

05
18710

NÕUKOGUDE KOOL

SUNDEKSEMPLAR

СОБ. ШКОЛА ЭСТ

Nr. 4 — 1941

•—————X—————•
RK PEDAGOOGILINE KIRJANDUS
TALLINN

Sisukord:

NSVL esimese Ulemnõukogu VIII Istungjärk.	Lk.
NSVL 1941. a. Riigieelarvest ja NSVL 1939. a. Riigieelarve täitmisest. NSVL Rahanduse Rahvakomissari A. G. Zverevi aruanne	257
Läbirääkimised NSVL 1941. a. Riigieelarve aruande kohta:	
Saadik J. Lauristini kõne Liidu Nõukogus	269
Saadik N. Andreseni kõne Rahvuste Nõukogus	272
*** Esimene mai	274
N. Andresen. Marksismi-leninismi suurmehed õpilastele lähedale!	278
Kasvatusteadusest:	
Š. Ganelin. Stalini õpetus kommunistlikust kasvatusest ja koolist	279
Didaktilis-metoodilisi küsimusi:	
O. Rootsi. Õpilaste teadmiste puudulikkude hinnete vähendamisest	294
K. Oglas. Joonistustest loodusloo vihikus	299
M. Simre. Sotsialistliku võistluse rakendamisest võõrkeelte õpetamisel	305
E. Koha. Õpilaste hindamisest tööstuslikes kooles	307
Kooli- ja kasvatusteadustest:	
A. Rimmel. Kauni vormi taotlusist kirjandites	312
K. Padernik. Laste toitlustamisest lasteaedades	316

NÕUKOGUDE KOOL

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI HARIDUSE RAHVAKOMISSARIAADI
PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 4

Aprill

1941

NSVL esimese Ülemnõukogu VIII Istungjärk

NSVL 1941. aasta Riigieelarvest ja NSVL
1939. a. Riigieelarve täitmisest.

*NSVL Rahanduse Rahvakomissari A. G. ZVEREVI aruanne
Liidu Nõukogu ja Rahvuste Nõukogu ühisel istungil 25. II 1941.*

Riigieelarve on koostatud täielikus kooskõlas NSVL rahvamajanduse arendamise 1941. aasta plaaniga ja peab kindlustama vajalike vahenditega Nõukogude Liidu majandusliku, kultuurilise ja riigikaitse ülesehituse alal ettenähtud sammud.

Nõukogude Liidu 1941. a. Riigieelarve ulatus tõendab Nõukogude Liidu võimsuse, tema ainelist ja rahanduslike ressursside kasvu.

NSVL Riigieelarve tugineb rahvamajandusele, mis areneb plaanikindlalt laiendatud sotsialistliku taastootmise seaduste järele. NSVL Riigieelarve sissetulekute kasvu aluseks on sotsialistliku majanduse säästus. See tagab sotsialistliku ülesehitustöö katkestamatut finantseerimist ning vajalike ainelist ja rahanduslike reserve loomist.

Kolmanda stalinliku viisaastaku möödunud kolme aasta jooksul on NSVL rahvamajandus kõrvalekaldumatult läinud edasi Üleliidulise Kommunistliku (bolševikkude) Partei XVIII kongressi poolt ülesseatud ülesannete lahendamisel. Sotsialistliku tööstuse toodang on nende kolme aasta jooksul kasvanud 44 protsendi võrra, selle hulgas on tootmisvahendeid valmistava tööstuse toodang suurenenud 52 protsenti. Kapitalimahutused rahvamajandusse ulatusid 108 miljardi rublani. Käiku on lastud kuni 2900 uut riiklikku tööstuskäitist (arvestamata rajoonide tööstusi).

Kolmanda viisaastaku kolme aasta jooksul NSVL Riigieelarve mahutused sotsialistlikku ülesehitusse ületasid 450 miljardit rubla.

Nende aastate jooksul on suuresti tugevnenud Nõukogude Liidu majanduslik ja sõjaline võimsus. On laienenud meie kodumaa piirid. Meie riik kujutab endast nüüd 16 nõukogude sotsialistliku vabariigi võimsat liitu.

Tänu järjekindlalt läbiviidud stalinlikule välispoliitikale ja meie kodumaa kaitsevõimsuse kasvamisele on Nõukogude Liidu rahvastele tagatud rahuliku loova töö võimalus. Igakülgelt kindlustades sotsialistlikku riiki, veel enam tugevdades tema majanduslikku võimsust, tagab meie riik rahvastele tagatud rahuliku loova töö võimalus.

duslikku ja riigikaitseelist võimsust, sammub Nõukogude rahvas Lenini-Stalini partei juhtimisel kõrvalekaldumatult kommunismi poole.

Kõigi nende võitude eest oleme tänuvõlgelased rahvaste geniaalsele juhile, meie suurele Stalinile. (Tormiline aplaus. Kõik tõusevad püsti.)

I. Mõned kokkuvõtted 1940. aastast

1939. a. Riigieelarve on edukalt täidetud. Rahvamajanduse arendamise plaanis ette nähtud ürituste finantseerimine oli kindlustatud vajalikus ulatuses.

Möödunud 1940. aasta oli uute saavutuste aastaks Nõukogude Liidu majanduse ja rahanduse arengus.

NSVL-u 1940. aasta Riigieelarve (esialgsete andmete järele) on täidetud tulude osas 178,1 miljardi rubla suuruses summas ja väljaminekute osas 173,3 miljardi rubla suuruses summas.

Nõnda on 1940. a. Riigieelarve, hoolimata majanduse arenemise erilist tingimust, mis olid seotud aasta esimese kolme kuu jooksul toimunud sõjalise tegevusega, täidetud suurema tulude ülekaaluga kulude vastu, kui see oli ette nähtud NSVL Ülemnõukogu VI Istungjärgu otsuseis.

II. NSVL 1941. aasta Riigieelarve tulud

NSV Liidu valitsus esitas NSVL-u Ülemnõukogu Istungjärgule kinnitamiseks Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu 1941. aasta Riigieelarve 216,2 miljardi rubla suuruses summas tulude alal ja 215,4 miljardi rubla suuruses summas kulude alal¹⁾, kusjuures tulud ületavad kulud 788 miljoni rubla võrra. Liidu eelarves on tulude üldine ulatus ette nähtud 170,2 miljardit rubla, vabariikides ja kohalikes eelarvetes 46 miljardit rubla.

Võrreldes 1940. aastaga kasvavad NSVL Riigieelarve tulud 38,1 miljardi rubla võrra ehk 21,4 protsenti. Selline tulude tähelepanev juurdekasv tekib peamiselt sotsialistliku majanduse sissetulekute suurenemise arvel vastavalt tootmise kasvule ja toodangu omahinna alanemisele.

NSVL 1941. aasta Riigieelarve tulud üksikute allikate järele märgitakse järgmistes arvudes (miljonites rublades):

Tuluallikad	1940. a. (täitmise; esialgsete kokkuvõtete järgi)		Juurdekasv	
	1941 a.	1941 a.	Summa	%/0
Üldse tulusid	178.080	216.161	38.081	21,4
Seal hulgas:				
Läbikäigumaks	105.849	124.500	18.651	17,6
Mahaarvamine kasumitelt	21.346	31.259	9.913	46,4
Riikliku sotsiaalkindlustuse summad	9.153	9.998	845	9,2
Masina-traktorijaamade tulud	2.007	2.603	596	29,7
Riiklikud laenud	11.397	13.230	1.833	16,1
Maksud elanikkonnast	9.443	12.451	3.008	31,9

¹⁾ NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 1. märtsil 1941. a. vastuvõetud NSV Liidu 1941. a. Riigieelarve Seaduse järgi on tulude üldsumma 216.840.224.000 rubla ja kulude üldsumma 216.052.224.000 rubla.

Nagu ilmneb esitatud andmeist, on Riigieelarve põhilisteks tuludeks nagu varemgi läbikäigumaks ja mahaarvamised kasumitelt. Nad moodustavad Riigieelarve kõigist tuludest 72 protsenti. Aga kõik sotsialistliku majanduse tulud moodustavad üheksa kümnendikku eelarve üldmahust.

L ä b i k ä i g u m a k s .

Läbikäigumaksu laekumine a. 1941. on ette nähtud 124,5 miljardi rubla suuruses summas 105,8 miljardi rubla vastu möödunud aastal. Selle kasvu aluseks on sotsialistliku tootmise areng ja maa kaubakäibe suurenemine.

Tööstuse üldtoodang suureneb a. 1941. möödunud aastaga võrreldes 17—18 protsenti võrra ja ulatub 162 miljardi rublani. Riikliku ja koöperatiivse kaubanduse jae-kauba-

NSVL Ulemnõukogu VIII Istungjärgu koosolekult 25. veebr. 1941. Kõnetoolis NSVL rahanduse rahvakomissar A. G. Zverev. Juhatuselaua taga (paremalt): T. D. Lössenko, U. Jussupov. Loožis: G. M. Malenkov, M. I. Kalinin.

käive kasvab 174,5 miljardilt rublalt 1940. a. 197 miljardi rublani a. 1941. Sellega luuakse kõik vajalikud eeldused plaani täitmiseks läbikäigumaksu alal. Nõutav on ainult, et rahvakomissariaatide ja majanduslike organisatsioonide juhid saavutaksid kuu, veerandaasta ja aasta tootmisplaanide täitmist iga üksiku käitise poolt eraldi, et nad rangelt peaksid kinni plaani poolt kindlaksmääratud assortimendist, kindlustaksid toodangu õigeaegse realiseerimise ega lubaks kauba seismajäämist. Peab lakkama liberaalitsevast nende majandustegelastega, kes ei saa aru riikliku maksudistsipliini tähtsusest.

Rahandusorganid peavad parandama tööd majandusorganite maksukohuslikkuse aruandmise kontrollimisel. See asi evib suure tähtsuse Riigieelarve suhtes.

XVIII parteikonverents kohustas majandustegelasi täitma plaanid kõigis ettevõtetes erandita. Täpselt samuti peavad ka rahandusorganid täitma ülesanded läbikäigumaksu alal mitte ainult iga vabariigi, krai ja oblasti järgi, vaid ka iga rajooni, iga majandusliku organisatsiooni järgi.

Mahaarvamised kasumitelt.

1941. aastaks on eelarves ette nähtud 31,3 miljardit rubla mahaarvamisi kasumitelt, 46,4 protsendi võrra rohkem kui laekus möödunud aastal. Kõigi nende maksude osatähtsus tõuseb eelarve tuludes 12 protsendilt 14,5 protsendile.

Säästud kogu rahvamajanduses on 1941. a. kindlaks määratud 44,8 miljardile rublale. See on 40,9 protsendi võrra rohkem kui a. 1940. Eriti intensiivselt kasvavad rasketööstuse säästud. Kogu tööstuse säästude suurenedes 1941. a. 47,9 protsendi võrra suurenevad rasketööstuse säästud rohkem kui kaks korda.

Rahvamajandusliku plaaniga 1941. aastaks on kindlaks määratud tööstusliku toodangu omahinna alandamine 3,7 protsendi võrra. Selle ülesande täitmine omab erakordse tähtsuse: see peab andma 7,3 miljardit rubla lisasääste tööstuses. Omahinna alandamise iga protsent tähendab peagu 2 miljardit rubla kokkuhoidu.

On vajalik saavutada, et ülesannete täitmine omahinna alandamisel oleks tegelikult vankumatuks seaduseks igale ettevõttele.

Oma aruandes XVIII parteikonverentsil luges sms Malenkov ehitusmaterjalidetoöstuse, kala- ja metsatööstuse rahvakomissariaadid kõige mahajäänudate hulka. Neis rahvakomissariaatides on ka rahandus lohakas seisukorras.

Palju fakte hooletust suhtumisest riiklikesse vahenditesse, kaotustest praagi tagajärjel, mitmesugustest ülekulutustest võib tuua ka teiste majandusharude töö praktikast.

Seltsimees Stalin nõuab majandustegelastelt, et nad peaksid kinni majandusliku arvestuse printsiipidest, õigesti arvutaksid, kalkuleeriksid, koostaksid põhjendatud bilansse. „Kirjutage resolutsioone nii palju kui tahes, töotage ükskõik missuguste sõnadega, aga kui teie ei omanda tehase, vabriku, kaevanduse tehnikat, ökonoomiat, rahandust — ei tule asjast midagi välja...“ nõnda ütles seltsimees Stalin Sotsialistliku tööstuse töötajate üleliidulisel konverentsil 1931. a.

Nende seltsimees Stalini juhendite täitmine on iga ettevõtte, iga majandusliku organisatsiooni töö edukuse vältimatuks eelduseks.

Maksud elanikkonnalt ja kolhooside tulumaks.

Möödunud aastal paranes veidi rahandusorganite töö maksude sissenõudmise alal. Puudujääk, mis aasta algul moodustas umbes 600 miljonit rubla, vähenes käesoleva aasta 1. jaanuariks peagu kaks ja pool korda.

Kuid 1940. aastaks kinnitatud rahvastiku maksustamissummade plaan jäi 2,8 protsendi võrra täitmata. On olemas veel üsna palju oblasti, kus maksuasjanduse töö seisab madalal tasemel. Nende hulka kuuluvad eriti: Rjazani oblast, mis täitis ainult 88,2 protsenti plaanist, Orjoli oblast — 91,9 protsenti, Krasnodari krai — 94,4 protsenti, Penza oblast — 94,7 protsenti, Kurski oblast — 95,6 protsenti, Gorki oblast — 97 protsenti, Tuula oblast — 97,3 protsenti.

1941. aastaks on tulused elanikkonnalt võetavaist maksudest ja kolhooside tulumak-
sust ette nähtud 14 miljardi rubla ulatuses.

Selleks, et katta suurenenud kulutusi meie kodumaa riigikaitse tugevdamiseks seoses rahvusvahelise olukorra teravnemisega, loen vajalikuks, et suurendataks veidi kolhooside

tulumaksu ning kolhoosnikult ja üksiktalupoegade majapidamistelt võetavat põllumajanduslikku maksu.

NSVL Ulemnõukogu Istungjärgule on esitatud kinnitamiseks kolhooside tulumaksu seaduse muutmise eelnõu ja kolhoosnikult ja üksiktalupoegade majapidamistelt võetava põllumajandusliku maksu seaduse paranduseelnõu.

Olemasoleva seaduse järgi tasuvad kolhoosid tulumaksu 3 protsendi ulatuses, ühise maaharimise osaühingud aga 4 protsendi ulatuses oma üldtulult.

Kolhooside maksustatava tulu hulka kuuluvad summad, mis nad on saanud toodangu eest, mida nad annavad ära kohuslike hangete, riiklike ostude ja kontraheerimiste korras, ja toodangu eest, mis realiseeritakse kolhoosi turul; selle hulka kuuluvad ka toodangu hind, mis on jaotatud tööühikute järgi, tasud rahas ja natuuras masina- ja traktorijaamade tööde eest, selle toodangu hind, mis läheb loomasöödaks ja kolhooside muudeks tarteks. Kõik see maksustatakse ühesugusel määral.

Säärane maksustamise kord on vananenud ja soodustab vähe kolhooside ühiskondliku majanduse edasist arengut, eriti kolhooside ühiskondlike karjandusfarmide arengut.

Kolhooside tulumaksu uue seaduseelnõuga kavatakse maksustamisest vabastada toodang, mis antakse riigile kohuslike hangete korras, ja toodang, mida kasutatakse loomasöödaks karjandusfarmidele. Maksustatavast tulust eraldatakse samuti kolhooside maksud rahas ja natuuras masina- ja traktorijaamade tööde eest.

Edasi määratakse kindlaks mitmesugused maksumäärad kolhooside poolt saadavate üksikute tululiikide kohta. Tulud toodangu müügist riigile riiklike ostude ja kontraheerimiste korras ja samuti toodangu eest, mis läheb kolhooside tootmiskulutusteks (peale loomasööda), kuuluvad maksustamisele 4 protsendi ulatuses, ülejäänud tulud — 8 protsendi ulatuses.

Põllumajandusliku maksu seaduse järgi 1. septembrist 1939. a. määratletakse kolhoosnikute isikliku abimajapidamise tulud ja samuti üksiktalupoegade majapidamiste tulud tulukuse normide järgi. Need määrati kindlaks, lähtudes hindade tasemest kolhoositurul 1937.—1938. a. Nüüd on tulukuse normid ja maksude määrad vananenud, kuna kolhoosnikute ja üksiktalupoegade tulud saaduste müümisest on tunduvalt kasvanud. Seetõttu soovitatakse teha muudatusi tulukuse normides ja kehtivais põllumajandusliku maksu määrades.

Esitatud tulukuse normide ja põllumajandusliku maksu määrade muutmisi ei laiendata Ukraina ja Valge-Vene NSV lääneoblasteile, Moldaavia NSV uutele rajoonidele ja samuti Leedu, Läti ja Eesti NSV-le.

NSVL Ulemnõukogu Istungjärgule kinnitamiseks esitatud kolhooside tulumaksu seaduse muutmised ja parandused põllumajandusliku maksu seaduses parandavad kolhooside, kolhoosnikute ja üksiktalupoegade majapidamiste maksustamise süsteemi ja annavad koos sellega lisasummasid meie kodumaa riigikaitse tugevdamiseks.

Riiklikud laenud ja hoiused hoiukassades.

NSVL Ulemnõukogu VI Istungjärg kinnitas 1940. aastaks eelarvetulu elanikkonna poolt tellitavaist võidulaenudest 8.665.000.000 rublale. Tegelikult laekus 1940. aastal 9.008.000.000 rubla, s. o. 343 miljoni rubla võrra enam.

Kolmanda viisaastaku laenu (kolmanda aasta väljalask) tellis lühikese aja kestes ligi 60 miljonit inimest 9.433.000.000 rubla eest. Tugevasti on kasvanud laenu tellimine kol-

hooslikus külas: 1939. a. moodustas see 1.138.000.000 rubla, 1940. a. aga 1.603.000.000 rubla.

Meie riiklikud laenu toovad obligatsioonide omanikele iga aastaga kasvavat tulu. Laenu eest makseti 1940. a. elanikkonnale võidusummade ja protsentidena rohkem kui 900 miljonit rubla 1939. a. 550 miljoni rubla vastu.

1941. a. Riigieelarve tuludes on ette nähtud 10.375.000.000 rubla laekumine elanikkonna seas tellimiste teel realiseeritavatest riiklikest laenudest.

Viimaste aastate jooksul on NSV Liidus tunduvalt laienenud hoiukassade võrk, eriti külades. Praegu on üle maa olemas üle 41.000 hoiukassa. Kolmanda viisaastaku algul oli külades umbes 14.000 hoiukassat, kuid praegu on neid üle 31.000.

Käesoleval ajal ulatub hoiukassades hoiuste ülejääk üle 7 miljardi rubla.

1941. a. peavad hoiukassad kaasa tõmbama 1.200.000.000 rubla eest uusi hoiuseid.

Käesoleva aasta tähtsaks ülesandeks on hoiuasjanduse arendamine Nõukogude Liidu uutes vabariikides ja oblastites.

Riiklik kindlustus.

Riikliku kindlustuse tulude plaan on 1941. aastaks määratletud 3.706.000.000-rublalise summale, missugune kasv, võrreldes möödunud aastaga, on 8 protsenti. Neist laekub riiklikku eelarvesse 1.565.000.000 rubla. Pealeselle ulatuvad mahaarvamised ANSV-de, kraide ja oblastite eelarvetesse kohusliku kindlustusmaksuna 294 miljoni rublani.

1940. a. koguti kohusliku ja vabatahtliku kindlustamise kaudu 3.426.000.000 rubla, s. o. 100 protsenti plaanist.

1940. a. makseti kolhoosidele, kolhoosnikuile, töölistele ja teenijatele ning samuti ka riiklikele kooperatiivsetele ja ühiskondlikele organisatsioonidele 1.300.000.000 rubla kindlustustasu. See on suureks abiks majapidamistele, mis on kannatanud stiihiliste õnnestuste tõttu.

*

Ülesande täitmine 1941. a. tulude alal 216 miljardi rubla ulatuses nõuab, et rahvakomissariaatide ja majanduslike organisatsioonide juhid kindlustaksid tootmisprogrammide, omahinna alandamise ülesannete ja säästmisplaanide kõrvalekaldumatut täitmist, et nii NSVL majandusorganid kui ka kodanikud õiendaksid täpselt oma rahanduslikud kohustused riigi vastu.

On samuti vajalik, et ka kohalike nõukogude täitevkomiteed jälgiksid summade laekumist riiklikku eelarvesse, aitaksid praktiliselt kaasa rahandusplaani edukale täitmisele.

XVIII Üleliidulise parteikonverentsi otsuste ellurakendamine kindlustab 1941. a. eelarve tulude osa täitmise ja ületamise ning tugevdab veel enam meie riigi rahanduslikku võimsust.

III. NSVL Riigieelarve kulud 1941. aastal

NSVL Riigieelarve kulud 1941. aastaks on määratud kindlaks 215,4 miljardi rublalise summale 173,3 miljardi rubla vastu 1940. a. Võrreldes möödunud aastaga kasvavad kulud 42,1 miljardi rubla ehk 24,3 protsendi võrra.

NSVL riigieelarve summad suunatakse 1941. a. järgmistele eesmärkidele (miljonites rublades):

Väljaminekute nimetus	1940. a.		1941. a.		Juurdekasv	
	(täitmine esialgsete kokkuvõtete järele)					
	Summa	% üldkokkuvõttest	Summa	% üldkokkuvõttest	Summa	%
Uldse väljaminekuid	173.259	100,0	215.373	100,0	42.114	24,3
Selle hulgas:						
1. Rahvamajandus	57.110	33,0	72.875	33,8	15.765	27,6
Neist:						
Tööstus	27.762	16,0	39.181	18,2	11.419	41,1
Põllumajandus	12.168	7,0	13.455	6,2	1.287	10,6
Transport ja side	4.664	2,7	6.576	3,0	1.912	41,0
2. Sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks	41.713	24,1	47.803	22,2	6.090	14,6
Selle hulgas:						
Haridus	22.682	13,1	26.612	12,3	3.930	17,3
Tervishoid	9.379	5,4	10.891	5,1	1.512	16,1
Sotsiaalkindlustus	3.007	1,8	3.469	1,6	462	15,4
3. Riigikaitse Rahvakomissariaat ja Mere-Sõjalaevastiku Rahvakomissariaat	56.102	32,4	70.865	32,9	14.763	26,3
4. Kohus, prokuratuur ja riigivalitsemise organid	6.752	3,9	7.142	3,3	390	5,8
5. Väljaminekud laenudelt	2.785	1,6	3.350	1,6	565	20,3

Enam kui pool (56%) kõigist eelarvelistest assigneerimistest on suunatud rahvamajanduse ja kultuuri finantseerimiseks ja peagu üks kolmandik (32,9%) riigikaitse finantseerimiseks.

Eriti tunduv assigneerimiste suurenemine on ette nähtud tööstuses ja transpordis. Eelarvelisi assigneerimisi tööstusele on ette nähtud 39,2 miljardit rubla, transpordile ja sidele — 6,6 miljardit rubla. Võrreldes 1940. aastaga suureneb tööstuse finantseerimine 11,4 miljardi rubla ehk 41,1% võrra; transpordi ja side finantseerimine kasvab 1,9 miljardi rubla ehk 41% võrra. Selline Riigieelarve vahendite suunamine vastab 1941. a. rahvamajanduse plaani ülesandele ning tööstuse ja transpordi osale nende ülesannete elluviimisel.

Kapitaalse ehitustegevuse finantseerimine.

1941. aastaks on kapitaaltööde maht kindlaks määratud — 1936. a. eelarvelistes hindades — 57 miljardile rublale, sellest 9 miljardit rubla tsentraliseerimata kapitalimahutusi. Selle tööprogrammi finantseerimiseks, arvestades hindade ja tariifide muutumisi, on vaja 60 miljardit rubla. Kapitaaltööde finantseerimise otsustavaks allikaks on Riigieelarve, mille järele neiks otstarveteks assigneeritakse 46,6 miljardit rubla ehk 77,7% finantseerimise üldmahust. Sellest summast on ette nähtud anda tööstuse rahvakomissariatide käitiste ehitustegevuseks 22,9 miljardit rubla, transpordi ja side ülesehitamiseks — 4,8 miljardit rubla.

Majandusorganite oma ressursid kapitaalsete ehitustegevuse finantseerimisel moodustavad 13,4 miljardit rubla.

Kapitaaltööde plaani täitmiseks on äärmiselt tähtis ära kasutada ehitustöö seesmisi ressursse. 1941. aastal tuleb lasta käiku enam kui 750 miljoni rubla eest sissetulekute ja materjalide liigseid tagavarasid.

On tarvis kindlustada NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Seadluse 10. veebruarist 1941. a. „Sissetulekute ja materjalide müümise, vahetamise ja mujale väljaandmise keelu kohta ja kohtuliku vastutavuse kohta nende ebaseaduslike tehingute eest“ elluviimise karmimat kontrolli. Süüdlased ainelistest ressursside raiskamises ehitustegevuse alal tuleb võtta karmile vastutusele.

Majandusorganite käibevahendite finantseerimine.

1941. aastaks on ette nähtud majandusorganite oma käibevahendite juurdekasv 10,2 miljardi rubla ulatuses, selle hulgas 3,3 miljardi rubla ulatuses eelarve korras.

Möödunud aasta oktoobris NSVL Rahvakomissari Nõukogu kohustas rahvakomisariaate tarvitusele võtma tähtsajalisi abinõusid kaupade ja ainelistest väärtustest ülenormiliste tagavarade realiseerimiseks. Hoolimata sellest on aja vältel 1. juulist kuni 1. detsembrini 1940. a. tagavarad üksikutes tööstusharudes tunduvalt kasvanud.

Üheks selliste liigsete tagavarade kogunemise peapõhjuseks on, nagu näitas oma otsuses XVIII parteikonverents, tooraine, materjalide, tööriistade, sissetulekute arvelpidamise ebarahuldav korraldamine ja halb järelevalve nende kasutamise üle.

Valmistoodete lattu kuhjumist põhjustab tihti ka toodangu ebaühtlase väljalaskmise praktika.

Tuleb teha lõpp kaupade ja ainelistest väärtustest tagavarade liigse kuhjumise praktikale.

Põllumajanduse finantseerimine.

Teraviljade üldtoodang tõuseb 1941. aastal plaani kohaselt 8% võrra ja ulatub umbes 7,9 miljardi puudani. Sarvloomade arv kolhoosides suureneb 19%, hobuste arv 9—10%, lammaste ja kitsede arv 23—24%, sigade arv 38% võrra. 1940. aastal evisid masina- ja traktorijaamad 437.000 traktorit, 1941. aastal aga tõuseb see arv 454.000-ni. On ette nähtud 387 uue masina- ja traktorijaama asutamine, nende hulgas 115 Baltimaade liiduvabariikides. Üldine masina- ja traktorijaamade arv on selle aasta lõpuks 7.367.

Partei ja valitsus osutavad laialdast abi kolhoosidele ja sovhoosidele. 1941. aastal saavad kolhoosid ja kolhoosnikud 1,7 miljardit rubla riiklike põllumajanduslike krediitide. Suureulatuslikuks — 13,5 miljardi rublani — kasvavad kapitalimahutused põllumajandusse Riigieelarve järele. Sellest summast masina- ja traktorijaamade finantseerimine moodustab umbes 7,9 miljardit rubla ja Sovhooside Rahvakomissariaadi süsteemi kuuluvate sovhooside finantseerimine 2,5 miljardit rubla.

Põllumajanduse alal on üheks tõsisemaks ülesandeks sovhooside ning masina- ja traktorijaamade tasuvuse tõstmine.

Suuri puudusi esineb ka masina- ja traktorijaamade finantsmajanduses. 1940. a. ei vähenenud masina- ja traktorijaamade ressursside ülekulutused.

Kulutused sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks.

1941. aastal assigneeritakse eelarve järele sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks 47,8 miljardit rubla, s. o. 6,1 miljardi rubla ehk 14,6% võrra enam kui möödunud aastal. Assigneerimised sotsiaal-kultuurilisteks abinõudeks kasvavad 1941. aastal peagu üheksa-

kordseks, võrreldes 1931. aastaga. Kultuuri jaoks minevate kulutuste kasvu selline tempo on võimalik ainult võiduletulnud sotsialismi maal, ainult maal, mida juhivad bolševistlik partei ja suur Stalin. (Tormilised kiiduavaldused. Kõik tõusevad p ü s t i.)

Enam kui pool kõigist väljaminekuist sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks — 26,6 miljardit rubla — suunatakse haridusele. Kulutused algkoolide, mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide ülalpidamiseks suurenevad 8,7 miljardilt rublalt 1940. aastal 9,5 miljardi rublani 1941. aastal.

Algkoolides, mittetäielikes keskkoolides ja üldhariduslikes keskkoolides õpib 1941/42. aastal 36.200.000 inimest, s. t. 3,4% võrra rohkem kui tegelikult õppis 1940/41. aastal. Rahvakomissariaatide lasteaedades kasvatatakse 1941. aastal 1.272.000 last, s. o. 126.000 lapse võrra rohkem kui a. 1940.

Tähelepanuväärsed assigneerimised — 996 miljonit rubla — on eelarves ette nähtud poliitharidustööks täiskasvanute hulgas; sellest summast tahetakse lugemistubadele kulutada 227 miljonit rubla, täiskasvanute koolidele 217 miljonit rubla.

Kutse- ja raudteekoolide ning vabrikute-tehaste koolide ülalpidamiseks assigneeritakse käesoleva aasta eelarves 4.065.000.000 rubla. Need abinõud kindlustavad uute kvalifitseeritud tööliste organiseeritud ettevalmistamise tööstuse ja transpordi jaoks.

Kõrgemate õppeasutuste ülalpidamiseks assigneeritakse 1941. a. eelarve järele 2.299.000.000 rubla ja tehnikumide ülalpidamiseks 1.551.000.000 rubla. Need assigneerimised annavad võimaluse viia õpilaste arvu kõrgemais õppeasutuses kuni 657.000 inimeseni, s. t. suurendada seda peagu 13% võrra, võrreldes 1940. a.

Eelarves peegeldub see suur tähelepanu, mida meie maal pühendatakse teadusele. Kulutuste üldsumma teaduslikele uurimisasutustele ja teaduslikeks otstarveteks moodustab 1.651.000.000 rubla.

1940. a. ulatusid kulutused tervishoiule ja kehakultuurile 9.379.000.000 rublani. 1941. a. eelarves see summa tõuseb 1,5 miljardi rubla võrra, 10.891.000.000 rublani.

Aasta jooksul on ette nähtud umbes 27.000 uue voodi juurdesoetamine linna- ja maa-haiglaisse, üle 55.000 voodi alatistesse lastesõimedesse.

Riiklikku toetust lasterikkaille emadele on ette nähtud 1.225.000.000 rubla ulatuses. Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve järele on kulutused kindlaks määratud 7.869.000.000 rublale 7.388.000.000 rubla vastu, mis on kulutatud 1940. a. Kulutused pensionide ja abirahade väljamaksmiseks sotsiaalkindlustuse arvel moodustavad 5.904.000.000 rubla, laste abistamiseks 664.000.000 rubla ja puhkekodude ning sanatooriumide tarvis 1.022.000.000 rubla.

Valitsemiskulud.

Möödunud aastal on tunduvalt vähendatud kulutusi valitsemisaparaadile. Administratiiv-valitsemiskulutuste vähendamisest on saadud kokkuhoidu üle 2 miljardi rubla.

Siiski jääb riigiaparaadi lihtsustamise ja odavamaks muutmise ülesanne väga aktuaalseks ka 1941. a. Eriti suurt tähelepanu on vaja pöörata käitiste ja majanduslike organisatsioonide valitsemisaparaadi kokkutõmbamisele ja lihtsustamisele. Selles aparaadis on veel suuri liialdusi.

XVIII parteikonverentsil toodi andmeid teenijate arvu üleliigse kasvamise kohta tööstuslikes käitistes.

Teenijate arvu üleliigset kasvamist seletatakse sageli sellega, et väikesed tehased, organiseerides oma valitsemisaparaati, kopeerivad täpselt suurte käitiste struktuuri. Näiteks Rostovis Doni ääres „Krasnõi Aksai“ tehases, kus on 2690 töölisi, koosneb valit-

semisaparaat 30 samast osakonnast, mis on „Rostselmaš'i“ tehase aparaadis. Ent viimases käitises on 11.500 töölisi.

Jalanõudevabriku „Skorohodi“ valitsuses oli möödunud aastal 910 teenijat, nende seas 222 ülemat; valitsemisaparaat oli jaotatud 143-ks osakonnaks.

Vabrikuvallitsuste, trustide, peakomiteede laiakspaisunud aparaadis on kantseleitöödele pidama jäänud palju kvalifitseeritud insener-tehnilisi töötajaid, kes on hädavajalikud tootmisel.

1941. a. Riigieelarves on arvestatud 2 miljardit rubla kokkuhoidu asutuste ja majanduslike organisatsioonide valitsemisaparaadi edasisest koondamisest. Et täita seda ülesannet, peavad finantsorganid põhjalikult parandama oma tööd koosseisude alal.

Seni töötasid NSVL Rahanduse Rahvakomissariaadi koosseisude valitsus ja koosseisude inspeksioonid kohtadel mitterahuldavalt.

Arvepidamise ja aruandmise parandamisest.

NSVL Ülemnõukogu VI Istungjärgul märkisid saadikud õigusega arvepidamise ja aruandmise ülemäärast keerukust ja paindumatust. Tuleb ütelda, et need puudused ei ole veel kaugelki kõrvaldatud.

Et lihtsustada arvepidamist käitistes, kaotas valitsus töötasu igapäevase arvestamise, — juba see üksinda kergendas tunduvalt arvepidamise aparaadi tööd.

On vaja maksimaalselt ratsionaliseerida arvepidamist ja taotella sel alusel käitiste arvepidamise aparaadi tugevat koondamist.

NSVL Rahvakomissaride Nõukogu juhendi alusel koondas Liidu rahanduse rahvakomissar majanduslike organisatsioonide jooksvat arvepidamist üle 60%. Valitsuse määruse alusel vaatavad rahvakomissariaadid läbi käitiste raamatupidamise selle koondamise eesmärgil. Mõnedes rahvakomissariaatides see töö läheneb juba lõpule.

IV. Vabariiklikud ja kohalikud eelarved

Liiduvabariikide eelarved peegeldavad Lenini-Stalini rahvuspoliitika põhiprintsiipe ja kindlustavad kõigi meie maa rahvaste heaolu ja kultuuri edasist kasvu.

Kulutuste üldine maht vabariiklike ja kohalike eelarvete järele on 1941. a. 46 miljardit rubla 41 miljardi rubla vastu liiduvabariikide 1940. a. eelarvete täitmise esialgsete kokkuvõtete järele.

Üksikute liiduvabariikide eelarve maht 1941. aastaks (ilma plaanis ettenähtud eelarvejääkideta 1. jaanuariks 1942. a.) pannakse ette kinnitada järgmistes summates (miljonites rublades):

Vene NFSV	24.833	Tadžiki NSV	581
Ukraina NSV	8.220	Kazahhi NSV	1.717
Valge-Vene NSV	2.110	Kirgiisi NSV	476
Azerbaidžani NSV	1.048	Karjala-Soome NSV	493
Gruusia NSV	1.220	Moldaavia NSV	447
Armeenia NSV	518	Leedu NSV	801
Turkmeeni NSV	531	Läti NSV	894
Uzbeki NSV	1.604	Eesti NSV	511
		Kokku	46.004¹⁾

¹⁾ NSVL Ülemnõukogu poolt 1. märtsil 1941. a. vastuvõetud NSV Liidu 1941. a. Riigieelarve Seaduse järgi on Eesti NSV eelarve 532.270.000 rubla ja liiduvabariikide eelarve kokku 46.360.000 rubla.

Uhel ajal väljaminekute suurenemisega kasvab ka eelarve sissetulekute baas liiduvabariikides. Suurenevad sissetulekud, mis sõltuvad otseselt vabariigi tööstuse ja teiste majandusharude tootmistöö tulemustest.

Liiduvabariikide riigieelarvete väljaminekud jaotatakse majandusharude järele järgmiselt (miljonites rublades):

Harud	Summa
Uldse	46.004
Sellest:	
1. Rahvamajandus	9.743
Sellest:	
Tööstus	2.465
Põllumajandus	3.052
Kommunaal- ja elamumajandus	2.897
2. Sotsiaalkultuurilised alad	30.708
Sellest:	
Haridus	17.924
Tervishoid ja kehakultuur	9.814

NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee määrus „Abinõudest kohalikest toorainest valmistatud laialt tarvitavate kaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks“ lõi eriti soodsad võimalused selleks, et iga vabariik, oblast, rajoon arendaks maksimaalselt laialt tarvitavate kaupade tootmist ja sellega paremini rahuldaks elanikkonna kasvavaid tarbeid.

Kohalikele — rajooni- ja linna- — käsitööstuskooperatiividele on tehtud suuri soodustusi läbikäigumaksult, kasumite mahaarvamisel eelarve juurde ja tulumaksult.

Selliselt on loodud kõik tingimused kohaliku tööstuse otsustavaks tõusuks ja koöperatiivse tööstuse kindlustamiseks.

Liiduvabariikide eelarveis on ette nähtud suured summad — üle 3 miljardi rubla — põllumajanduse edasiseks arendamiseks. Siia juurde on arvestatud kulutused NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P KK otsuste teostamiseks põllumajanduse edasiseks arendamiseks, niisutuspinna laiendamiseks ja saagi kõrgendamiseks Kesk-Aasia ja Taga-Kaukaasia vabariikides.

Eelarve osutab määratu suurt abi nende vabariikide kolhoosnike endaalgatusele võitluses vee eest. Nii on Uzbeki NSV eelarves nähtud ette 166 miljonit rubla veemajanduslikuks otstarbeks. Kirgiisi vabariigi eelarves on määratud veemajanduslikuks otstarbeks 67 miljonit rubla.

Liiduvabariikide eelarvete rahvamajanduse finantseerimise kuludest on tähtsal kohal kulutused kommunaal- ja elamumajandusele. Seejuures suurenevad kulud külarajoonide keskuste heakorrale keskmiselt 25.000 rublalt 35.000 rublani rajooni kohta.

Individaalseks elamuehituseks ja töötajate isiklike majade remondiks kavatakse kommunaalpankade süsteemi kaudu anda 1941. aastal kuni 300 miljonit rubla laenu.

NSVL 1941. a. riigieelarves sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks assigneeritud 47,8 miljardist rublast läheb 30,7 miljardit rubla ehk 64,2% liiduvabariikide eelarvete kaudu. Võrreldes möödunud aastaga suurenevad kulud sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks 2,7 miljardi rubla võrra. Need mitmemiljardilised investeeringud soodustavad NSVL rahvaste kultuuri veel suuremat õitsengut.

Uute liiduvabariikide eelarved.

NSVL Ulemnõukogu Istungjärgule on esmakordselt esitatud kinnitamiseks meie noorte liiduvabariikide Karjala-Soome, Moldaavia, Leedu, Läti ja Eesti eelarved.

Uute liiduvabariikide 1941. a. eelarved on nendes vabariikides areneva sotsialistliku ülesehituse kindlaks rahanduslikuks baasiks. Peale assigneeringute liidu eelarvest on nad koostatud järgmises suuruses: Karjala-Soome NSV-s — 493 miljonit rubla, Moldaavia NSV-s — 447 miljonit rubla, Leedu NSV-s — 801 miljonit rubla, Läti NSV-s — 894 miljonit rubla, Eesti NSV-s — 511 miljonit rubla.

Karjala-Soome NSV-s assigneeritakse üle 163 miljoni rubla (üle 33% eelarvest) tunduvalt suurendatud metsa ülestöötamise kava finantseerimiseks. Peale selle antakse Liidu eelarve järgi veel suured summad tselluloosi- ja paberitööstuse arendamiseks ja taasehitamiseks.

Summad, mis on määratud Moldaavia NSV eelarves rahvamajanduse finantseerimiseks, suunatakse peamiselt veinitööstuse arendamisele ning veinivalmistamise ja lambakasvatamise sovhooside organiseerimisele.

Leedu NSV eelarves määratakse üle 86 miljoni rubla olemasolevate tööstusettevõtete taasehitamiseks ja laiendamiseks ning uute ehitamiseks. Kulutused kapitaalsetele töödele (koos assigneeringutega Liidu eelarvest) moodustavad Leedu NSV-s 260,5 miljonit rubla, sellest 99,6 miljonit rubla tööstusele. Ligi 65 miljonit rubla suunatakse vabariigi põllumajanduse arendamisele.

Läti NSV eelarves assigneeritakse samuti suured summad sotsialistliku tööstuse arendamiseks. Kapitaaltööde üldmaht vabariigis (kaasa arvatud Liidu eelarve korras finantseeritavad tööd) on 1941. aastaks määratud 300 miljonile rublale. Enam kui pool sellest summast läheb tööstusettevõtete ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja laiendamiseks.

Suured summad mahutatakse ka Eesti NSV tööstusse. Kapitalikulutuste üldsumma kogu vabariigis (koos Liidu eelarvesummadega) moodustab 241 miljonit rubla. Sellest summast mahutatakse 112,3 miljonit rubla tööstuse, peamiselt kütteaine- (põlevkivi), tekstiil- jt. tööstusse.

Suured summad määratakse liiduvabariikide eelarvetes ka sotsiaalkultuurilisteks otstarveteks. Selleks otstarbeks kulutatakse kogusummas uute liiduvabariikide eelarvete järgi 1 miljard 604 miljonit rubla, sellest 959 miljonit rubla haridusele ja 483 miljonit rubla tervishoiule.

1.283.000 last hakkab käesoleval aastal õppima uute vabariikide koolides, 34.000 inimest — tehnikumides ja ligi 26.000 kõrgemais õppeasutustes.

Eriti ulatuslikud üritused rahvahariduse alal on ette nähtud Nõukogude Bessaraabias. See ongi arusaadav. Rumeenia sõjakliki ja bojaaride võimutsemise ajal oli Bessaraabia täiskasvanud elanikkonnast 80% kirjaoskamatu.

Moldaavia NSV 1941. a. eelarves on rahvaharidusele määratud 185,2 miljonit rubla. Kavas on 50 koolimaja ehitamine, nendest 47 maal. Üle 100.000 inimese hakkab õppima kirjaoskamatute ja vähekirjaoskajate koolides. 715 klubi ja 1.018 raamatukogu hakkab teenima Nõukogude Moldaavia rahva kultuurilisi nõudeid.

Sellised on olulisemad arvud, mis iseloomustavad rahvamajanduse ja kultuuri arendamist uutes sotsialistlikes liiduvabariikides.

Riigikaitse finantseerimine.

Nõukogude Liit teostab rahupoliitikat. Kuid ta ei või jätta arvestamata seda, mis sünnib piiri taga. Ärev rahvusvaheline olukord kohustab meie riiki kindlustama kõigiti

sotsialistliku kodumaa kaitsevõimet. NSV Liidu valitsus kavatses määrata 1941. a. Riigieelarve järgi maa riigikaitse tarveteks 70.900.000.000 rubla ja palub Ülemnõukogu kinnitada see summa. (Kestvad kiiduavaldused.) Ma olen veendunud, et Ülemnõukogu saadikud kinnitavad ühel häälel riigikaitseks määratud summa, mis aitab veelgi rohkem tugevdada meie Punaarmeed ja Mere-Sõjalaevastikku. (Kiiduavaldused.)

*

Täita edukalt NSV Liidu riiklik eelarve — see on kogu Nõukogude aparaadi, kõigi majanduslike organisatsioonide ja meie maa kõigi kodanike tähtsaim ülesanne. Sellega me suurendame veelgi sotsialismimaa jõukust ja tugevdame tema võimsust ning sammume bolševistliku partei juhtimisel, suure Stalini juhtimisel kommunismi poole. (Kestvad kiiduavaldused. Kõik tõusevad püsti.)

Läbirääkimised NSVL 1941. a. Riigieelarve aruande kohta.

SAADIK J. LAURISTINI KÕNE LIIDU NÕUKOGUS.

Seltsimehed Ülemnõukogu saadikud! Nõukogude Eesti töötav rahvas on NSV Liidu rahvaste vennaliku pere üheõiguslik liige. Ta kasutab sotsialistliku eelarve kõiki paremusi, saades seninähtamatuid assigneeringuid rahvamajanduse ja sotsiaal-kultuuriliste korralduste arendamiseks.

Eesti NSV eelarve suurus 1941. aastaks on ette nähtud kulude ja tulude osas üle 500 miljoni rublase summamana; seega 274,6 protsenti võrra suurem kodanliku Eesti eelarvest.

Kapitalistliku Eesti eelarve tulude osa koosneb 50-protsendiliselt otseste ja kaudsete maksude laekumisest, mis lasusid kogu oma raskusega töötava rahva õul. Kulude osas läks lõviosa assigneeringuid platsdarmi ettevalmistamiseks Nõukogude Liidu ründamiseks.

Kui kodanliku Eesti eelarves 1939/40. aasta assigneeringud rahvamajandusele moodustasid vaid 18,6 protsenti, siis assigneeringud Nõukogude Eesti rahvamajandusele võrduvad 34,8 protsendile. Sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks määratud summad 1941. aasta eelarves moodustavad 52,1 protsenti, võrreldes endise 21,7 protsendiga 1939/1940. aasta eelarves. Assigneeringud valitsemisaparaadile moodustasid kodanliku Eesti eelarves 58,2 protsenti, kuid Eesti NSV 1941. aasta eelarves need moodustavad 10,5 protsenti.

Kui varem määrati eelarvega summasid preemiate andmiseks vabrikomanikele ja suurmaapidajatele ekspordi õhutamiseks ja seega neile määratute kasude tagamiseks, siis nüüd assigneeritakse 1941. aasta eelarves summasid kapitalistide majandamisega laostunud tööstuskäitiste ülesehitamiseks, sotsialistlike käitiste laiendamiseks ja uuestisustamiseks ning uute vabrikute ja tehaste ehitamiseks.

Kreenholmi Manufaktuur Eesti NSV-s — üks suurimaid tekstiilkäitisi Euroopas — hakkab juba käesoleval aastal töötama täie võimsusega.

Ehitatakse uuesti üles kodanluse poolt laostatud masinaehituse-tehased ja on alustatud tehase taasehitamist endise „Dvigateli“ tehase varemelle.

Põlevkivitööstus, mis on varustatud moodsa tehnikaga põlevkivi töötlemiseks, evib suure toorainebaasi Eesti Nõukogude Vabariigi territooriumil. Põlevkivi tootmise ja töötlemise tehnika valdamise aste annab meile võimaluse planeerida põlevkivi tootmise ja töötlemise suurendamist 4—5 korda ja kasutada ulatuslikult väärtuslikke kõrvalaineid ja jäätmeid, mida saadakse põlevkivi töötlemisel, muu hulgas ka tsemendi saamist põlevkivituhasst, mida on hakatud valmistama Nõukogude võimu ajal.

Ehitusmaterjalide tööstus peab suurendama 1941. aasta plaani kohaselt võrreldes 1940. aastaga telliskivi, lubja, tsemendi ja kipsi tootmist. Olemasolev baas ehitusmaterjalide tööstuse arendamiseks ja kogemused selliste kohalike ehitusmaterjalide kasutamiseks, nagu näiteks paas, mis läheb hoonete ehitamiseks, võimaldavad selle tööstusharu suuremal mehhaniseerimisel, eriti kivimurdude mehhaniseerimisel, täielikult rahuldada uue ehitustöö vajadusi. Selleks vajatakse suurel arvul mehhanisme juba esimesel veerandaastal.

Tunduvalt suurendavad oma toodangut ka tselluloositööstuse kaitised, mis evivad kõrge tehnilise taseme. Ulatuslikult areneb ka kohaliku toorainega töötav vosvoritööstus.

Vabrikute ja tehaste uuesti ülesehitamise ja laiendamise, üleminekuga kahekolme vahetusega tööle ja uute kaitiste ehitamisega on tööpuudus põhiliselt likvideeritud Nõukogude võimu kehtivuse esimese kuue kuu jooksul.

Real meie tööstuskäitistel on võlgu riigipangale, mis tekkisid kodanliku võimu ajal. Need võlad on koormaks meie sotsialistlikele käitistele. Seepärast palume näha ette meie vabariigi eelarves vajalised summad nende võlgade katmiseks.

Erakordselt suurt tähelepanu on pööratud 1941. aasta eelarves põllumajanduse finantseerimisele. 1941. aasta eelarve kohaselt moodustavad assigneeringud põllumajandusele 56.500.000 rubla. Eesti NSV talumajapidamised on vabastatud maksmata jäänud maksudest. Meil on organiseeritud põllumajanduslik pank ja 120 põllumajanduslikku ühingut, mis on suureks abiks töötavale talupoegadele nende majapidamiste korraldamisel.

1941. aasta plaani järgi moodustavad tali- ja suviviljade külvipinnad mitte vähem kui 1.034.000 hektaari, selle hulgas teraviljad — mitte vähem kui 608.000 hektaari, tehnilised kultuurid — 30.300 hektaari, juur- ja kõrvitsaviljad ja kartulid — 110.700 hektaari, loomasööda kultuurid — 285.000 hektaari. Peale selle on Eesti NSV-l soodsad väljavaated karjanduse, eriti piimanduse arendamiseks.

Kehvik- ja keskmikmajapidamiste abistamiseks külvipindade ülesharimisel on Eesti NSV-s 1941. aastal asutatud masina- ja traktorijaamad.

Masina- ja traktorijaamade kõrval asutatakse masinate ja hobuste laenutamispunktid masina- ja traktorijaamade juurde.

Lehmade puuduse likvideerimiseks kehviktalumajapidamistes antakse viimastele krediiti 4.400.000 rubla suuruses lehmade ja vasikate muretsemiseks. Peale selle võimaldatakse kehvikmajapidamistele seemnelaenu heinakultuuride alal. Maad saanud majapidamistele osutatakse kõigekülgset abi nende majapidamiste täiendamiseks.

Käesoleval aastal tuuakse Eesti NSV-sse teistest liiduvabariikidest kümneid tuhandeid tonne mineraalväetist. Kõik need abinõud loovad aluse ühingute organiseerimiseks maa ühiseks harimiseks Eesti NSV-s.

Kulutused kultuurilis-sotsiaalseiks otstarbeiks võrduvad 1941. aasta eelarve järgi 52,1 protsendile ehk 269.116.000 rublale, moodustades seega üle kuue korra suurema summa, võrreldes kodanliku Eesti eelarvega. Nõukogude Eesti 1941. aasta eelarve projektis assigneeritakse rahvaharidusele 168.437.000 rubla. Kodanliku Eesti 1939/40. aasta eelarves oli ette nähtud kulutusteks rahvaharidusele kaheksa korda väiksem summa — ainult 22.431.600 rubla.

Tervishoiule on ette nähtud Eesti NSV eelarve järgi 68.968.000 rubla; kodanliku Eesti eelarves olid aga neiks otstarbeiks ette nähtud kulutuste summad enam kui viis korda vähemad, nimelt — 12.911.400 rubla. Eesti NSV eelarves assigneeritakse kehakultuurile 1.545.000 rubla. Sotsiaalkindlustusele assigneeritakse Eesti NSV 1941. aasta eelarves 30.166.000 rubla, summa, mis kuus korda ületab kulutused samadele otstarvetele kodanliku Eesti 1939/1940. aasta eelarves.

Kulutuste üldsumma ülalpool loetletud kultuurilis-sotsiaalse iseloomuga korraldusteks moodustab Eesti NSV 1941. aasta eelarve projektis 670 protsenti, võrreldes kulutustega samadeks otstarveteks kodanliku Eesti 1939/1940. aasta eelarves: absoluutsetes

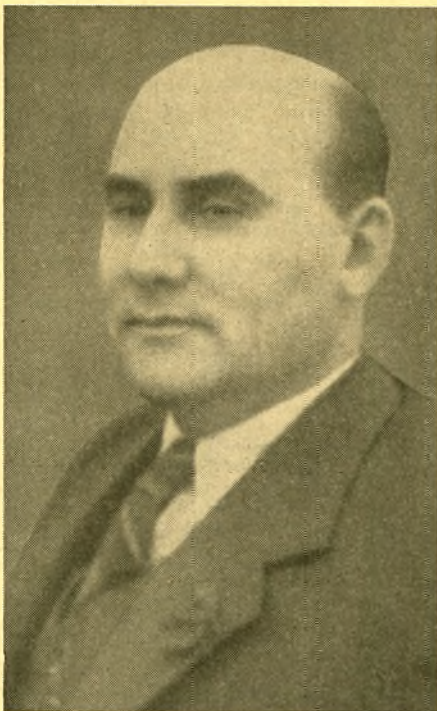
NSVL Ülemnõukogu VIII Istungjärgu saadikuid (vasakult): O. Lauristin, A. Haberman, Sotsialistliku töö sangar V. A. Degtjarev, N. Andresen, J. Kruusi.

arvudes Eesti NSV eelarve järgi — 269.116.000 rubla, kodanliku Eesti eelarve järgi aga — 40.922.600 rubla.

Assigneeringud elamute-kommunaalmajandusele moodustavad eelarves 66.910.000 rubla. Eesti NSV valitsus on teostanud suurte majade natsionaliseerimise. Paljud töölised ja nende perekonnad on üle viidud pimedast ja röskeist keldrikortereist mugavasse, hästikorrastatud korterisse.

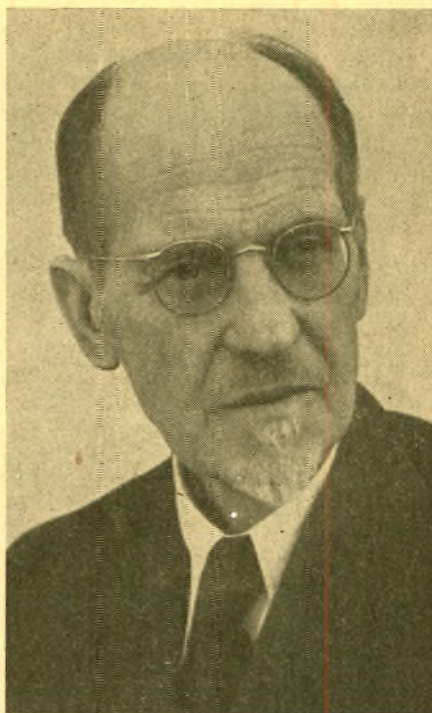
Assigneeringud elamutemajanduse alal tagavad uue elamispinna ehitamise 40.000 ruutmeetri ulatuses ainuüksi Tallinnas ja seega lahendatakse teataval määral üha kasvava linnaelanikkonna elamispinna puudus. Tallinna linna elanike arv on juba kasvanud mitmekümne tuhande inimese võrra.

Toetudes teiste liiduvabariikide töötava rahva rikkalikele kogemustele, saab Eesti NSV töötav rahvas toime Eesti NSV esimese tõeliselt rahva oma sotsialistliku eelarve

J. Vares (Eesti NSV).

NSVL Ulemnõukogu VIII Istungjärgul valitud NSVL Ulemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitjad.

A. Kirchenstein (Läti NSV).

täitmise ülesandega, eelarve, mis täielikult peegeldab uue sotsialistliku vabariigi tööliste, talupoegade ja intelligentsi huvisid. See eelarve annab tunnistust partei, valitsuse ja seltsimees Stalini suurest hoolitsusest Eesti NSV töötava rahva eest. (Kestvad kiiduavaldused.)

SAADIK ANDRESENI KÖNE RAHVUSTE NÕUKOGUS.

Seltsimehed saadikud! Istungjärgule läbivaatamiseks ja kinnitamiseks esitatud 1941. aasta eelarve projekt tagab sotsialistliku majanduse edasise võimsa arengu ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu töötava rahva ainelise ja kultuurilise heaolu edasise tõusu. Eelarve projekt tõendab igale NSVL kodanikule sotsialismi plaanikindlat ülesehitamist ja selle üha kasvavaid edusamme.

Seltsimees Zverevi aruanne 1941. aasta Riigieelarve kohta iseloomustab Nõukogude-maa aina kasvavat riigikaitselist ja majanduslikku võimsust ja annab tunnistust meie võitudest, mis on saavutatud kommunistliku bolševikkude partei juhtimisel. Teen ettepaneku kinnitada eelarve projekt Eelarvekomisjoni täienduste ja parandustega.

Astudes vennaliku Nõukogude Liidu koosseisu, astus Eesti NSV töötav rahvas ka sotsialismi teele. Vabanedes nii imperialistlike suurriikide kui ka oma kodanluse kurnamisest ja poliitilisest ikkest, viib eesti rahvas ellu stalinliku Konstitutsiooni kirte all

J. Paleckis (Leedu NSV).

F. G. Brovko (Moldaavia NSV).

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitjad.

oma tõelise vabaduse ja sõltumatuse. Ka Eesti NSV esimese sotsialistliku eelarve projekt kinnitab seda väidet. Teostatud maareformi tõttu sai maad üle 24.000 maata ja üle 26.000 vähese maaga talupoja. Väike- ja kesktalupojad on vabastatud maaostu võla tasumisest ja talupoegadele, kes said maad, anti 9 miljoni rubla ulatuses riiklikku laenu põllumajandusliku inventari muretsemiseks. Mitte ainult need arvud ei näita põllumajanduse tõusu, vaid teisedki faktid kinnitavad seda uut, mis toimub Eesti NSV nõukogude küldes. Juba käesoleval aastal on asutatud 25 masina- ja traktorijaama ning organiseeritud mineraalväetiste juurdevedu teistest liiduvabariikidest. See võimaldab külvata vilja vähemalt 1.034.000-le hektaarile. Tarvituselevõetud abinõude tagajärjel suureneb veelgi meil põllumajanduse produktiivsus.

Eesti NSV majanduse ümberkorraldamine, suurte tööstusettevõtete natsionaliseerimine, seni pooleldi seisnud vabrikute ja tehaste käimalaskmine ja üleliidulises majanduses võrdlemisi suurt osatähtsust omava tekstiiltööstuse kasv põhjustasid määratu suure tõusu Eesti NSV kogu rahvamajanduses. Põlevkivitööstuse edasine arendamine tagab vabariigile oma küttaeinebaasi.

Kapitalimahutused Eesti NSV tööstusesse 112.300.000 rubla suuruses vastavalt eelarve projektile tähendavad veelgi võimsamat tõusu tööstuses.

Vabariigi tööstuslik ülesehitamine tagab töötava rahva heaolu kindla parandamise. Tööpuudus kehalise ja vaimse töö tegijate seas, mis oli iseloomustav kodanlikule ühis-

konnale, on juba põhiliselt likvideeritud. Praegu seisab meie ees oma täies ulatuses ülesanne — valmistada ette uusi insener-tehnilisi ja teisi kaadreid.

Töötava rahva aineline heaolu tõusu iseloomustab eriti kujukalt sotsialistliku eelarve projekt oma assigneeringute osas sotsiaal-kultuurilisteks vajadusteks. Kui 1939/40. aasta eelarves assigneeringud rahvaharidusele ulatusid kodanluse võimu ajal 22.441.000 rublani, siis praegu ulatuvad need 168.437.000 rublani. Ka tervishoiule määratud summa suureneb 12.911.000 rublalt 68.968.000 rublani.

Endise plutokraatliku korra juures Eestis moodustasid assigneeringud eelarves sotsiaal-kultuurilisteks vajadusteks vaid 21,7 protsenti, nüüd aga määrati Nõukogude Eesti eelarves need assigneeringud kindlaks 52,1 protsendi ulatuses. See tähendab, et Eesti NSV omab hea aineline aluse kultuuri edasiseks tõusuks.

Eesti NSV töötava rahva ees seisab palju tegelikke ülesandeid sotsialistliku ülesehituse alal. Tuleb uuesti üles ehitada pooleldi laostunud majandus ja tõsta see uue tehnika alusel tööstusliku arengu kõrgeimale astmele.

Eesti NSV töötava rahva ees seisab austav ülesanne: täita rahvamajanduse plaan nõnda, et ta võiks lühima ajaga astuda Nõukogude Liidu eesrindlike vabariikide hulka.

Kommunistliku partei ja rahvaste juhi seltsimees Stalini juhtimisel on Eesti töötav rahvas saavutanud määratu suuri edusamme alustatud sotsialistliku ümberkorralduse alal majanduse ja kultuuri kõigis valdkondades. Sel äraproovitud juhtimisel saavutab Eesti NSV töötav rahvas ka edasisi võite oma maa sotsialistlikul ümberkorraldamisel. (Kiiduavaldused.)

Esimene mai.

Esimene mai on rahvusvahelise proletaarse solidaarsuse päev, kogu maailma proletariaadi revolutsiooniliste jõudude ülevaatus päev.

Sellel töötava rahva suurel pidupäeval on oma ere ajalugu. Esimesed proletariaadi demonstratsioonid 1. mail tekkisid 1886. a. Ameerikas. Nende loosungiks oli 8-tunnine tööpäev. 1889. a. juulis toimus II Internatsionaali I kongress Pariisis. Sel kongressil, Karl Marxi sõbra Paul Lafargue'i ettepanekul, võeti vastu otsus — kuulutada 1. mai rahvusvaheliseks proletaarseks pühaks, mil kogu maailma töötav rahvas demonstreerib oma solidaarsust ja revolutsioonilisi jõude. Kongressi otsus võeti vastu proletariaadi keskel suure vaimustusega. Sest ajast alates tähistab töötav rahvas kapitalistlikes maades 1. maid suurte streikide ja meeleavaldustega, kinnitades ja demonstreerides oma tahet võitluseks kapitalismi vastu. Kodanlikud valitsused püüavad kõigi abinõudega tõkestada ja välja juurida 1. mai demonstratsioonid ja streigid, kuid tagajärjeta. Proletariaat igal aastal sel päeval kuulutab, et töörahvas toob inimsoole „vabastuse kapitalismi ikkest, et töölisel on kutsutud uuendama maailma vabaduse ja sotsialismi alusel“ (Stalin).

Tsaari-Venemaal oli esimene streik ja meelevaldus 1. mail Varssavis 1890. a. Järgmisel aastal tähistasid 1. maid samuti Peterburi töölised. Moskvast oli 1. mai pühitsemine organiseeritud esmakordselt 1895. a., Tallinnas — 20. saj. algul. Tööliste meelevaldusi 1. mail — majovkaid — püüdis tsaari sandarmeeria kõige tooremal viisil maha suruda. Kuid politsei ja sandarmite jälitamiste kiuste Venemaa proletariaat ka kõige raskemal reaktsooniaastail tuli maipühal tänavail ja demonstreeris oma revolutsioonilist jõudu punaste võitluslippude all.

Bolševike juhid — V. I. Lenin ja J. V. Stalin — juhtisid energiliselt mai-demonstratsioonide organiseerimist Venemaal, mobiliseerides Venemaa proletariaati 1. mail võitluseks tsarismi ja kapitalismi vastu, võitluseks proletaarse revolutsiooni võidu eest. V. I. Lenin kirjutas juba 20. sajandi algul brošüüre ja lendlehti, milles ta kutsus üles töölisi kõige energilisemalt valmistuma lähenevale otsustavale võitlusele. „Liitugu tihedamalt sotsiaal-demokraatide proletaarlaste read. Kostku üha kaugemale nende õpetus! ... Tõmmaku kaasa 1. mai püha tuhandeid uusi võitlejaid ja kahekordistagu ta meie jõude suures võitluses kogu rahva vabaduse, kõigi töötavate vabastamise eest kapitali rõhumisest.“ Nii kirjutas V. I. Lenin 1904. aastal. („Esimene mai“, lk. 19, vene keeles).

Samuti kirjutas seltsimees Stalin sütitavaid lendlehti 1. maiks, mis sisendasid proletariaadile kindlust võitluseks tsarismi ja kapitalismi ikke vastu. „Me peame,“ kirjutas seltsimees Stalin mailendlehes 1912. aastal, „tänaval päeval, esimese mai päeval, ütleva ühel või teisel kujul, miitinguil, meelevaldustel või salajastel koosolekuil, — kuidas kusagil otstarbekohasem, et töötame võidelda kuni tsaari ainuvalitsuse täieliku kukutamiseni, et tervitame tulevat revolutsiooni, Venemaa vabastajat.

Ulatagem siis kätt meie seltsimeestele välismaal ja kuulutagem ühes nendega:

Maha kapitalism!

Elagu sotsialism!)“*

Esimese mai demonstratsioonid, mida juhtis Lenini-Stalini partei, kujunesid tsaari-Venemaal massilisteks, revolutsioonilisteks meelevaldusteks. 1. mai sai päevaks, mil proletaarsed jõud tihendasid oma ridu võitluses tsarismi vastu, võitluses poliitiliste ja ökonoomiliste õiguste, revolutsiooni eest.

1. mai puhul kirjutatud lendlehtedes ja artiklis V. I. Lenin ja J. V. Stalin käsitlesid bolševismi strateegiat ja taktikat revolutsioonilise

*) ÜK(b) Partei kongresside, konverentside ja KK pleenumite resolutsioonides ja otsustes. I, lk. 677 (6. trükk, vene keeles).

võitluse mitmesugustel etappidel, näitasid partei oskust kaasa tõmmata kõige laiemaid tööliste hulki võitluseks tsarismi ja kapitalismi vastu, võitluseks kodanlik-demokraatliku revolutsiooni täieliku võidu eest, nii et see revolutsioon viiks proletaarsele, sotsialistlikule revolutsioonile.

1. mai 1941 on võiduletunud sotsialismi pidupäev, päev, mil kõik nõukogude rahvad demonstreerivad oma solidaarsust rahvusvahelise proletariaadiga. Sel päeval kogu maailma töörahva ja rõhutute pilgud pöörduvad NSV Liidu poole, „kus on jäädavalt kaotatud rahvuslik vaen, inimese ekspluateerimine inimese poolt, viletsus ja tööpuudus, kus tõeliseks peremeheks on kogu töötav rahvas“ (Riigikaitse Rahvakomissari käskkiri 1. mail 1938.).

1. mail meie suure isamaa rahvad pühitsevad sotsialismi võitu, poliitilise ühtsuse võimsat kasvu, rahvamajanduse ja kultuuri tõusu. Sel päeval Nõukogudemaa töötav rahvas avaldab sügavat armastust oma sotsialistlikule kodumaale, võimsale rahukantsile, võitmatule kindlusele kapitalistlike röövijate veriste avantüüride vastu.

Nõukogude Liidu piiride taga valitseb metsiku võitluse julm seadus, kitsarinnalise natsionalismi jutlustamine. Meil aga elab vennalikus sõpruses paljude maade 193-miljoniline rahvastepere.

Seal — halastamatu võitlus inimeste vahel. Meil — kõigi töötavate tihe sõprus võitluses looduse vastu, stalinlik hoolitsemine inimese eest.

Seal — võimutsevate plutokraatide omavoli ja vägivald, töötava rahva õigusetus. Meil — tõeliselt sotsialistlik ühiskond ja rahva laiemate hulkade poliitiline aktiivsus stalinliku Konstitutsiooni alusel.

Seal — laastav imperialistlik sõda, tööstuse hävimine, nälg, kirjeldamatu viletsus. Meil — sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse vahetpidamatu kasv, tööviljakuse tõus sotsialistliku võistluse ja stahhaanovliku liikumise alusel ja ühes sellega töörahva heaolu tõus.

Nõukogudemaa rahvad võivad uhked olla oma edu ja saavutuste üle viimastel aastail. Tööstuslik toodang on 1940. aastal kasvanud 11% võrra, võrreldes eelmise aastaga. Kolmanda viisaastaku esimese 3 aasta jooksul on käiku lastud 2900 uut vabrikut, tehast, šahti, elektriama ja teisi ettevõtteid. Tunduvalt on tõusnud metallisulatamine ja kütteenete tootmine. On suurenenud töölisklassi arv. Kolhooside talupojad on andnud meie maale rohkem teravilja, liha, piima ja teisi saadusi. Teraviljakultuuride üldtoodang NSV Liidus moodustas 1940. a. ligi 7,3 miljardit puuda.

Pidevalt on tõusnud ka Nõukogude riigi kodanike aineeline ja kultuuriline tase. Rahva tulude kogusumma, kasvades aastast aastasse, tõusis

1940. a. 125,5 miljardi rublani. Sotsiaal-kultuurilisteks otstarveteks kulutati NSV Liidu Riigieelarve järgi 1940. a. 41,7 miljardit rubla.

1940. aastal on suuresti tugevnenud Nõukogude Liidu sõjaline võimsus. On laienenud meie isamaa piirid ja meie riik kujutab endast nüüd 16 nõukogude sotsialistliku vabariigi võimsat liitu.

Esimesel mail 1941 võib ka Nõukogude Eesti töötav rahvas esmakordselt vabalt ja julgelt demonstreerida oma solidaarsust kogu maailma proletariaadiga. Jäädavalt on kadunud need häbistavad ajad, millal kodanliku Eesti plutokraatide jõuk vägivaldselt võttis töörahvalt võimaluse tähistada 1. maid kui proletariaadi suurt pidupäeva, rikkudes seda pidupäeva reaktiooniliste jõudude paraaditsemisega. Tänavu avaldavad 1. mail meie sotsialistliku kodumaa töölised, talupojad ja intelligents bolševike võitluslippude all moraalset ja poliitilist ühtsust oma suure isamaa — Nõukogude Liidu töötava rahvaga, samuti kogu maailma proletariaadiga. Tänavu saavad meie töörahva hulgad rõõmsail ja võimsail maid pidustustel innustust ja jõudu sotsialistliku ülesehitamistöö hoogsaks, edukaks jätkamiseks, proletariaadi diktatuuri kindlustamiseks.

1. mai pidustused saagu rõõmsaks, eredaks sündmuseks ka meie koolinoorsoole ja haridustegelastele. Juba ettevalmistusi pidustusteks tuleb kõige täielisemalt ära kasutada nõukogude patriotismi ja internatsionalismi kasvatuse süvendamiseks, nii et noortes tekiks elav huvi ja kaastunne töörahva, eriti aga noorsoo elule ja võitlusele teistes maades. Just sel ajal rõhutatagu kogu koolitöös ja -elus kommunistlikku vaimu, mida kool peab kasvatama ja mis kindlustab nõukogude noorte suurt osa kogu maailma ümberloomises kommunistlike printsüüpide alusel.

Kuid käesoleval aastal ei tohi me suurtel pidupäevadel unustada ka rahvusvahelise seisukorra äärmist tõsidust, üha kasvavat sõjaohtu. Seltsimees Stalin on meid väsimatult õpetanud, et meie vaenlased püüavad alati kahjustada sotsialistlikku ülesehitustööd, ja see kohustab iga nõukogude kodanikku teritama oma poliitilist valvsust, valmidust kaitsta oma sotsialistlikku isamaad. Ainult siis, kui täidame tõsiselt meie õpetaja ja juhi, seltsimees Stalini õpetuse, „me võime täie kindlusega ütelda, et meid ei kohuta mingisugused vaenlased, ei sisemised ega välised, sest me purustame neid tulevikus samuti, nagu purustame neid olevikus ja purustasime minevikus“ (Stalin).

Elagu 1. mai — rahvusvahelise proletariaadi revolutsiooniliste jõudude ülevaatuse päev!

Elagu suur, võitmatu Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini lipp!

Elagu Lenini-Stalini tark ja kuulus partei!

Marksismi-leninismi suurmehed õpilastele lähedale!

Kommunistliku kasvatuse süvendamine Nõukogude Eesti kooli igal astmel on teoksil ja selle teostamine on kiire ülesanne. Kui stalinliku konstitutsiooni õpetamine keskkoolis ja marksismi-leninismi kursus kõrgemas koolis avab õpilastele süstemaatiliselt ikka enam marksismi-leninismi mõttemaailma, siis senise algkooli astmel puudub seesugune süstemaatiline käsitlus. Kuid kursuse kõrval puuduvad veel mitte ainult õpilastele, vaid ka õpetajaile kättesaadavad teosed minimaalseimaski ulatuses. Marxi (ja Engelsi) kaheköiteline valimik ei ole veel ilmunud eesti keeles, vanemad Marxi ja Engelsi tõlked on muutunud kättesaamatuks. Lenini kaheköiteline valimik ja Stalini „Leninismi küsimusi“ ei ole jõudnud veel ilmuda. Ei ole pääsnud trükki ka Marxi „Kapitali“ I köide uues väljaandes. Seetõttu erksamadki õpilased ei ole tuttavad marksismi-leninismi suurmeeste teostega, ja veelgi enam: õpetajad ei suuda teoseid enese süvendamiseks leida. Kui „UK(b)P ajaloo lühikursus“ on läbi töötatud, on see kindel vajadus asuda selle uuele süvendatumale läbitöötamisele vähemalt siin esitatud teoste abil.

Kuid nii algkooli kui keskkooli õpilased vajavad ka elavate inimeste lähedaletoomist. Me ei arva kaugeltki, nagu Marxi, Engelsit, Leninit ja Stalinit peaks tutvustatama õpilastele ainult tähtpäevaldel. Nende tutvustamine ei peaks jääma kaugeltki ainult pioneeride, kommunistlike noorte ja õpilasingide hooleks. Nende suurte isiksuste tutvustamine õpilastele igas eas olgu tundide otsene ülesanne. Tuleb arvestada, et kõik need neli nime on olnud seni koolides põlu all ja noortel enne käesolevat õppeaastat on olnud ainult harukordadel võimalust nendega pisutki tutvuda.

Marxi kohta puudub eesti keeles õigupoolest kirjandus. Kui maha arvata Marxi „Kapitali“ (1936. a. väljaanne) ees avaldatud Friedrich Engelsi kirjutus, ei ole eesti keeles algelisigi teoseid Marxist saadaval. Siin tuleb õpetajal tarvitada Marxi kaheköitelist valimikku vene või saksa keeles (Moskva, 1940, saksakeelne 1936). Valimikus leidub seesuguseid köitvaid memuaarilis-eluloolisi teoseid kui Paul Lafargue'i „Mälestusi Marxist“ ja Wilhelm Liebknechti „Mälestusi Marxist“. Marx isikuna astub neis teostes meile lähedale, Marx uurijana, õpetajana, laste sõbrana, Marx igapäeva-inimesena saab meile omaseks. Kui samas valimikus leidub Lenini geniaalne käsitlus Marxist ja Stalini katke kõnelusest Ameerika töölisdelegatsiooniga, siis on antud alus ka Marxi õpetuse sidumiseks ta

eluga. Nende materjalide najal suudab õpetaja elava sõna abil tuua Marxi ükskõik mis-ealisele õpilasele lähedale. On see sissejuhatus õpetajalt antud, on õpilast ette valmistatud ka iseseisvaks lugemiseks.

Engelsi 120. surmapäeva puhul ilmus Lenini ja Stepanova brošüür „Friedrich Engels“. Peasisu moodustab Stepanova artikkel ajakirjas „Историк-марксист“ (1940), ja see annab väga palju fakte Engelsi elust ning ülevaate ta tööst ja teostest. Brošüür ei ole nooremaile õpilastele küllalt kergesti loetav, kuid pakub õpetajale küllalt ainet selle äärmiselt huvitava ja geniaalse Marxi sõbra ja kaastöölise esitamiseks õpilastele.

Lenin E. Jaroslavski' esituses on üldarusaadavalt ja õieti käsitletud, ja puht-eluloolisi andmeid esitab brošüür küllaldaselt nooremailegi õpilastele jutustamiseks. Stalini „Lenin“ annab lisaks klassikalise ja koolilugemikesse vajaliku kõne „Lenini surma puhul“.

Stalini esineb meile Marx-Engels-Lenini instituudi väljaandes, mis meeldivas välimuses on nüüd ka eesti keeles.

Neist teostest leiab õpetaja põhimaterjali, mille abil ta algkoolis annab õpilastele pildi isikuist, mittetäieliku keskkooli astmel aga suudab esitada marksismi-leninismi olemust koos suurt õpetust ja võitlust kandvate isikutega.

Loodame, et õpetajad ei jää ootama mingit programmi ega ettekirjutust selle vajaliku töö tegemisel. Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini tutvustamine kõigile õpilastele, vastavalt nende eale, on võimalik klassis, mitte aktustel ega kõnekoosolekuil. Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini isikute, ideede ja võitluste esitamine näitab õpetaja tõelist pedagoogilist oskust, ja tõsidusest, millega valmistatakse ette marksismi-leninismi suurmeeste tutvustamist ja nende elutöö esitamist erineva vanusega lastele, tõsidusest, millega valmistatakse selle suure aine kohaldamist igale erinevale eale, nähakse ka õpetaja oskust üldse nõukogude õpetajana töötada.

Š. GANELIN

Stalini õpetus kommunistlikust kasvatuses ja koolist.

Kommunistliku kasvatuses põhilised küsimused on edasi arendatud seltsimees Stalini õpetuses, kes on Marxi-Engelsi-Lenini töö geniaalne jätkaja ja selle rikastaja uute kogemustega. Partei otsustes, mis on vastu võetud sms Stalini otsesel juhtimisel, on antud põhimõttelised ning ühtlasi ülimalt konkreetseid näpunäiteid kooli töö kohta ja tühistatud oportunist-

likud ja kodanlik-restauraatorlikud „teooriad“. Seltsimees Stalini õpetus ja geniaalne juhtimine kindlustasid kultuurilise revolutsiooni triumfi meie maal, ennenägematu õitsengu kultuurilise ülesehituse kõigil aladel ja järeltuleva põlve kasvatuse- ning hariduseala tõstmise suurele kõrgusele.

Kultuuriline revolutsioon ja ta ülesanded.

Arendades Marxi-Engelsi-Lenini ideid viitab seltsimees Stalin proletariaadi diktatuurile kui vältimatule eeldusele masside kasvatamiseks kommunistlikus vaimus. „See ajalooline epohh,“ rõhutab seltsimees Stalin, „on tarvilik mitte ainult selleks, et luua majanduslikud ja kultuurilised eeldused sotsialismi täielikuks võiduks, vaid ka selleks, et anda proletariaadile võimalus — esiteks — kasvatada ja karastada ennast kui jõudu, mis on võimeline valitsema maad; teiseks — ümber kasvatada ja ümber kujundada väikekodanlikud kihid suunas, mis kindlustab sotsialistliku tootmise organiseerimise¹⁾.“

Seltsimees Stalin heidab kõrvale II Internatsionaali kontrrevolutsioonilise „teooriakese“ sellest, et enne tuleb kapitalismi ajal välja arendada kaadrid ja siis võtta võim.

Seltsimees Stalin, meenutades Lenini näpunäiteid, viitab revolutsioonilise võitluse praktikale, mis halastamatult purustab oportunistlikud vaated: „Kas vene tegelikkus ei näidanud, et juhtide kaadrid tööliste seast kasvavad proletaarse võimu ajal sada korda kiiremini ja põhjalikumalt kui kapitalismi võimu juures²⁾?“ Näidates kultuurilise revolutsiooni tähendust, kriipsutab seltsimees Stalin alla, et sotsialismi saab ehitada ainult „kultuursuse hoogsa kasvu baasil³⁾.“

Kultuurilise revolutsiooni tähtsaimateks ülesanneteks peab seltsimees Stalin, nagu ka Lenin, üldise hariduse teostamist, kaadrite ettevalmistamist, masside kultuurilise taseme tõstmist, rahvusliku kultuuri arendamist. „Noorsugu — see on meie tulevik, meie lootus⁴⁾,“ ütleb seltsimees Stalin. Nimelt seepärast küsimus järeltuleva põlve kasvatamisest, koolist on e s m a j ä r g u l i s e tähtsusega parteile ja nõukogude riigile.

Seltsimees Stalin märgib ära kultuurilise revolutsiooni otsustavad ülesanded sotsialistliku ülesehituse üksikuil etappidel. Juba a. 1925 seadis sms Stalin ülesandeks „ette valmistada tingimusi, mis on vajalised üldkohustusliku alghariduse teostamiseks kogu maal“. Sms Stalin märgib, et

¹⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 27.

²⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 10.

³⁾ Sealsamas, lk. 586.

⁴⁾ Sealsamas, lk. 535.

see on — „suurim reform“. „Ta teostamine on suurimaks võiduks mitte ainult kultuurilisel, vaid ka poliitilisel ja majanduslikul frondil⁵⁾.“

Partei XV kongressil seab seltsimees Stalin ülesandeks „kõven-dada võitlust töölisklassi ja töötavate talupoegade kultuurilise tõusu eest“⁶⁾. Partei XVI kongressil näitab sms Stalin, et „peaasi nüüd on — üle minna sunduslikule algharidusele“, et „see üleminek tähendaks otsustavat sammu kultuurilise revolutsiooni alal“⁷⁾. Ühtlasi püstitab sms Stalin kui tõesti „põletava“ ülesande kaadrite ettevalmistuse ülesande, millised kaadrid oleksid võimelised vallutama uut tehnikat. Partei XVII kongressil tähendas sms Stalin, et „kultuuriline kuristik linna ja küla vahel täitub“⁸⁾. Seati üles küsimus seitsmeaastasest üldisest haridusest ja vähese kirjaoskuse likvideerimisest täisealiste seas.

Stahhaanovlaste I üleliidulisel nõupidamisel tõstis seltsimees Stalin esile tähtsaima poliitilise ülesandena töölisklassi kultuurilis-tehnilise taseme tõstmise insener-tehniliste töö-tajate tasemele. Ainult niisugune töölisklassi kultuurilis-tehniline tõus võib hävitada alused vaimse ja kehalise töö vastuolul. Ainult sel teel minnes võib saavutada selle kõrge töötootlikkuse, mis on vajalik üle-minekuks sotsialismilt kommunismile.

Partei XVIII kongressil iseloomustas seltsimees Stalin määratud saavutusi laste ja täisealiste õpetamise alal kui tõelist kultuurilist revolutsiooni.

Andes sügava teoreetilise analüüsi küsimuses intelligentsist, märkis sms Stalin kultuurilise revolutsiooni ühe kõige tähtsama tulemusena uue, sotsialistliku intelligentsi sündi. Tähistades edasisi väljawaateid, ütles sms Stalin: „*Me tahame teha kõik töölised ja talupojad kultuurseiks ning harituiks, ja me saavutame seda aja jooksul*“⁹⁾.

Seltsimees Stalin töötas välja haruldase sügavuse ning äärmise selgusega küsimuse kultuuri iseloomust, mida ehitatakse proletariaadi dikta-tuuri tingimustes. „Proletaarne kultuur,“ loeme kõnest Idamaa töötava rahva kommunistlikus ülikoolis a. 1925, „sotsialistlik oma sisult, võtab mitmesugused vormid ja väljendusviisid eri rahvustel, kes on lülitatud sotsialistlikku ehitusse, olenevalt keele, elu-olu jne. erinevustest. Proletaarne oma sisult, rahvuslik vormilt — niisugune on see üldinimlik kultuur,

⁵⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 9. tr., lk. 150.

⁶⁾ J. Stalin, Poliitiline aruanne UK(b)P XV kongressile. Lenpartizdat, lk. 133. Meie sõrendus.

⁷⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 384 (meie sõrendus).

⁸⁾ Sealsamas, lk. 571.

⁹⁾ J. Stalin, Aruanne partei XVIII kongressil UK(b)P KK tööst; lk. 61. Meie kursiiv.

millele läheb sotsialism¹⁰⁾." Selles klassilises sõnastuses märkis seltsimees Stalin, et kultuur, mida ehitatakse meie maal, on sisult sotsialistlik. Kuna proletariaadi diktatuur likvideeris inimese ekspluateerimise teise inimese poolt ja hävitas ühiskonna jagunemise klassidesse, siis uus kultuur saab omaks kõigile inimestele, on üldinimlik. Uhes sellega ainult kultuur, mis rahvuslik vormilt, mis tarvitab emakeelt, suudab luua tingimused üksikute rahvuste õitsenguks, nende loovate jõudude ning vaimuannete arenguks.

Sedasama mõtet on seltsimees Stalini poolt alla kriipsutatud ettekandes partei XVI kongressil. „Oma sisult sotsialistlik ja vormilt rahvuslik kultuur, mille sihiks on kasvatada masse internatsionalismi vaimus ja kõvendada proletariaadi diktatuuri“¹¹⁾, see on meie kultuuri klassiline iseloomustus.

Nägime ülalpool, et juba oma teoreetilises töös „Marksism ja rahvusküsimus“ (1913) paljastas seltsimees Stalin kodanliku rahvusluse klassiiseloomu ja pidas väsimatut võitlust tsarismi rõhuva rahvuspoliitika vastu. Pärast suurt sotsialistlikku revolutsiooni juhtis seltsimees Stalin partei võitlust proletariaadi rahvuspoliitika teostamise eest, mis kindlustas paljurahvuselise sotsialistliku riigi kultuuride ennenägemata õitsengu.

Oportunistid püüdsid vassida leninlik-stalinlikku rahvuspoliitikat. Seltsimees Stalin hävitas peamised kallakud rahvusküsimuses — k o h a l i k u n a t s i o n a l i s m i j a s u u r v e n e š o v i n i s m i — paljastades nende klassipärase olemuse.

Töötajate verivaenlased, kodanlikud rahvuslased, püüdes uuesti jalule seada kapitalismi, tahtsid teostada kodanlik-rahvuslikku poliitikat. Nad õpetasid vägivaldselt lapsi nendes keeltes, mis polnud laste emakeeleks. Paljurahvuselise Nõukogude Liidu keeli lähendati kunstlikult kodanlike riikide keeltele ja meelega kaugendati vene keelest, nii ukraina keeles ei tarvitatud hästituntud vene sõnu, vaid võõrkeelseid. Vene keelele aga, Radištševi ja Puškini, Dobroljubovi ja Černõševski, Lenini ja Stalini keelele, suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni keelele ei pühendatud mingit tähelepanu.

Nõukogude rahvas seltsimees Staliniga eesotsas paljastas töölisklassi reeturid selles küsimuses. See üha enam kinnitas leninlik-stalinliku rahvuspoliitika teostamist.

Ettekandes NSV Liidu Konstitutsiooni projektist võis sms Stalin nentida, „et NSV Liidu rahvaste ilme on põhjalikult muutunud, kadunud on

¹⁰⁾ J. Stalin, Marksism ja rahvus-koloniaalne küsimus, lk. 158.

¹¹⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 426.

neis vastastikuse umbusalduse tunne, on arenenud vastastikuse sõpruse tunne ja tekkinud niiviisi rahvaste tõeline vennalik koostöö tervikulise liitriigi süsteemis" ¹²⁾.

Teooria tähtsus ja üldhariduse ülesanded

Jätkades ja arendades Marxi-Engelsi-Lenini õpetust kasvatuses ja hariduses, rõhutab seltsimees Stalin väsimatult, et peaülesanneteks on teooria omandamine, tehnika vallutamine ja kasvatus kommunistliku moraali vaimus.

Niisama nagu Marx, Engels ja Lenin, rõhutab sms Stalin teaduse ülisuurte tähtsust sotsialistlikule ülesehitusele ja teooria ning praktika ühtsust. Uldtuntud on sms Stalini vihje, et ainult teooria tagab meile ümbritsevate sündmuste seostumise seoste mõistmist, ainult teooria annab orienteerumise jõudu, perspektiivi selgust, eneseusaldust töös ja usku meie asja võidusse" ¹³⁾. Seltsimees Stalin märgib ühtlasi, et „teooria kaotab oma eseme, kui teda ei seota revolutsioonilise praktikaga, niisama nagu praktika jääb pimedaks, kui ta ei valgusta enesele teed revolutsioonilise teooriaga" ¹⁴⁾.

Seltsimees Stalin kriipsutab alatasa alla teooria ja praktika sideme vajadust: „Teadus, mis on katkestanud sidemed praktikaga, kogemusega — mis teadus see on?“ ütleb ta I üleliidulisel stahhaanovlaste nõupidamisel.

Esinedes kõrgema kooli töötajate ees a. 1938, viitab seltsimees Stalin samuti tõelise, eesrindliku teaduse teistele omadustele: ta peab teenima rahvast, peab avama kõik oma ukSED meie maa noortele jõududele, peab omama „julgest, otsustavust murda vanad traditsioonid, normid, suunad, kui need muutuvad vananenuks, kui nad muutuvad pidureiks liikumisel edasi" ¹⁵⁾. Teadus peab julgesti rajama uusi teid.

Seltsimees Stalin nõuab teooria olemuse omandamist, hoiatades pealiskaudsuse ja tähenärimise, aga samuti kunstliku lihtsustamise, vulgariseerimise eest.

Näidates teooria osale, pöördub seltsimees Stalin alatasa noorsoo poole üleskutsega teooriat vallutada. Nii kirjutas proletaarse üliõpilaskonna üleliidulisele konverentsile a. 1925 teritab seltsimees Stalin noorsoo tähelepanu sellele, et ei saa juhtida sotsialistliku ühiskonna ülesehitamist vallutamata teadusi ja et noorsugu peab aktiivselt osa võtma teaduste arenemisest.

¹²⁾ J. Stalin, Ettekanne NSVL Konstitutsioonist, 1938, lk. 10.

¹³⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 299.

¹⁴⁾ Sealsamas, lk. 13.

¹⁵⁾ Eesrindliku teaduse eest. NSVL Teaduste Akadeemia väljaanne, 1939, lk. 9.

Kommunistlike noorte VIII kongressil a. 1928 räägib seltsimees Stalin sama küsimuse kohta: „Et ehitada, tuleb teada, tuleb vallutada teadus, aga et teada, tuleb õppida. Õppida tuleb püsivalt, kannatlikult... Meie ees seisab kindlus. Selle kindluse nimi on Teadus ta rohkete harudega. Selle kindluse peame vallutama iga hinna eest. Selle kindluse peab vallutama noorsugu, kui ta tahab olla uue elu ehitajaks, kui ta tahab saada vana kaardiväe tõeliseks vahetuseks“¹⁶⁾.

Vestluses inglise kirjaniku Wells'iga, rääkides intelligentsi osast mitmesugustes ühiskondlikes tingimustes, mitmesugustes ajaloo epohhides, iseloomustas seltsimees Stalin haridust järgmiselt: „Haridus — see on relv, mille efekt oleneb sellest, kes teda hoiab oma käes, keda selle relvaga tahetakse lüüa.“ Seejuures rõhutas seltsimees Stalin, et „sotsialism vajab kõrgesti-haritud inimesi“¹⁷⁾.

Stalini õpetusel teooria tähtsusest on olnud väga suur mõju nõukogude kooli ülesehitusele. See õpetus sai aluseks partei otsustele kooli kohta, mis on välja töötatud sms Stalini algatusel ning juhtimisel. Need otsused, rajatud kooli kogemuste sügavale tundmaõppimisele, annavad ülimalt täpsed ning konkreetsed juhendid kõigis õppe- ning kasvatustöö põhiküsimustes ja arendavad nõukogude pedagoogika ideelis-teoreetilisi aluseid.

Lähemalt peatumata üksikuil küsimustel, mida tuleb tundma õppida pedagoogika kursuses ühenduses kooli ajaloo, näitame ära tähtsamad põhimõtted, milledele haridussüsteem on rajatud.

Ennekõike seadsid stalinlikud otsused täie teravusega küsimuse haritud, igakülgsest arenenud sotsialismi ehitajate ettevalmistusest, kes hästi valitsevad teaduse aluseid (füüsika, keemia, matemaatika, emakeel, geograafia jt.). Õppematerjal peab olema teaduslikult õige, teda tuleb esitada süstemaatiliselt, ilma igasuguse kunstliku lihtsustuseta, ta peab rahuldama historismi põhimõtet, sisaldama endas sotsialistliku ülesehituse materjali, vastama laste vanuslikele võimalustele.

Erilist tähelepanu pühendab seltsimees Stalin ajaloo-teaduse ja ajaloolise hariduse küsimustele. Ta arvukad esinemised sel alal purustasid antimarksistlike ebaajalooliste „konstruktsioonide“ katsed, löid aluse tõeliselt teadusliku ajaloo läbitöötamiseks. Nad määrasid ära õppekursuste sisu ning ehituse.

Ajalookursuse materjali küsimuses UK(b)P KK otsus 15. maist a. 1934 määrab, et on tarvis tsiviilajaloo õpetamist kindlustada „tähtsamate sündmuste ja faktide esitamisega nende kronoloogilises järjekorras, koos aja-

¹⁶⁾ Kogu „Lenin ja Stalin noorsoost“, lk. 309.

¹⁷⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 610. Meie sõrendus.

looliste tegelaste iseloomustusega". Sel alusel tuleb toimetada ajalooliste sündmuste arutlust ja üldistamist, mis viivad ajaloo marksistlikule mõistmisele. Ainult niisugune kursuse sisu tagab tsiviilajaloo teadlikku õppimist ega asenda teda abstraktsete sotsioloogiliste skeemidega.

Seltsimees Stalini näpunäidetel väljatöötatud partei otsused määrasid kindlaks nõukogude õppemetoodika alused. Purustades metoodika alal projektismi, mis oli tõsiseks hädaohuks kooli normaalsele tööle, määrasid UK(b)P KK otsused, et koolitöö organisatsiooni põhivormiks on õppetund. Koolis peab olema tagatud ainete teadlik ning kindel omandamine; lapsi tuleb süstemaatiliselt harjutada iseseisvale tööle.

Seltsimees Stalin kriipsutab alla õpikute määratud osa kooli töös. Seltsimeeste Stalini, Kirovi ja Ždanovi märkustes ajalooõpikute konspektide kohta üteldakse, et õpikus peab olema kaalutud iga sõna, iga definitioon. Seltsimees Stalini algatusel loodi stabiilsed õpikud; sellele algatusele anti suur riiklik hoog. Seltsimees Stalin leiab mahti selleks, et isiklikult juhatada õpikute koostamist ajalooliste distsipliinide alal. Suurima teoreetilise tähtsusega on ta isiklikul osavõtul ja otsesel juhtimisel koostatud UK(b)P ajaloo lühikursus.

Stalinlikud otsused kooli kohta tõstsid põhimõttelisele kõrgusele ka küsimused kindla korra ja režiimi loomisest koolis, ta töö selgusest ning plaanikindlusest ja koolijuhtimise vastutuse suurendamisest.

Tehnika vallutamine.

Teaduste aluste omandamise seab seltsimees Stalin aluseks tehnika vallutamisele, spetsialistide kaadrite ettevalmistamisele. See ülesanne püstitati sms Stalini poolt erilise teravusega ühenduses rahvamajanduse sotsialistliku ümberehitusega. Kõnes tööstuses töötajate I konverentsil (4. veebr. 1931) ütles sms Stalin: „Ümberehitamise perioodis otsustab tehnika kõik“, ja seadis nõude, et bolševikud vallutaksid tehnika. Seltsimees Stalin kriipsutas alla, et see ülesanne on täiesti teostatav. Peaasi siin on selles, et evida kirglikku bolševistlikku soovi vallutada tehnika, vallutada tootmise teadus. „Pole kindlusi, mida bolševikud ei suudaks vallutada“¹⁸⁾. Partei juhi üleskutse leidis rahva seas kõige laiemat vastukaja. Huvi tehnika vastu lõi uuel jõul loitma noorsoos. Sellele suurel määral aitas kaasa J. V. Stalini ajalooline kõne majandustegelaste nõupidamisel (23. juunil 1931), kus ta tõstis üles küsimuse oma toodangulis-tehnilise intelligentsi loomisest tööliklassi poolt. See uus tehniline intelligents, ütles seltsimees Stalin, hakkab moodustuma inimestest, kes on läbi käinud

¹⁸⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 444, 446, 447.

kõrgema kooli, kui ka töölisklassi kultuurilistest jõududest tehastes — sotsialistliku võistluse algatajaist, löökbrigaadide juhtidest, kvalifitseeritud töölistest-organisaatoritest.

Kõnes Punaarmee akadeemia lõpetajaile (4. mail 1935) tähendas seltsimees Stalin, et nüüd, millal on loodud võimas ning esmaklassiline tööstus ja näljaperiood tehnika alal on üldiselt kaotatud, tuleb pearõhk asetada inimestele, kaadritele, töötajaile, kes on vallutanud tehnika ja kes on võimelised teda käiku laskma ja edasi viima. „Tehnika ilma inimesteta, kes on vallutanud tehnika, on surnud. Tehnika eesotsas inimestega, kes on vallutanud tehnika, võib ja peab tegema imesid.“ Seltsimees Stalin seadis üles uue loosungi: „kaadrid otsustavad kõik“.

A. 1935, kui meie maal tekkis tähelepanuväärne stahhaanovlik liikumine, seltsimees Stalin geniaalse ettenägelikkusega nägi selles uute inimeste liikumist, kes on vallutanud uue tehnika, tööstuse uuendajate liikumist, ja seadis üles andeks töölisklassi kultuurilis-tehnilise taseme tõstmise insener-tehnilise ala töötajate tasemele. „Pole mingit põhjust kahelda selles,“ ütles seltsimees Stalin, „et ainult niisugune töölisklassi kultuurilis-tehniline tõus võib võtta aluse vaimse ja kehalise töö vastuolult, et ainult tema võib tagada töös selle kõrge tootlikkuse ja selle tarbeainete külluse, mis on vajalised, et hakata üle minema sotsialismilt kommunismile.“ Kooskõlas seltsimees Stalini näpunäidetega märkis UK(b)P XVIII kongress ära suure rea abinõusid tõsiseks edasiliikumiseks näidatud ajaloolise ülesande teostamises.

Seltsimees Stalini õpetuses on meile väga tähtsaid näpunäiteid kaadrite ettevalmistuse iseloomu kohta. Juba UK(b)P KK novembri-pleenumi otsustes a. 1929 märgitakse, et meie kaadrid peavad omandama oma erialal sügavad teadmised, evima laia ühiskondlik-poliitilise silmaringi ja olema masside tootmisliku aktiivsuse organisaatoreiks. Järgnevais otsustes kõrgema kooli ja tehnikumide kohta juhitakse alati tähelepanu ühelt poolt teoreetilise ettevalmistuse süvendamisele, ja teiselt poolt — sideme kõvendamisele praktikaga. Klassikalise iseloomustuse tehnilise ettevalmistuse nõudmistele annab seltsimees Stalin kõneldes stahhaanovlastest. Need on „kultuursed ja tehniliselt asjatundlikud inimesed, kes annavad töös täpsuse ning korralikkuse eeskujusid ja oskavad hinnata töös aja tegurit...“ Nad oskavad tehnikast välja pigistada maksimumi seda, mida temast võib välja pigistada. Ja „nad lähevad julgesti edasi, murdes aegunud tehnilised normid ja luues uued, kõrgemad“¹⁹⁾. Vajame inimesi, kes on omandanud eesrindliku teaduse, mis „ei tunnusta fetišeid, ei kardata kätt

¹⁹⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 11. tr., lk. 496.

tõsta äraelanu, vana vastu ja erksalt kuulatleb kogemuse, praktika häält²⁰⁾.

Reas oma esinemistes rullib seltsimees Stalin noorsoo ees lahti meelitavad väljavaated tehnilise teaduse vallutamisest, muutumisest sotsialistliku tööstuse komandörideks. „Kui varem, kapitalismi ajal, kõrgemad õppeasutused olid härrasnoorte monopoliks, siis nüüd, nõukogude korra ajal, töolis-talupoegade noorsugu moodustab seal valitseva jõu²¹⁾), tähendab seltsimees Stalin. Töölisklassi kultuurilis-tehnilise tõusu võimalus on seotud samuti selle asjaoluga, et nõukogude korra juures „töölisklassi noorpõlvel on kõik võimalused kindlustada enesele küllaldast tehnilist haridust²²⁾. Massilisel tehnilisel haridusel on olemas kõik tingimused kiireks arenemiseks.

Seoses tehnika vallutamisega omandab erilise tähtsuse matemaatika, füüsika, keemia ja teiste teaduste aluste tundmaõppimine üldhariduslikus koolis. Stalinlikud otsused kooli kohta kriipsutavad alla Lenini näpunäiteid polütehnilise hariduse küsimuses. Kogu õppe- ja kasvatustöö süsteem, laste tehnilised ringid ning jaamad peavad lastes äratama huvi tehnika vastu, järjekindlalt rahuldama huvi füüsika ja keemia õpetuse tehnilise rakendamise alal ja konstrueerimise-harrastuste vastu. Üldhariduslik kool loob sellega eeldused teatavaks ettevalmistuseks praktilise elu jaoks, noorsoo edaspidiseks varustamiseks tehnikaga, meie kodumaa tehnilise kultuuri üldiseks tõusuks.

Kommunistliku moraali kasvatamine.

Seltsimees Stalini õpetuses samuti nagu Lenini õpetuses vaadatakse teooria omandamisele kui alusele noorsoo kasvatamisel kommunismi vaimus. Oma hiiglasliku teoreetilise tööga arendas ja rikastas seltsimees Stalin kommunistliku moraali sisu ennast. Sellega on loodud vankumatud ideelised alused ka nõukogude laste kasvatamisele.

Ulima selgusega näitas seltsimees Stalin bolševismi, marksismi-leninismi teooria omandamise erakordsele tähtsusele.

Ettekandes partei XVIII kongressil seltsimees Stalin, kõneldes noorte kaadrite ettevalmistusest teaduse ja tehnika üksikuil aladel, näitas, et „on olemas üks teadusharu, mille tundmine peab olema kohustuslik kõigi teadusalade bolševikele — see on marksistlik-leninistlik teadus ühis-

²⁰⁾ Sealsamas, lk. 502.

²¹⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 458.

²²⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 11. tr., lk. 496.

konnast, ühiskonna arenemise seadustest, proletaarse revolutsiooni arengu seadustest, sotsialistliku ülesehitamise seadustest, kommunismi võidust²³⁾.

Materialistliku maailmavaate kujundamine on võimatu ilma plaanikindla usuvastase kasvatuse ta. Selgitades partei suhtumist religioonile, seltsimees Stalin vestluses esimese ameerika tööliste delegatsiooniga märkis, et iga NSV Liidu kodanik evib õiguse tunnustada ükskõik millist usundit, kuid „partei ei saa olla neutraalne religiooni suhtes ja ta teeb usuvastast propagandat kõigi ja igasugu usuliste eelarvamuste vastu...“²⁴⁾. See on seletatav asjaoluga, „et partei seisab teaduse eest, kuid usulised eelarvamused on teaduse vastu, sest igasugune religioon on midagi vastupidist teadusele“. See partei usuvastatus on seletatav ka vajadusega hävitada reaktsioonilise vaimulikkonna mõju. Seltsimees Stalini näpunäited määravad ära usuvastase kasvatuse teed: need on materialistlikku maailmavaadet andvate teaduste aluste tundmaõppimise ühendamine vaimulike reaktsioonilise tegevuse paljastamisega.

Korduvalt on seltsimees Stalin märkinud nõukogude patriotismi ja proletaarse internatsionalismi ja nende seose tähtsust. „Töölised läänes räägivad, et NSV Liidu töölisklass on maailma proletariaadi löökbrigaadiks... See kohustab meid paremini töötama ja võitlema sotsialismi lõpliku võidu eest meie maal, sotsialismi võidu eest kõigis maades“²⁵⁾.

NSV Liidu rahvaste moraalsel ning poliitilisel ühtlust ja sõprust, nõukogude patriotismi peab seltsimees Stalin meie ühiskonna juhtjõududeks. Partei XVIII kongressil näitas seltsimees Stalin vajadusele „*arendada ning kultiveerida nõukogude patriotismi*“²⁶⁾.

Kirjeldades leninlase iseloomujooni märgib seltsimees Stalin partei XVIII kongressil, et nõukogude inimene on elavasti huvitatud kodumaa saatusest, mõistab ühiskondliku arengu seadusi ja oskab neid tarvitada kui aktiivne osaline maa poliitilises elus

Seltsimees Stalini, progressiivse eesrindliku inimkonna juhi õpetuses *nõukogude patriotism seisab tihedas ühenduses proletaarse internatsionalismiga*.

Tervitusest kommunistlikele noortele loeme: „On tarvilik, et internatsionalismi vaim alati hõljuks komsomoli kohal... On tarvilik, et kommunistlikud noored õpiksid meie revolutsioonile vaatama mitte kui eesmärgile iseeneses, vaid kui abinõule ning toele proletaarse revolutsiooni võidule kõigis maades“²⁷⁾.

23) J. Stalin, Aruanne partei XVIII kongressil, lk. 48.

24) J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 192.

25) J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 598.

26) J. Stalin, Aruanne partei XVIII kongressil UK(b)P KK tööst, lk. 39, meie kursiiv.

27) J. Stalin, Leninismi küsimusi, 9. trükk, lk. 187.

Lõpetades ettekannet partei XVIII kongressil märgib seltsimees Stalin: „Kui töölisklassi edusammud meie maal, kui ta võitlus ning võit aitavad kaasa, et tõsta kapitalistlike maade töölisklassi meeleolu ja kõven-dada temas usku oma jõusse, siis meie partei võib ütelda, et ta pole töö-tanud asjata“²⁸⁾).

Seltsimees Stalini näpunäited nõuavad koolilt kõige tõsisemat tähele-panu nõukogude patriotismi ja internatsionalismi kasvatamise kohta. Kas-vatada ennastalgavat armastust sotsialistliku kodumaa, suure bolševik-kude partei vastu, õpetada lapsi vihkama kapitalismi, olema halastamatud rahva vaenlaste vastu, olema kartmatud kodumaa kaitsjad ja vaprad kom-munismi ehitajad, võitlejad maailma töörahva asja eest — mis võib olla üllam sellest ülesandest, mis seisab nõukogude õpetajaskonna ees?

Geniaalse lihtsuse ning sügavusega on seltsimees Stalini poolt valgus-tatud küsimust töö osast sotsialistlikus ühiskonnas. „Sotsialism ehitub tööle. Sotsialism ja töö on teineteisest lahutamatud“²⁹⁾. Ausat, kohuse-truud, vastutustundelist suhtumist töösse tuleb järeltulevas põlves kas-vatada lapsest saadik. Määratut tähtsust kommunistliku suhtumise kasva-tamisel töösse omab *sotsialistlik võistlus*, mis on seltsimees Stalini iseloo-mustuse järgi „sotsialismi ülesehituse kommunistlik meetod“³⁰⁾. Seltsi-mees Stalin kasvatab rahvas ja noorsoos vaadet tööle kui au, kuulsuse, vapruste ning sangarlikkuse asjale. Niisugust suhtumist töösse tuleb järje-kindlalt kasvatada koolis, ta peab saama koolitöö aluseks.

Kommunistliku suhtumisega töösse on lahutamatult seotud *küsimus distsipliinist*. Seltsimees Stalini näpunäited selles küsimuses avastavad kommunistliku distsipliini erinevuse eksploatatoorse ühiskonna distsipliinist. „Raudne distsipliin ei eita, vaid eeldab teadlikku ning vabatahtlikku alistumist, sest ainult teadlik distsipliin saab olla tõeliselt raudseks distsipliiniks“³¹⁾. Pole olemas kõvemat distsipliini kui meie sotsialistlik distsipliin, sest ta on ainus lõpuni teadlik distsipliin, on sihitud kõrgete ees-märkide saavutamisele. Partei Keskkomitee seab kooli ette kui tähtsaima ülesande teadliku distsipliini kasvatamise. Kool peab kasvatama inimesi, kes on võimelised saama kommunismi distsiplineeritud ehitajaiks. See omadus peab minema noorsoole lihasse ja luusse.

Reas töödes näitab seltsimees Stalin vajadusele suhtuda inimesse peenetundeliselt kui kalleimasse kapitalisse maailmas. Kõnes Punaarmee akadeemia lõpetajaile 4. mail 1935 ütles sms Stalin: „ . . . peame kõigepealt

²⁸⁾ J. Stalin, Aruanne partei XVIII kongressil UK(b)P KK tööst, lk. 63.

²⁹⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. trükk, lk. 533.

³⁰⁾ J. Stalin, Võistlus ja masside töökuse tõus. Kogus J. V. Stalin sotsialistlikust võistlusest ja stahhaanovlikust liikumisest 1938, lk. 4.

³¹⁾ J. Stalin, Kõne Punaarmee akadeemia lõppaktusel. Partizdat 1935, lk. 13.

õppima hindama inimesi, hindama kaadreid, hindama igat töötajat, kes saab kasu tuua meie ühisele asjale. Tuleb viimaks aru saada, et kõigist väärtuslikest kapitalistlikest maailmas kõige väärtuslikumaks ja otsustavamaks kapitaliks on inimesed, kaadrid³²⁾.

Esimesel metallurgide vastuvõtul rõhutas seltsimees Stalin: „Tuleb hoida igat võimelist ja taibukat töelist, hoida ja välja arendada. Inimesi tuleb hoolikalt ning tähelepanelikult üles kasvatada, nagu aednik kasvatab üles meeldivat viljapuud. Kasvatada, aidata kasvada, anda väljavaateid, õigel ajal edasi aidata, õigel ajal viia teise töö peale, kui inimene ei saa toime oma tööga³³⁾).

Peenetundelisus inimese vastu peab olema ühendatud põhimõttelisusega, enesekriitikaga. Seltsimees Stalin rõhutab seda reas esinemistes. Neid omadusi tuleb kasvatada koolides.

Eriti suure tähtsusega on seltsimees Stalini poolt antud bolševikliku tööstiili ja bolševiku tahtemaduste iseloomustus. Seda küsimust valgustab seltsimees Stalin reas esinemistes: loenguis „Leninismi alustest“, pöördumises Turkmenistani ratsanikele a. 1935, kõnes Punaarmee akadeemia lõpetajate poole, valimiseelsel koosolekul Moskvas 1937. a. detsembris jne.

Loenguis „Leninismi alustest“ seltsimees Stalin nendib, et tõeline leninlane peab parteilises ja riiklikus töös ühendama kaks iseärasust: vene revolutsioonilise hoo ja ameerika asjalikkuse. „Vene revolutsiooniline hoog — see on elustav jõud, mis äratab mõtet, viib edasi, murrab vana, avab väljavaateid. Temata pole võimalik mingi liikumine edasi. Kuid tal on kõik šansid praktikas manduda revolutsiooniliseks manilovštšinaks, kui teda ei ühendata ameerikaliku asjalikkusega töös... Ameerika asjalikkus — see on peatamatu jõud, mis ei tunne ega tunnusta tõkkeid, mis oma asjaliku püsivusega minema uhub kõik ning igasugu takistused, mis ei või jätta lõpetamata kord alatud tööd, olgu see ka väike asi... Kuid ameerika asjalikkusel on kõik šansid manduda kitsaks ning põhimõttelagedaks tegelemiseks, kui teda ei ühendata vene revolutsioonilise hoo³⁴⁾.

Pöördudes kommunistlike noorte poole kriipsutab seltsimees Stalin alla eriti püsivuse tähtsust raskuste ületamisel. „Meie,“ ütleb seltsimees Stalin, „ei või olla hellitatud inimeste sarnased, kes põgenevad raskuste eest ja otsivad kerget tööd. Raskused ongi olemas selleks, et

³²⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 11. tr., lk. 491.

³³⁾ „Izvestija“ nr. 304, 29. dets. 1934 (meie sõrendus).

³⁴⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 73—74.

võidelda nendega ja võita nad. Bolševikud oleksid kindlasti hukkunud oma võitluses kapitalismi vastu, kui nad poleks õppinud raskusi ületama³⁵⁾.

Püsivusel takistuste võitmise juures, iseloomu kindlusel ja julgusel on tähtsust ainult seatud sihi selguse puhul. Seltsimees Stalin kriipstab seda alla sügavuse, jõu ning selguse poolest tähelepanuväärses pöördumises Ašhabad-Moskva ratsutusretkest osavõtjate poole: „Ainult sihi selgus, püsivus sihi saavutamise töös ja karakteri kindlus, mis murrab kõik ning igasugused takistused — need võisid kindlustada sellise hiilgava võidu. Kommunistide partei võib enesele õnne soovida, sest just neid omadusi arendab ta meie määratu suure kodumaa kõigi rahvuste töötajate juures“ („Izvestija“ 26. VIII — 1935, nr. 199; meie sõrendus).

Seltsimees Stalin nendib bolševiku-leninlase tähtsaimate omadustena: sihi selgus, ustavus sotsialistlikule ülesehitusele, mis peab liituma vihaga kapitalistliku ühiskonna vastu, halastamatusega vaenlaste suhtes, peenetundelisus inimeste kohtlemises, püsivus takistuste ületamisel, julgus, kartmatus, revolutsiooniline hoog koos tõelise asjalikkusega.

Kõik need jooned on aluseks tõelisele sotsialistlikule humanismusele, mida esimesena kuulutas teaduslik kommunism ja mis üksikasjalisemalt töötati läbi seltsimees Stalini poolt. Ta aluseks pole mitte inimeste formaalne ühetaolisus, vaid ühetaolisus, mis on rajatud inimese poolt inimese ekspluateerimise kaotamisele. „Sotsialism ei eita isikulisi huve, vaid kooskõlastab need kollektiivi huvidega. Sotsialism ei või eralduda isikulistest huvidest. Suurima rahulduse neile isikulistele huvidele võib anda ainult sotsialistlik ühiskond. Veel enam — sotsialistlik ühiskond on ainus kindel tagatis isiksuse huvide kaitseks“³⁶⁾.

Harukordse selgusega on kommunistliku kasvatusel kõrged sihid formuleeritud seltsimees Stalini tervituses ULKNU VII üleliidulisel konverentsil (a. 1932): „Hoidke kõrgel leninliku internatsionalismi lippu, võideldge rahu ning sõpruse eest rahvaste vahel, kõvendage meie maa kaitset kapitalismi pealetungi vastu, purustage orjuse ja ekspluateerimise vana maailm, ehitage ning kõvendage vabastatud töö ja kommunismi uut maailma, õppige kogu oma töös ühendama võimsat revolutsioonilist hoogu bolševistlike ülesehitajate püsiva asjalikkusega, saage meie ema — Üleliidulise Kommunistliku Partei — väärilisteks poegadeks ja tütardeks“³⁷⁾. Need seltsimees Stalini soovitusel noorsoole on meie koolile kavaks kommunistliku kasvatusel alal.

³⁵⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 9. trükk, lk. 190.

³⁶⁾ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 10. tr., lk. 602.

³⁷⁾ Koguteos „Lenin ja Stalin noorsoost“, 1938, lk. 314.

Iseloomustades uut inimest, pöördub seltsimees Stalin alati Vladimir Iljič Lenini kuju poole. „Mäletage, armastage, õppige tundma Iljičit, meie õpetajat, meie juhti,“ kirjutab seltsimees Stalin Lenini surma esimesel aastapäeval³⁸). Valimiseelsel koosolekul a. 1937 joonistab seltsimees Stalin uuesti Lenini kuju. „Valijad, rahvas,“ seletab seltsimees Stalin, „peavad nõudma oma saadikuilt . . ., et need oleksid niisama selged ning kindlad tegelased nagu Lenin, et nad oleksid niisama kartmatud lahingus ja halasamatud rahva vaenlaste vastu nagu Lenin, et nad oleksid niisama targad ning ruttamatud nagu Lenin keeruliste küsimuste otsustamisel, kus on tarvilik mitmekülgne orientatsioon ja kõigi plusside-miinuste igakülgne arvestus, et nad oleksid niisama õiglased ning ausad, nagu oli Lenin, et nad niisama armastaksid oma rahvast, nagu Lenin armastas teda“³⁹). Sellele kujule kõrvutame alati mõttes seltsimees Stalini, Lenini parima õpilase, ta asja geniaalse jätkaja, meie suure juhi, õpetaja ning sõbra kuju. Olla selline, nagu õpetavad Lenin ja Stalin — see on nõukogude noorsoo kõrgeim siht.

Õpetaja osa.

Väga suurt tähelepanu pühendab seltsimees Stalin küsimusele õpetajast. Juba tervituses I üleliidulisele õpetajate kongressile 1925. a. kirjutab J. V. Stalin, „et rahvakooliõpetajate falang on üks kõige tarvilikumaid osasid meie maa töötajate hiiglaarmeest, kes ehitavad uut elu sotsialismi alusel“ (meie sõrend.). Seejuures seltsimees Stalin tõstis esile erilised poliitilised ülesanded, mis seisavad maaõpetajate ees: „Saada üheks neist lülidest, mis seovad talupoegade masse tööliklassiga, see on maaõpetaja peaülesandeks, kui ta tõeliselt tahab teenida oma rahva asja, ta vabaduse ja iseseisvuse asja.“

Hoolikalt jälgides õpetajaskonna meeleolu seltsimees Stalin oma poliitilises aruandes Partei XV kongressile nentis rahuldusega, et maaõpetajaskond on ammugi saanud nõukogude võimu pooldajaks. Aruandes Partei XVII kongressil märkis ta, et meil on pedagoogiline haridus ikka veel hooletuses, ja nimetas seda lubamatuks nähtuseks, mis on lähedane riigi huvide kahjustamisega.

Seltsimees Stalin õpetab leninlikku suhtumist õpetajasse. Ta juhtimisel viidi 1936. a. läbi õpetajate teenistustasu tunduv tõstmine ja seati sisse õpetajaile eluaegsed personaalsed kutse-

³⁸) J. Stalin, Lenin, 1941, lk. 17.

³⁹) J. Stalin, Kõne Moskva linna Stalini valimisingkonna valimiseelsel koosolekul, lk. 12 (eestik. väljaanne lk. 7).

nimetused. Kogu õppeprotsessi süsteem, mis on ette nähtud partei otsustes kooli kohta, põhjeneb õpetaja juhtiva tähtsuse tunnustamisel õppe- ning kasvatustöös.

Seltsimees Stalini juhtimisel on nõukogude õpetajaskond tõesti tõstetud enneolematule kõrgusele. Partei XVIII kongressil J. V. Stalin arendas õpetust intelligentsist ja näitas vajadusele sõbralikult suhtuda uude intelligentsi, hoolitseda tema eest ja koos töötada temaga töölisklassi ja talupoegade huvide nimel. Seltsimees Stalin rõhutas, et on vaja kaadreid hinnata, hoolsalt tundma õppida iga töötaja voorusi ja puudusi, hoolikalt kasvatada kaadreid, õigeaegselt ja julgesti välja tõsta uusi, noori kaadreid, paigutada töötajaid niiviisi, et igaüks tunneks end olevat õigel kohal ja võiks anda maksimumi sellest, milleks ta on võimeline. Need tähtsad näpunäited ilmsesti käivad täiel määral ka õpetajaskonna kui meie maa töötajate hiiglasliku armee ühe kõige vajalisema osa kohta.

Oma sügavuselt tähelepanuväärne seltsimees Stalini õpetus intelligentsist aitab kaasa meie õpetajaskonna, nõukogude rahva-intelligentsi eessalga veel suuremale arengule.

Stalinlike otsuste ring kooli kohta täienes 1936. a. tähtsa otsusega „Pedoloogilistest moonutustest hariduse rahvakomissariaatide süsteemis“. See otsus paljastas pedoloogia ebateaduslikkuse ja näitas kasvatuses aktiivset osa inimese ümberkujundamises. Ta nõudis pedagoogidele tagasi nende õigusi. Ta tagastas õigused pedagoogikale kui teoreetilisele teadusele, nõudes ta edasist arendamist tegelike töötajate kogemuste tundmaõppimise ja üldistamise alusel. Kodanliku pedagoogika kriisile on siin vastu seatud nõukogude pedagoogika tunnustamine, nõue tagada edasine areng pedagoogilisele teooriale.

* * *

Seltsimees Stalini teoreetilistes esinemistes ja tegevuses on üles seatud ning lahendatud kooli õppe- ning kasvatustöö ehituse põhimõttelised küsimused sotsialismi ajastul. Seltsimees Stalin andis targa vastuse küsimusele õppe- ning kasvatustöö ülesannete kohta, küsimuste kohta õppetöö organiseerimisest ja metoodikast ja isegi pedagoogilise teaduse spetsiaalse metodoloogia küsimuste kohta. Kõik küsimused on lahendatud Marxi-Engelsi-Lenini õpetuse rikastamise alusel uute kogemustega, tõsiselt — teadliku plaanikusega ja ülimalt selgusega. Seltsimees Stalini õpetusel kommunistlikust kasvatuses ja koolist on ülemaailmne ajalooline tähendus.

Peatükk raamatust: Ш. И. Ганелин и Е. Я. Голант. История педагогики (1940), lk. 365—369.

Õpilaste teadmiste puudulikkude hinnete vähendamisest.

Õpilaste teadmiste ja jõudluste hindamine on kooli elus aasta jooksul mitu korda üks olulisemaid probleeme, mispärast on soovitatav õpetajakonna elavama huvi koondumine selle küsimuse ümber. Sageli toimub õpilaste teadmiste hindamine õpetaja poolt ainult mõni päev, paremal juhul üks nädal enne koolitunnistuste andmist. On päris õige, et sel puhul hinded kannavad juhuslikku ilmet ja õpetaja ei või kindlasti ütelda, et ta kõigi õpilaste hinnete juures on jälginud õpilase jõudlust järjekindlalt esimesest koolipäevast tunnistuse kirjutamise päevani. Sageli õpetaja märgib hinded kausta, omamata sel momendil käepärast ühtki näidet õpilase tööst oma arvamise tõestamiseks tema teadmiste kohta. Sel juhul on õpetaja pannud hinded, tuginedes heale usule oma mälusse. Aga see võib olla eeslik. Ainult usule rajada ei saa midagi, kui ei ole ainelisi tõendeid. Samuti on vale võtta aluseks neid hindeid, mida teise aine õpetaja on varem märkinud. Üsna sageli ju toimitakse nii, et lihtsalt vaadatakse, kuidas teised õpetajad on hinnanud, eks siis hinda samuti.

See õpilastele nii oluline moment, teadmiste hinnete saamine, ei tohi tugineda ei õpetaja kõikuvale usule ega ebakindlale mälule, vaid õpilase jõudluse tõelisele faktile. Neid fakte õpilase kohta kogub õpetaja iga päev ja märgib nende kokkuvõtte õppeveerandi lõpul koolitunnistusele.

Nõukogude korra juures on olukord seevõrra muutunud, et õpilaste hinded on ka õpetaja hindeiks, vähemalt peab mitterahuldavate hinnete rohkuse ja nende põhjuse üle aru andma. On tõsiasi, et õpilaste saatus igat õpetajat väga ei huvitanud, sest kes mõne nõrga või puuduliku pärast nuttis, see oli ikka õpilane. Nüüd aga on õpetajal vastutus iga mitterahuldava hinde pärast, millega ta õpilast varustab. See kohustab. Ja õpetaja on tõsisemalt kui enne sunnitud otsima abinõusid, et vältida puudulike hinnete kõrget protsenti.

See on halb tööline, kes ootab ainult tööpäeva lõppu. Paremat töölist huvitab mitte ainult teenitud tasu, vaid ka tehtud töö tagajärjed.

Jälgides aedniku tegevust näeme, et tema töö ei piirdu mitte ainult külvamise ja istutamisega. Ta jälgib iga külvatud seemne ja istutatud taime arenemist. Kui ta aga märkab nende mitterahuldavat kasvu, millega kaasas käib lõikuse ja saagi nurjumine, siis ta kohe võtab tarvitusele abinõud, et ikaldust vältida. Kui juba tuntud abinõud ei aita, siis ta püüab

leiutada uusi vahendeid, millega ergutada taimi vilja kandma ja saaki andma.

Just samuti peab õpetaja toimima. Tema päevatöö ei ole lõppenud sellega, kui tunnid lõpevad. Ta ei tohi arvata, et ta andis hea tunni ja et õpilased parajasti läbivõetud aine kindlasti omandasid. Ta ei tohi seda arvata, ta peab seda teadma ja siis alles uskuma, et kõik on korras. Ei ole kindel, et õpilased kõik omandasid. Õpetajale näis see vaid sellepärast nõnda, et talle endale oli aine selge. Õpilaste suhtes aga peab teostama järjekindlat ja õiglast kontrolli, ainult siis võime teada, kui palju õpilased läbivõetust on omandanud.

Millega seletada juhtumit, et kooli tulnud uus õpetaja kolmandas klassis „avastas“ õpilase, kes veel ei tundnud kõiki tähti? Kuna sel ajal oli maksev korraldus, et kauemaks kui kaheks aastaks õpilast klassi ei jäetud, siis uuel õpetajal tekkis arvamine, et on tegemist õpilasega, kel emakeel kindlasti oli nõrk. Kuid hinnete vihikuid kontrollides ilmnes, et õpilase teadmised on emakeele alal hinnatud rahuldavaks. Päris kindel on, et nimeetatud õpilane pääses klassist klassi puuduliku ja lohaka kontrolli tõttu.

Esimeses klassis esineb sageli juhtumeid, kus õpilane loeb väga ladusalt, veab isegi sõrmega sõna, kuid ometi ei tunne kõiki tähti, sest lapse kergesti vastuvõtlik mälu on omandanud lugemispala sisu, mida talle kodus korduvalt ette loeti. Selline kiire ja voolav lugemine esimesel õppeaastal on vägagi kahtlane ja nõuab õpetajalt kindlat kontrolli, mis on väga kergesti teostatav, eriti kui lugemist õpetatakse lugemiskasti abil. Õppeaasta esimesel poolel, kui õpitakse veel tähti, toimuks õpilaste kontroll järgmiselt. Õpilastel on laual lugemiskastid kas iga õpilase jaoks eraldi või vähemalt üks kast igal laual.

Õpetaja jutustab mõne väikese lookese laste elust — kas seenel või marjul käimisest. Jutukesest lastakse eriti välja paista mõnel lausel. Olgu näiteks lause: „Lapsed läksid metsa.“ Et igal lapsel oleks selge, millistest tähtedest sõna koosneb, siis hääldatakse kogu lause sõnad üksikute häälikutena. See oleks sõna koosseisu analüüs. See tehtud, asutakse arutlema, millise tähe peaksid õpilased lugemiskastist võtma esimesena, kui tahetakse tähtedest laduda lauale sõna „lapsed“. Vastuste juures peab küll nõudma käe ülestõstmise süsteemi, et oleks enamvähem kaudnegi ettekujutus, kes teavad, kes ei. Vastasel korral üks ütleb lihtsalt teise järele. Kui nüüd üks käe ülestõstja vastab, et peame võtma „L“, siis õpetaja annabki käskluse kõigile võtta „L“, seda üles tõstes näidata ja siis koostatava sõna jaoks lauale panna. Selle järele asutakse teise, kolmanda jne. tähe juurde ja laotakse lauses esinevad sõnad. Kastist võetavate tähtede ülestõstmise kaudu õpetaja näeb kohe, kas keegi on eksinud. Kuid võib olla, et mõni

üksik võttis õige tähe ainult tänu oma naabrile. Kontrollimise täiendamiseks õpetaja küsib, kui palju näiteks on esimeses sõnas „P“ tähti, kas teistes sõnadest esineb „P“, mitu „S“ tähte on jne. Kui leidub õpilasi, kelle suhtes õpetajal on kahtlus, siis ta võib kontrolli sama lause abil täiendada sellega, et õpilasel laseb lauale laotud sõnadest korjata välja kõik „K“-d, neid hääldada ja kasti oma kohale teiste „K“-de juurde panna. Teine kahtlane õpilane aga korjab välja mõned teised tähed ja paneb kasti, ja pärast teevad sama kõik teised õpilased. Nii on ühe laotud lause abil korraldatud kolmekordne kontroll läbivõetud tähtede tundmise üle. Kui niisugust kontrolli korraldada sagedamini, siis ei pääse ükski õpilane läbi pedagoogilise sõela, sest niipea kui leidub mõni, kes eksib, tuleb teda kohe abistada lisa-harjutuste abil. Selline moodus on tegevusega seotud ja õpilased ei tea üldse, et neid kontrollitakse. Et aga niisugune kontroll oleks igas koolis võimalik, peaks aabitsakursuse läbitöötamine toimuma lugemiskasti abil.

Esimese õppeaasta teisel poolel on see moodus suureks abiks kirja-tähtede tundmise kontrollimisel. Siis aga tuleb laotud sõnad ja laused õpilaste poolt klassitahvlile kirjutada, kust need loetakse ja vihikuisse kirjutatakse. Siin peab õpetaja jälgima, et tahvlile kirjutatud tähed oleksid võimaliku hoole ja korralikkusega kirjutatud. Lohakas kiri mõjutab käe-kirja negatiivses suunas. Lausete ladumine lugemiskasti abil ja laotavate tähtede hääldamine on väga heaks „eelkooliks“ õigekirjale.

Edasi tuleb esimeses klassis õppeaasta teisel poolel, kui tähed on selged, hoolitseda lugemisoskuse — lugemistehnika eest. Siin on kõige mõjuvamaks abinõuks lugemisharjutus. Selle toiminguga algpäevil ei või õpilasi jätta nende eneste või koduste abistajate hooleks. Uus lugemispala tuleb kindlasti nii-ütelda poolselgeks õppida õpetaja kaasabil koolis. Aeg-ajalt jääb see ikka enam õpilasele koduseks tööks. Seda kodust tööd tuleb aga järjest võimalikult iga päev kontrollida, siis on õpilasel suurem huvi kodus harjutada ja õppida. Loid kontroll teeb õpilase loiuks.

Teadmine, et teda homme lugeda lastakse, kohustab. Igakordse kontrollimise järele — toimuks see ükskõik kui harva või sageli — on tingimata vaja märkida selle tulemused. See on õpilasele otsekui palgaks ja õpetajale asitõendiks teadmiste hindamiste puhul.

Ideaalne on iga päev iga õpilase kohta koguda midagi tema teadmiste ja jõudluse hinnete jaoks. Nooremais klassides kasutades emakeele ja ilukirja tundi käsikäes on täiesti läbiviidav, et iga õpilane klassis võiks õpetajale ette lugeda mõne lause möödunud päeval õppida antud lugemis-palast. Suuremaks takistuseks võib vaid olla õpilaste suur arv klassis. Kuid sellest saab üle töö otstarbekohase jaotamisega.

Lugemispala kohta käivast õppejutust peavad tingimata osa võtma kõik õpilased, kuid lugemispala ettelugemisel on tegev vaid üks õpilane, kuna teised peavad „hoolega jälgima“ raamatust lugemise järge. Õpetaja peaks teadma, et niikuinii suurem osa õpilasist seda ei tee, kuna pala on nii mitu korda juba läbi loetud. On palju otstarbekohasem, kui õpetaja need lugemisjärje valvavad sellest vabastab, „organiseerides“ nad ilukirja kirjutama. Nii võib lugemis- ja ilukirjatund üksteist aidata ja täiendada. Üks õpilane tuleb õpetaja laua juurde ja loeb oma osa ära, jättes raamatu järgmisele lugejale lauale ning näidates ühtlasi ka järje kätte. Ei ole ju mingit mõtet, et juba läbitöötatud lugemispala lugemist, mille kaudu õpetaja kontrollib ainult lugemisoskust, terve klass peaks „huviga“ jälgima. Ühed kirjutavad, õpetaja aga aeg-ajalt jälgib neid ja ühtlasi märgib ka lugejate hindedeid, tarvitades selleks lihtsat tabelit. Tabeliks on lihtsalt leht ruudulist paberit kartongil, kuhu on kirjutatud õpilaste nimed ja nende järele hindded märgitud. Sama tabelit võib tarvitada ka õpilaste puhtuse ja korralikkuse kontrollimisel.

Selline sagedane lugemisoskuse kontrollimine kujuneb lugemisvõistluseks kas poeg- ja tütarlaste vahel või klassis olevate pingiridades istuvate õpilaste vahel, olenedes sellest, kuidas tabel on koostatud. Alljärgnev tabel on osaline näide lugemisoskuse ja puhtuse-korralikkuse kontrollimisest esimeses klassis, võrreldes poeg- ja tütarlaste püüdlikkust ja jõudlust.

Tabelis on poeg- ja tütarlaste nimed kirjutatud eraldi. Iga nime järel on märgitud hindded ja hinnete alla pluss või miinus, mis tähendab õpilase enese puhtust ja ta õppeabinõude ja raamatute korrashoidu. Kuu lõpul õpetaja arvutab kontrollimiste tulemuse ja loetakse, kui palju plusse või miinuseid oli igauhel.

Kuidas lugesime jaanuarikuus.

Pgl.						Trl.							
A. B.	3	3+	4	3	4	jne.	B. T.	3	4	4	3	4	jne.
	+	+	+	+	-			+	+	+	+	+	
D. P.	2	3	3	3	2	"	B. V.	4	5	5	5	5	"
	-	-	+	+	-			+	+	+	+	+	
F. P.	4	4	4	-	4	"	D. A.	2	3	3	3	3	"
	+	+	+		+			-	+	+	-	+	
			jne.							jne.			

Tunni lõppedes riputatakse tabel seinale ja kogu vaheaja tungleb õpilaste parv selle ümber, et näha, kui „suure palga“ ta oma töö eest on saanud. Siin ei saa tekkida ekslikku enesehindamist õpilasel, nagu oleks ta täna lugenud hästi, ja õpetaja ei saa unustada, kes õpilasist sel päeval vajab järeleaitamist.

Klassikollektiivi ainult pealiskaudselt tähele pannes paistavad õpetajale silma enamasti kaks üksteisest erinevat liiki õpilasi: „head“ ja „halvad“. Esimeste hulgas on osa tõsiselt häid õppijaid, kuid on ka niinimetatud „Räpsi-Reine“, kes vehivad õpetaja nina all, püüavad ette tükkida ja mitmesuguste abinõudega õpetajale meeldida. Õpetajal jääb neist mulje kui „headest“ õppijatest. Tõepoolest aga on nad päris keskpärased õppijad ja mitte rohkem, aga õpetajal on neist kord jäänud hea mulje, ja see ei jäta teadmiste hindamisel oma mõju avaldamata. Nii võibki juba tekkida väike ebaõiglus hinnanguis. Samas aga jätab õpetaja silmapaari vahele ühe osa õpilasi. Need on õpilased, kes vaikselt võtavad tunnist osa, vaikselt õpivad oma ülesanded. Kogu kooliaja jooksul nad ei näpista ega pure oma kaasõpilast. Igaks tunniks on neil aine ära õpitud, ometi ei venita nad kätt laeni või õpetaja ninani ega karju: „Mina, mina, mina tean!“, nagu teevad need, kes ainult nädalas kord on oma ülesande sooritanud ega saa sellepärast siis enam rahulikult pingil istuda.

Nende vaiksete õpilaste jaoks peab õpetajal olema professionaalset silma, kuna nad oma rahulike ja tervete närvidega ei tõmba ise õpetaja tähelepanu endale. Õpetajal ei ole neile tarvis midagi eraldi seletada ega ole neile ka tunnis tarvis märkust teha. Nad lõpetavad kooli, ilma et õpetaja märkaks, et ta neid on kasvatanud või õpetanud.

Kuid ta paneb neile siiski aga ainult rahuldava, sest nad olid nii vaiksed „tossikesed“.

Järjekindla kontrolli abil, mis alati on fikseeritud tabelile, võib neid juba esimesest klassist peale tähele panna, ja siis märkame, et nad järjekindlalt ainult hästi või väga hästi loevad. Tunni lõpul ühiselt kontrollimise tulemusi vaadeldes leitakse, kes sel päeval kõige paremini luges, kes viletsamini. Mis juhtub, kui ta kevadeni nii halvasti loeb? Kas keegi nendest, kes täna nii hästi lugesid, oleks nõus aitama neid, kellel ei olnud selge? Rabelejad „Räpsi-Reinud“ aga leiavad kohe ühe või teise vabanduse, et peavad minema koju. Siiani silmapaistmatud rahulikud „töoinimesed“ avaldavad vaikselt oma vabatahtlikku nõusolekut nõrgemaid seltsilisi aidata. Nii võtavad paremad lugejad kehvema oma hoole alla ja algab abistamine õpetaja juuresolekul.

See on väga soodus juhus õpilastes kasvatada sotsialistlikku suhtumist kaasõpilastesse. Järjekindlalt suureneb hästi ja rahuldavalt lugejate arv ja niihästi aitaja kui ka aidatav tunneb rõõmu oma töö tulemustest.

Nüüd jääb järele vaid väike protsent õpilasi, kes ei suuda klassiühiskonnaga kaasa minna, sellele vaatamata, kas nad selleks teevad pingutusi või ei. Need on vähearenenud ja nõrgaandelised õpilased, kellele koht on erilaadilistes koolides, kuid kes mõnesugusel, õpetajast

mitteoleneval põhjusel sinna ei ole paigutatud. Nende õpilaste puuduliku edasijõudmise eest ei saa õpetaja vastutada.

Kui tema kaasõpilased kolmandal õppeaastal on jõudnud juba kolmandasse klassi, tema aga tähtede mittetundmise pärast ikka veel istub esimeses, siis ei ole siin õpetaja süüdi. Sotsialistlik ühiskond peaks siin kandma hoolt, et sellised õpilased paigutatakse omasuguste keskele erikooli, kus neil on tasavägised klassikaaslased.

Edasi mõni sõna õpilaste jõudluse eest hoolitsemisest matemaatika alal. Siingi ei ole vaja muud kui läbivõetud aine sagedane ja järjekindel kontrollimine. Ainult siis, kui õpetajal on kindlad andmed õpilaste jõudluse kohta matemaatikas, võib ta korraldada ja juhtida nende abistamist. Et aga saada kindlaid andmeid, peab ta kontrollima iga päev läbivõetud osa ja iga ülesande samal päeval, et alata abistamisega õigel ajal. Õppeaasta viimasel veerandil seda teha on juba hilja, sest põhjalikke teadmisi omandatakse ikkagi ainult põhjaliku ettevalmistuse kaudu, aga mitte ülepea-kaela hooajalist laadi õppimisega ainult eksamite jaoks.

Puudulike hinnete kaotamiseks ei ole mingisugust nõiarohtu. Siin aitab ainult õpetaja korralik õpetamine, järjekindel kontroll, õpetaja professionaalne instinkt õppetööd korraldada nii, et ta õigel ajal leiab oma klassi ühiskonnast head õppijad ja abivajajad ning neid, nagu omane sotsialistlikule ühiskonnale, aegsasti rakendab võimete kohaselt tööle. Sest kõige edu alus on TÕÕ.

K. OGLAS

Joonistustest loodusloo vihikus.

Tavaliselt kasutatakse loodusloo tunnis vastavat vihikut. Vaadeldes nende vihikute jooniseid ja tekste peame küll küsima, mida tahame neisse joonistada ja kirjutada ning kuidas peame seda tegema.

Mida illustratsioon on tekstile, seda olgu joonis õpetusele. Ei tohi unustada, et eeskujulikud seinapildid ja -tabelid on õpetamisel vajalikud, kuid tunni jooksul valmivais tahvlijoonistes peituvad oma väärtuslikud hariduselemendid, mis ainuüksi värviliste piltide kasutamise puhul lähevad paratamatult kaduma. Muidugi on kõige õigem kasutada õpetamisel ainult l o o d u s o b j e k t i ennast, kuid kahjuks pole see alati võimalik, samuti on ebaõige lükkida järjekindlalt seinatabel või -pilt õpilase ja tõelise

loodusobjekti vahele, milline hädaoht on olemas tabelitega hästivarustatud koolides.

Ka tahvlile tehtavate jooniste hulgal on oma piir, seepärast selgitame esmajoones, kuidas kujundada loodusloo tunnis joonistamist nii, et see saavutaks ülima täiuslikkuse, ja kuivõrd on võimalik tegelikus elus sellele ideaalile läheneda.

Metoodikud rõhutavad, et joonisel on vaid siis täielik väärtus, kui ta on õpilase isetegevuse produkt, kui ta valmib loodusobjekti vaatlemisel. Selle nõude kohaselt oleks suurim rahuldus siis, kui õpilane joonistaks esitatud loodusobjekti loodusteaduslikult õigesti; õpetaja tohiks joonistada tahvlile ainult niipalju, kui see on vajalik eeskujuks, töö käigu ja tema tehnilise käsitlemise selgitamiseks ning puhta, otstarbeka ja viimisteldud töö valmimiseks õpilaste vihikuis. Kas siin oodata ära ka nõrgemaid õpilasi?

Selge on, et koolis valitsevate tegelike olude sunnil jääb õpetus kaugele maha metoodikute poolt püstitatud ideaalist.

Tegelikus töös piisab praktilisemast nõudest: õpilased õpivad ka hea tahvlijoonise kopeerimise korral rohkem kui alati ainult seinapildi vaatlemisel, sest esimesel juhul nad on sunnitud intensiivsemale isetegevusele, joonistades töö järgi, mida nad samm-sammult näevad kindla kava järgi kujunemas koos suulise seletuse ja aruteluga.

Milline peaks olema looduslooline tahvlijoonis? Kahtlemata tuleb kooli loodusloolisel joonisel esitada vaid seda, mis on antava tunni seisukohalt oluline, seega tekib paratamatult joonise skemaatiline vorm.

Nagu ainult seinatabelite tarvitamisel on oma hädaoht olemas, just samuti võib ka tahvlijoonisega kergesti laskuda pealiskaudsusesse ja ebatäpsusesse, millisel joonisel poleks enam vähimatki hariduslikku väärtust; seepärast peab õpetaja poolt tunnis tehtav tahvlijoonis seadma ka skematiseerimise piiri õigele kohale.

Loomulikult on loodusloovihiku sisustamine tihedasti seotud loodusõpetuse tunni käiguga, seepärast peatugem esiteks loodusloo tunni enese juures.

Sageli seisneb kogu loodusloo tund vaid kodus õpitud aine küsimises ja tunni lõpul nimetatakse, et järgmiseks korraks võtke ette see ja see tükk, või veidi paremal juhul puudutatakse uue õppetüki sisu vaid möödamminnes. Seega toimub õppe- ja õpetamise protsess kodus, mille pedagoogiline väärtus on meile tundmata, ja järgmine õppetund koolis degenerereerub jällegi vaid kodutööd kontrollivaks instantsiks. Niiviisi organiseeritud loodusloo tund pole tänapäeva nõuete tasemel ja siis ka loodusloo vihik kujuneb oma sisult täiesti vastuvõetamatuks. Neil juhtudel kasutavad õpi-

lased vihiku sisustamiseks tavaliselt puhtal kujul õpperaamatus leiduvaid jooniseid ja joonistamistunnis tarvitata vaid töövõtteid: vihikuisse tekivad vesivärvidega maalitud oravad, käbiga käppade vahel, punase kuklaga rähn puutüvel, taim, mis allkirja järgi peab olema põldrõigas, või kolb, mille küljel peegeldub akna siluett, jne. Need joonised võivad olla küll vastuvõetavad joonistamise tunni seisukohalt, kuid looduslooliselt ei ütle nad midagi.

Paratamatuks nõudeks igale õpetajale, samuti ka loodusloo õpetajale on, et enne kui ta astub üle läve klassi, peab ta kindlasti teadma: mida ma tänasel tunnil lastele õpetan ja kuidas ma seda teen. Selles seisnebki vilunud pedagoogi tunni ettevalmistamine. Ka loodusloo joonised tuleb õpetajal ette valmistada ja põhjalikult läbi mõelda. On tarvilik, et õpetajal oleks joonis tehtud paberile nii täielikult, nagu see hiljem uue aine käsitletu ajal peab valmima klassitahvlil.

Õpetajal ei tule karta klassitahvlile joonistamise raskusi, sellest võib juba vähesel harjutusel abil üle saada, sest tahvlile tehtav loodusloo-joonis on skeem ja skeemi astmele jõuab teatavasti iga keskpäraselt arenenud inimene; tuleb vaid, nagu iga teisegi töö juures, esiteks julgesti harjutada ja tagajärjed ei jää tulemata; kuid ühelgi juhul ei tohi õpetaja hoiduda kriidi ja seinatahvi tarvitamisest, kui tunni käik seda vähegi nõuab.

Igas normaalses loodusloo tunnis esineb kolm osa: 1) kodus õpitud aine kontrollimine, 2) uue aine käsitletu, 3) tunni kokkuvõte. Õppejõu poolt klassitahvlile tehtav joonis peab loomulikult valmima vähehaaval uue aine käsitletu ajal õpilaste silmade all täielikus kooskõlas uue aine selgitamisega. Töö väärtus ei vähene, kui aja kokkuhoiu mõttes on enne tundi tahvlile joonistatud valmis kontuurjoon, mis eriti liitklassidega töötamisel on sageli vajalik. Joonistamisel ei tohi õpetaja kunagi unustada, et joonis olgu võimalikult selge (puhas tahvel!) ja lihtne (skeem!), visandlikud või hooletult tõmmatud, samuti üleliigsed jooned, vähendavad tunduvalt joonise väärtust kuni kõlbmatuseni ja seega pole lubatud.

Praktilised ja esteetilised nõuded sunnivad tahvlile joonistama suurelt, sest tahvlijoonis ei täida oma ülesannet, kui ta pole klassi kaugeimaist kohtadest oma üksikasjus selgesti nähtav. Sund suurelt joonistada on alguses koormav, sest käsi ei saa siin toetuda tahvli pinnale ja joonistaja ei soorita käeliigutamist ainult randmest või küünarnukist, vaid siin võtab joonistamisliigutustest osa õlaliiges ja sageli ka ülakeha peab painduma kaasa. Teatava vilumuse omandanud õpetaja joonistamise ajal ei pühi midagi, ainult algaja

töötab, kriit ühes ja tahvlilapp teises käes, sel korral aga ei valmi kunagi selge, puhas, kindlate joontega ning ilma inetute hallide pühkimiskohtadeta joonis.

Klassitahvlile tehtava joonise juures peetagu silmas järgmisi põhinõudeid:

1. Õpetaja joonistagu puhtale klassitahvlile tugevate ja selgete joontega kontuurjoon, millesse vastavalt seletusele märgitagu üksikosi.

2. Joonis olgu võimalikult suur. Tunni lõpuks tahvlile valminud joonis olgu ka silmale meeldiv, ta vastaku esteetilisetele nõuetele.

3. Kõigile olulistele osadele tuleb juurde kirjutada nimed. Viited numbrita ja tähtede abil vähendavad ülevaatlikkust.

4. Käekiri peab olema korralik ja vastama tähtede ja numbrita kirjutamise kohta esitatud normidele.

5. Kõik see, mis joonisel on eriti oluline antava tunni teema seisukohalt, joonistatagu tahvlile värviliste kriitidega, vähem sobiv on tugev kriidijoon.

6. Õpilaste joonised vihikuis ei tohi olla kribuliselt väikesed ega kokkukuhjatud; iga joonise jaoks olgu küllaldaselt ruumi ja lõpetatud teema ning uue teema vahele jäetagu vihikuis laiem vahe.

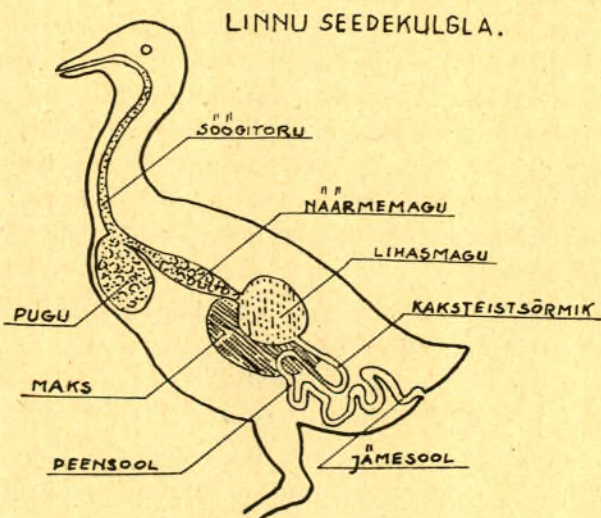
7. Õpetaja ei tohi karta joonistada tahvlile, sest iga õpetaja võib ja peabki olema suuteline kasutama tahvlijoonist õppeprotsessis. Joonistamise võimaluse mittekasutamine tunnis piirab väga tunduvalt iga õppejõu metoodilisi võimalusi ja õppeväärtust.

Lõpuks seisame kõige olulisema küsimuse ees: mida üldse joonistada ja kirjutada tahvlile ja loomulikult ka loodusloo vihikusse? Sellele on raske vastata teemade mitmekesisuse pärast, sest nende ridade ülesanne pole avaldada pedagoogilise tahvlijoonise kursust, mis on õppejõude ettevalmistavate õppeasutuste ning suvekursuste ülesanne, küll aga selgub vastus sellele osalt juba eespool avaldatud põhimõttest. Kokkuvõttes võiks ütelda, et tahvlile ja loodusloo vihikusse tuleb joonistada ja kirjutada see osa tunni ainekogust, mis moodustab antud teema olulisema osa, tema faktilise materjali kogu, raudvara, mida õpetaja uue ainekäsitlemisel samuti ka tunni kokkuvõttes eriti rõhutab ja mida õpilane peab järgmiseks tunniks kindlasti omandama ning ka hiljem teadma.

Sageli pole võimalik olulist esitada joonisega, siis võib seda teha mõne lausega, mis sisaldab ühtlasi tunni kokkuvõtte sisu. On ka küllalt neid juhtumeid, kus mõlemad, s. o. joonis ja mõne lause kirjutamine

osutuvad tarvilikuks. Näit. zooloogilisest materjalist teema „Tuvi“ (järg). Eelmisel tunnil käsiteldud materjal — sulg, sulestik, tiib ja lendamine — kuuluvad kontrollimisele. Uue ainenäit käsitellakse tuvi toitumist ja seedekulglat; selleks on tarvilikud järgmised õppevahendid: a) pilttabel tuvidega, b) liivapugu lahtilõigatult, pestult, d) liivapugu sisu kinnises klaaspurgikeses, e) tahvlijoonis: tuvi seedekulga.

Õpikuis esinev sirgeks tõmmatud seedekulga joonis ei anna õpilastele mingisugust kujutlust kulga topograafilisest asetusest. Seoses uue aine käsitlemisega ja vaatlustega joonistab õpetaja tahvlile linnu kontuurjoone (võib olla ka varem valmis joonistatud) ja märgib sinna skematiseeritud seedekulga olulised osad, tähistades iga elundi eri värvi kriidiga. Nimestada tuleb seejuures söögitoru, pugu, näärmemagu, lihasmagu, maks, kaksteistsõrmik, peensool ja jämesool, nagu märgitud joonisel.

Loomulik, et siia võib kirjutada ka teksti, kus näiteks võib väljendada lühidalt mõne elundi funktsiooni:

„Maks — eritab seedimismahla, sappi, mis läheb kaksteistsõrmikusse, kus seedib valke“, jne.

Varustades joonise veel vastava pealkirjaga „Linnu seedekulga“, ning esteetilistele, teaduslikele ja metoodilistele nõuetele vastav joonis on valminud kiiresti, andes selge ja ülevaatliku täienduse õpetaja sõnalisele selgitusele.

Samal ajal kui joonis valmib tahvlil, teevad õpilased selle võimalikult kohe puhtalt oma vihikusse. On joonis raskem, siis märgivad õpilased joo-

nise ja nimed oma vihikusse kergete pliiatsijoontega, millise töö nad lõpetavad ja viimistleavad kodus, kattes tarvilikud jooned tindiga, värvilise pliiatsiga (pinnad!) või vesivärviga, mida paigutatakse pintsli abil sulle alla ja tarvitatakse kui tinti. Lõpuks kõrvaldatakse üleliigsed pliiatsijooned pehme kummi abil.

Loodusloo vihikuks sobib vaid valge hea paber, mida võib kasutada ka üksiklehtedena, kuid millede jaoks olgu siis oma mapp. Loodusloovihik peab olema puhas ja korralik, ning õpetajal tuleb teda võrdlemisi sageli kontrollida, et rävada õigeaegselt ainesse puutuvaid vigu ja anda vajalikke seletüsi töö tehniliste võtete kohta.

Õpperaamat pole selleks, et ta aasta jooksul üks või kaks korda kaanest kaaneni läbi võtta, vaid töö tegelikuks korraldajaks ja õigeks sisustajaks jääb alati õpetaja. Tema hool olgu see, et aine läbivõtmine ei kujuneks „uisutamiseks“, ennem õpetatagu vähem, kui klassi nivoo seda vajab, kuid see, mis õpetatakse ja õpitakse, omandatagu kindlasti. Lõpuks pole tegelikus elus mitte niivõrd tähtis meie teadmiste kvantiteet kui oskus igas uues situatsioonis osata leida ja näha varem tundmaõpitud elemente ning osata neid tarvitada uues kombinatsioonis vastavalt muutunud olukorrale. Selleks peamegi opereerimiseks tarviliku faktilise materjalihulga kindlasti omandama. Otstarbekohaselt korraldatud loodusloovihiku abil on aine „raudvara“ kordamine ja opereerimisvalmilt teadvuses säilitamine tunduvalt kergendatud.

Jooniste materjalist ei või õpetajal tulla kunagi puudus, sest neid võib iga õpetaja kergesti improviseerida õpikute teksti kui ka joonistes esitatud materjali alusel. Asjasse süvenemisel tekib õpetajal enesel varsti külluses kergesti ja otstarbekohaselt realiseeritavaid ideid.

Siin pole teadlikult käsitletud graafikute, diagrammide, plaanide, läbilõigete jne. materjali kasutamist loodusloo tundides, mis vaid veelgi rõhutahts tahvlijoonise tähtsust, olgu vaid märgitud, et kõigi nende tänuväärsete ja väärtuslike võimaluste realiseerimine praktilises õppeprotsessis on millegipärast redutseerunud miinimumini. Isegi õppekavades ja töökavades pole tahvlijoonis seni leidnud vähimatki rõhutamist. Joonistamise kava õppejõudude ettevalmistamisasutustes vajaks selles mõttes revideerimist, et tahvlijoonis võiks koolis saavutada oma õige ja loomuliku koha.

Nende ridade ülesanne pole elustada liigset joonistamise kultust ei loodusloo ega mõne teise aine tundides, vaid püüe näidata, kuidas paremini sisustada loodusloo vihikut ja kuidas ratsionaalsemalt kasutada aega, mida õpilased praegu kasutavad loodusloo seisukohalt sageli ebaproduktiivsete jooniste tegemiseks.

Sotsialistliku võistluse rakendamisest võõrkeelte õpetamisel.

Võõrkeelte õppimine pakub nii paljudele õpilasile raskusi. Kui vaadelda mitteedasijõudnute protsenti, siis tavaliselt torkab silma suur puudulike õpilaste arv võõrkeeltes. Millega seda seletada? Millest see tuleb, et õpilane, kes jõuab rahuldavalt ja võib-olla isegi hästi edasi nii paljudes õppeainetes, osutub puudulikuks võõrkeeles?

Sageli vastatakse sellele: „ei ole annet võõrkeelte õppimiseks!“ Minu arvates on selline vastus ebaõige. Iga normaalne õpilane suudab vähemalt rahuldavalt edasi jõuda võõrkeeles, kui ta ainult süstemaatiliselt töötab ja kui õpetaja oskab teda õppima panna.

Kapitalistlikus ühiskonnas, eriti aga erakoolides, harrastati eratundide andmist. Õpetaja tegi lihtsalt korralduse, et need ja need õpilased peavad võtma järeleaitamise-tunde. Sageli esines niisugune ebaloomulik nähtus, et pool klassi või isegi rohkem õpilasi võtsid järeleaitamise-tunde erateel. Halvas seisukorras olid vaesemate vanemate lapsed, kel polnud majanduslikult võimalik tunde võtta: nad jäid lihtsalt klassist maha. Õpetaja ei hoolinud neist, vaid ainult kruvis kõrgemale oma nõudeid.

Nüüd sotsialistlikus ühiskonnas peavad sellised nähtused kaduma. Õpetajale seatakse määratult suuremad ülesanded. Ta peab oskama õpilasi nii tööle rakendada, et nad vähemalt rahuldavalt edasi jõuaksid, töötades iseseisvalt ilma mõne teise õpetaja abita.

Kuidas parimaid töötulemusi saavutada, selleks on ju olemas palju iga-suguseid metoodilisi ja pedagoogilisi võtteid. Igal õpetajal on oma võtted ja hea õpetaja leiutab järjest uusi juurde. Oleks soovitav, et seltsimehed õpetajad pedagoogilistes ajakirjades rohkem sõna võtaksid praktiliselt õpetamisküsimusis ning jagaksid teistega oma kogemusi.

Tahan siin omalt poolt tuua mõningaid praktilisi näpunäiteid, kuidas rakendada sotsialistlikku võistlust võõrkeele õpetamisel.

Sotsialistlik võistlus loob suurt elevust ning tekitab huvi õppimise vastu, sellepärast olen püüdnud seda üha rohkem rakendada võõrkeele tundides.

Jagasin klassid rühmadesse, mis võistlevad omavahel. Kolmekümnest õpilasest koosnevas klassis on mul kolm võistlusrühma, neljakümnelises klassis neli rühma. Rühmadesse jaotamine toimus järgmiselt: Määrasin kolm, resp. neli rühmapäälikut. Nendeks on parimad õpilased klassis, kellel on hinne „väga hea“ (5). Rühmapäälikud ise komplekteerisid oma rühmad, valisid ise endale rühmaliikmed. Valimine toimus nii: Päälik A valis ühe liikme omasse rühma, siis päälik B ühe liikme, järgnes C päälik, siis D. Teise rühmaliikme valis esimesena päälik B, kolmanda liikme valimiseks oli eesõigus päälik C'l, neljanda liikme valis esimesena päälik D, ja siis algas jälle A-st peale. Nii edasi, kuni igas rühmas oli kümme liiget. Alguses muidugi valiti parimad õpilased, kellel hinne oli 5, siis neljalised, kolmelised ja lõpuks rühmitati ka puudulikud.

Sel teel sai vältida asjaolu, et ühte rühma ei koguneks mitte ainult häd õpilased, vaid et rühmad kujuneks enamvähem ühtlased ja tasavägised.

Rühmapääliku ülesandeks on hoolitseda, et tema rühma liikmed kõik vähemalt rahuldavalt edasi jõuaksid, abistada nõrgemaid, muidugi mitte „spikkerite“ näol, vaid korraldades koosõppimisi. Pean ütleva, et rühmapäälikud oma ülesandeid tõsiselt võtavad ja kõigiti kaasa aitavad selleks, et rühmaliikmete hulgas õppimise edukus tõuseks. Enne klassitööd päev või paar on märgata elevust: Õpitakse koos ning noomitakse üksikuid rühmaliikmeid, et nad endid kokku võtaksid, rohkem õpiksid, siis „kindlasti meie rühm võidab selle klassitöö!“ ütlevad paremad rühmaliikmed.

Iga klassitöö hinded võtan kokku rühmade viisi ning parima keskmise hinde saanud rühm on klassitöö võitnud.

Järgmine ettepanek tuli ühe õpilase poolt, kes ütles: „Mõned õpilased õpivad küll, aga siiski ei saa hästi kirjutada. Kas ei oleks võimalus ka suuliselt võistelda? Teeme nii, et iga nädal võtame kokku ka rühmade suulised hinded ning otsustame, milline rühm on sel nädalal suuliselt kõige paremini edasi jõudnud.“ Teised õpilased klassis olid selle ettepaneku poolt ja loomulikult ei võinud ka minul selle vastu midagi olla. Ma lisasin ainult omalt poolt juurde: „Võtame siis veel arvesse aktiivset tähelepanelikku osavõttu tunnist ja hindame ka selles suhtes rühmaliikmeid.“ Minu ettepaneku vastu ei oldud, ja nii käib meil suuline võistlus nädalate kaupa.

Tõesti märkimisväärne on, et klass on muutunud palju aktiivsemaks. Kõik õpilased töötavad innukalt kaasa, ja nii ei või puudulikke hindeid tulla. Veerandi lõpul on lõppkokkuvõtted. Parima keskmise hinde saavutanud rühm on selle veerandi võistluse võitja ja saab auhinna. Kui puudulikud hinded kaovad ja edasijõudmine ning huvi aine vastu kasvab, siis on see suurel määral sotsialistliku võistluse teene.

Nüüd veel mõningaid näiteid, kuidas korraldada võistlust mõnes üksikus küsimuses. Näit. korraldasin järgnevalt hääldamisvõistluse vene keeles. Võistlus toimus kolme klassi vahel — keskkooli I, II ja III klassi vahel. Kõik kolm klassi hakkasid õppima vene keelt möödunud sügisel. Esimese poolaasta lõpul õpiti pähe kõigis kolmes klassis luuletus „Работа“ — В. Брюсов (Klaving-Puusepp, Vene keele õpik I). Esiti oli võistlus klassis, iga klass valis 3 parimat hääldajat, ja nimelt igast pinkide reast ühe (klassis on kolm pinkide rida). Võistlus toimus kolme õppetunni kestel ja igas tunnis kulus selleks umbes 15—20 minutit. Ühel tunnil võistles üks pinkide rida õpilasi, teiste kahe rea olles arvustajad. Eriti asjatundlikult suhtusid siin arvustusse vene keelt valdajad õpilased. Võistlejaina nad ise osa võtta ei saanud, sest võistlustingimuseks oli, et osa võtavad võistlusest ainult need õpilased, kes sügisel hakkasid õppima vene keelt. Esitati kandidaadid parima hääldaja kohale ja lõpuks hääletati. Kui iga klass oli valinud oma kolm parimat hääldajat, toimus klassidevaheline võistlus.

Kõigi kolme klassi õpilased kogunesid saali, kus 9 võistlejat (igast klassist à 3) kandsid ette mainitud luuletuse peast ning lugesid õppe- raamatust tüki „Дядя и Вася“. Võistlejate esinemise järjekord määrati

kindlaks loosiga. Žürii koosnes kolmest vene keelt valdajast õpilasest (igast klassist üks õpilane), kooliinspektorist ja aineõpetajast. Auhindade määramisel jõuti üksmeelsele otsusele. Esimese auhinna sai III klassi õpilane, teise ja kolmanda auhinna said II klassi õpilased, kuna I klass jäi ilma auhinnata. Esimeseks auhinnaks oli vene-eesti sõnaraamat, teiseks ja kolmandaks venekeelset kirjandust. Huvi võistluse vastu oli suur ja võistlust võib kõigiti kordaläinuks lugeda.

Olen korraldanud kirjalikku tõlkimisvõistlust inglise keeles. Õpilased saavad võõra teksti, kus aga suurem osa sõnu on tuntud. Annan aega tõlkimiseks 10—15 minutit. Kõik algavad tõlkimist ühekorraga ja lõpetavad korraga. Loen ära, kui palju ridu raamatust on iga õpilane suutnud õieti tõlkida, ning suurima ridade arvu tõlkija rühm on võistluse võitnud.

Huvitav on ka grammofoni kuulamise võistlus. Võtan enne läbi tundmatud sõnad, harjutame neid, siis lasen grammofonil mängida mõnda võõrast teksti. Eriti kohane sellisteks harjutusteks on Linguaphoni võõrkeele õpetamise kursus. Olen lasknud õpilasil suurendada Linguaphoni õpikust mõned pildid, nii et see, millest plaadil räägitakse, on kujutatud pildil ja seisab silme ees. Õpikut ennast aga õpilasil ei ole. Teksti õpilased ei ole näinud, vaid kuulevad esmakordselt. Võistlus seisab selles, et õpilased kirjutavad üles, mis nad kuulevad. Paremini kuulnud rühm on võistluse võitnud. Ühekordsest plaadi ettemängimisest on muidugi vähe, tuleb korrata 4—5 korda. Siin võivad õpilased esitada isegi kollektiivse töö kogu rühma poolt.

Võistluse võtteid on lõpmatu palju. Tarvitseb õpetajal ainult ennast natuke pingutada, järele mõtelda, ja võib alati leituda uusi juurde. Ma tõin esile mõningaid, mis mulle on tundunud huvitavamaina sellest võistluste seeriast, mida olen korraldanud. Arvan, et mõnele kolleegile need võtted ehk tulevad kasuks ja pakuvad huvi katsetamiseks.

Soovitan kolleegidele rakendada rohkem sotsialistlikku võistlust õppetöösse, siis tööproduktiivsus kindlasti tõuseb. Katsetage ja veenduge!

E. KOHA

Õpilastööde hindamisest tööstuslikes koolis.

Koolides, milledes peaõppeainena esineb tööõpetus, on eriti tähtis, et õpilastööde hindamine toimuks täiesti erapooletult ja otstarbekalt.

Lihtsaim ja kahjuks ka kasutatavaim hindamisviis, kus instruktor, silmitsedes tööd, püüab leida sellele vastava hinnangu, on arusaadavalt ebaõige ja tuleks asendada uuega, mis oleks rajatud kindlamale alusele.

Kõigepealt olgu tähendatud, et õiglane ja võimalikult täpne hindamine mõjutab õpilase suhtumist õpetajasse kasvatuslikust küljest positiivselt, seevastu aga ebaõige ja ükskõikne hindamine mõjutab õpilase vahekorda

õpetajaga halvavalt ja võib röövida koguni innukailt noorilt nende õilsaima omaduse — töötahte ja nad muutuvad töö juures loiuks.

Hea ja eeskujuliku tööõpetaja seisukohast lähtudes on vähe sellest, et omatakse suurt oskust ja vilumust tööalal, mida õpetatakse, vaid tööõpetaja kui noorte tulevikuvalgustaja meie suurel sotsialistlikul kodumaal, peab olema suuteline ka õpilasi ja nende töösaavutusi väärικalt hindama.

Allpool näitena toodud hindamisviisis on võetud aluseks põhimõte, et ülesseatud normide järgi oleks võimalik hinnata sama tööd iseseisvalt mitme õpetaja poolt võrdsete tulemustega. Selles hindamisviisis on võetud hinnet-määravaiks tegureiks:

1. Töö teostamiseks vajatud aeg.
2. Täpsus.
3. Töö puhtus.

Omaette eripunktina tuleks arvestamisele „suhtumine töösse“.

Et asja paremini selgitada ja arusaadavamaks teha, peatume iga üksik-teguri juures lähemalt. Nagu ülaltoodud järjekorrast nähtub, on esimeseks teguriks võetud töö teostamiseks tarvitatud aeg ja selle sooritamise täpsus.

Kõigile tööõpetajaile on selge nende kahe teguri tähtsus tööõpetamise seisukohast ja on ka teada nende kahe teguri oluline tähtsus töö produktiivsuse ja kvaliteedi arendamisel või töömahu suurendamisel, mis on tööstuse õitsengu aluseks.

Mainitud kaks esimest tegurit arendavad õpilases täpsust ja kiirust, viimane tegur aga — töö puhtus — ilutunnet.

Eripunktina arvestatav „suhtumine töösse“ ütleb juba sellisel kujul toodud sõnastuses, mida selle punkti all arvestada. Peab tähendama, et suhtumine töösse ei olene ainuüksi õpilasest, vaid ka suurel määral õpetajast ja tema õpetamisviisist, millest juba eespool mainitud.

Täpseks ja õiglaseks hindamiseks on tarvilik iga üksikteguri jagamine 5 ossa järgmiselt:

Väga hea — 5, hea — 4, rahuldav — 3, puudulik — 2, nõrk — 1.

Saadud andmeist üksi ei piisa veel töö hindamisele asumiseks. Nüüd tekib kindlasti hindajal raskusi töö täpsuse ja töö teostamiseks vajatud aja hindamisel.

Näit. kaks õpilast on teinud kumbki ühesuguse töö: nad mõlemad on viilinud metallist kuubi. Esimene neist on teinud selle töö 20 tunniga, kuna aga teine on sama töö teostamiseks vajanud aega 25 tundi.

Olgugi et me määrasime lubatud tööajaks 25 tundi, ei saa me ometi mõlemaid töid hinnata aja suhtes „heaks“ või koguni „väga heaks“.

Sama lugu on ka töö täpsuse hindamisel.

Näit. esimene töö on tehtud töö juures kontrollimiseks lubatud mõõtriistaga mõõtes täiesti täpselt, kuna teist tööd kontrollides selgub, et selles on mõõtudest kõrvale kaldunud kuni 0,2 mm.

Seisame siingi küsimuse juures: kuidas hinnata?

Kui tahame töid nende peategurite — aja ja täpsuse suhtes hinnata täpselt ja õiglaselt, peame seadma üles normid iga üksiku töö täpsuse ja aja kohta.

Nimetatud normide ülesseadmiseks on meil heaks materjaliks andmed eelmisel kooliaastail tehtud töödest. Eriti suur tähtsus on neil andmeil aja-normide määramisel.

Mida suurem arv õpilasi on valmistanud teatavat tööd, seda kindlamiini saame selle töö teostamiseks vajalikku aega normida.

Omalt poolt soovitatakse töö teostamiseks vajaliku aja normide määramiseks järgmist meetodit:

Kui kogutud andmeist nähtub, et teatava töö (näit. eespool mainitud kuubi) valmistamiseks on osa õpilasi vajanud aega 15—18 tundi, kuna nõrgemad õpilased aga sama töö teostamiseks on vajanud kuni 35 tundi, toimime järgmiselt:

Võtame aluseks — kuni 18 tunnini on töö aja suhtes „väga hea“ (5). Edasi võtame abiks koefitsiendid:

1,2	määrab „hea“	(4)	tundide arvu piiri
1,45	„rah.“	(3)	„ „ „
1,8	„puud.“	(2)	„ „ „

Et teada saada sama töö aja kohta hinde „hea“ tundide normi, selleks korrutame „väga hea“ (5) tundide piiri tähistava arvu koefitsiendiga 1,2. Käesoleval juhul saame: $18 \cdot 1,2 = 21,6$.

Kui korrutamisel saadud arv lõpeb murdosaga, mis on väiksem kui 0,5, jääb murdosa ära ja arvestatakse ainult komma ees asetsevat täisarvu; kui aga murdosa on suurem kui 0,5, siis arvestatakse murdosa täisarvule juurde ja loetakse täisarvuks. Sellest lähtudes tuleb ülaltoodud arvestuses 21,6 asemel lugeda 22.

Nüüd näeme, et „hea“ (4) tundide normiks on 19—22, kaasa arvatud äärmised arvud.

„Rahuldava“ (3) tundide normi saamiseks korrutame „väga hea“ (5) tundide piiri tähistava arvu koefitsiendiga 1,45 ja saame: $18 \cdot 1,45 = 26,1$. Eespool toodud seletuse põhjal tuleb arvestada saadud 26,1 asemel 26.

Sama arvestuse teeme ka „puuduliku“ (2) ja „nõrga“ (1) tundide normimiseks, võttes jällegi „väga hea“ (5) tundide piiri tähistava arvu ja korrutades seda ülaltoodud vastava koefitsiendiga.

Kirjutuses nimetatud töö — kuubi — ajanormid oleksid ülaltoodud arvestuse põhjal järgmised:

—18 väga hea (5)	27—32 puudulik (2)
19—22 hea (4)	33— nõrk (1)
23—26 rahuldav (3)	

Nii võime õpilaste poolt iga teostatava töö kohta seada üles ajanormid.

Täpsuse kohta normide ülesseadmisel tuleb arvestada töö iseloomu. Kui töö on säärane, et täpsust on raske pidada ja see olulinegi pole, siis on loomulik, et sellisel juhul ka normide ülesseadmine peab toimuma seda silmas pidades.

Kui töö koosneb mitmest erisugusest osast, siis peab igale osale määrama erinormid, arvestades osade täpsuse tegelikku tähtsust.

Täpsuse normimise selgituseks toome järgneva näite:

II klassile on antud viilida neljakandiline plaat mõõtudes $10 \times 40 \times 60$ ja seejuures õpilasile teatavaks tehtud, et kõrvalekaldumine mõõtudest on lubatud — 0,2 (rahuldava — puuduliku piir).

Käesoleval juhul antud mõõtudest kõrvalekaldumist normides saame:

kuni 0,05 — v. hea (5)	0,3 — puud. (2)
0,1 — hea (4)	üle 0,3 — nõrk (1)
0,2 — rah. (3)	

Siinjuures peab aga kohe tähelepanu juhtima sellele, et näitena toodud töö ja selle normid täpsuse kohta on määratud just II klassile, kuna näit. III klassi jaoks peaks sama töö kohta seadma teised normid, mis nõuaksid õpilasilt juba suuremat täpsust.

Aja normimine eespool toodud andmete põhjal on lihtne, kuid täpsuse normimisel peab olema ettevaatlik, et hoiduda õpilasile üle jõu käivast liigsest täpsuse nõudmisest.

Siin tuleks arvestada klassi, sest on ju arusaadav, et II klassi õpilasilt võib nõuda I klassi omast suuremat täpsust, kuid täiesti väär on nõuda I klassi õpilasilt, et nad kõik peavad teatava töö tegema 0,1 täpsusega, ja kui keegi on eksinud üle 0,1, saab ta töö hinnangu „praak“.

Kui töö on säärane, et selle valmistamisel nõutakse suuremat täpsust kui 0,1, tuleks see anda II või III klassile, aga ei milgi tingimusel I klassi õpilasile. Sellest kinni pidades teostame põhimõtet: „igaühelt ta võimete järgi“.

Et hoiduda õpilaste alahindamisest ja soodustada klassi taseme tõstmist, selleks ongi tarvilik nimetatud normide tarvituselevõtmine vastavalt klassile.

I klassis õpilane õpib alles tundma mõõtriistu ja nende kasutamist, mispärast ongi arusaadav, et temale võib lubada mõõtudest kõrvale-

kaldumist vähemalt I poolaasta jooksul tehtavate tööde juures kuni 0,5 mm (rahuldava — puuduliku piir).

Kolmanda teguri, töö puhtuse kohta ei saa norme seada, vaid siin peab tööpetaja vilunud silm ja arenenud ilutunne määrama vastava hinde.

Enne hindamisele asumist tuleks veel kindlaks määrata, millistest kohtadest tööd mõõta, ja alles selle järele võime asuda tegelikule hindamistöele.

Järgnevalt toome näitena käesolevas artiklis mainitud töö (kuubi) hindamise vastavalt ülesseatud normidele, kusjuures töötegemiseks on aega kulunud 20 tundi ja kuubi külg peab olema 25 mm. Tööd mõõdame kolmest servast.

Hinnatavad punktid	Kontrollitud tulemused	Uksik hinne
Aeg	20	4
1. serv	—0,1	4
2. serv	—0,05	5
3. serv	—0,1	4
Töö puhtus	—	4
KOKKU		4,2

Hindamisel on veel tarvilik, et kõik töö hindamiseks vajalikud märkmed oleksid otstarbekalt märgitud.

Siinjuures selgitav märkimise näidis:

Järjekorra nr.	Nimi	1. Alusega nurgik 90° (100×150×23)																	
		antud	saadud	aeg	H I N N E										täpsus	puht.	Üld-hinne	Suht. töösse	
					aeg	1	2	3	4	5	6	7	8	9					10
1	Nurme	28 ₁₀	12 ₁₁	28	5	3	4	3	3	4	4	4	3	3	4	3,5	4	4,1	4
2	Kask	28 ₁₀	17 ₁₁	38	3	4	4	3	3	3	3	4	4	4	4	3,6	4	3,5	4
3	Tali	28 ₁₀	14 ₁₁	32	4	5	4	4	3	3	3	3	4	3	4	3,6	3	3,5	3
4	Saad	28 ₁₀	10 ₁₁	25	5	5	4	4	4	5	3	4	4	3	4	4,0	5	4,6	4
5																			
6																			

Näitena toodud tabelis on märgitud arvates vasakult poolt:

1. ja 2. lahtris — õpilase nr. ja nimi ning neile järgnevais lahtris: tööks tarvismineva materjali väljaandmise kuupäev,

töö vastuvõtmise kuupäev,
tööks kulutatud tundide arv,
aeg (hinne),
järgnevad 10 lahtrit — täpsuse osahinded,
täpsus (hinne),
töö puhtus (hinne),
töö hinne (aeg, täpsus, puhtus),
suhtumine töösse (hinne).

Käesolev artikkel on mõeldud kõigepealt selleks, et luua õiglasemat ja täpsemat hindamissüsteemi neile, kes seni on õpilastööde hindamisse suhtunud ükskõikselt.

Töö on iga töövõimelise kodaniku kohus ja au, seepärast anname meile usaldatud noorile hoogu ja julgust, hinnates nende tulemusi töö alal õiglaselt ja erapooletult.

A. REMMEL

Kauni vormi taotlusist kirjandites.

1. Kirja ja kirjandite välimusest on olnud juba varem kõnelusi meie pedagoogilistes kuukirjades. Käesolev töö võtab küsimuse vaatlusele siiski veidi erinevast, peamiselt dekoratiivsest vaatepunktist.

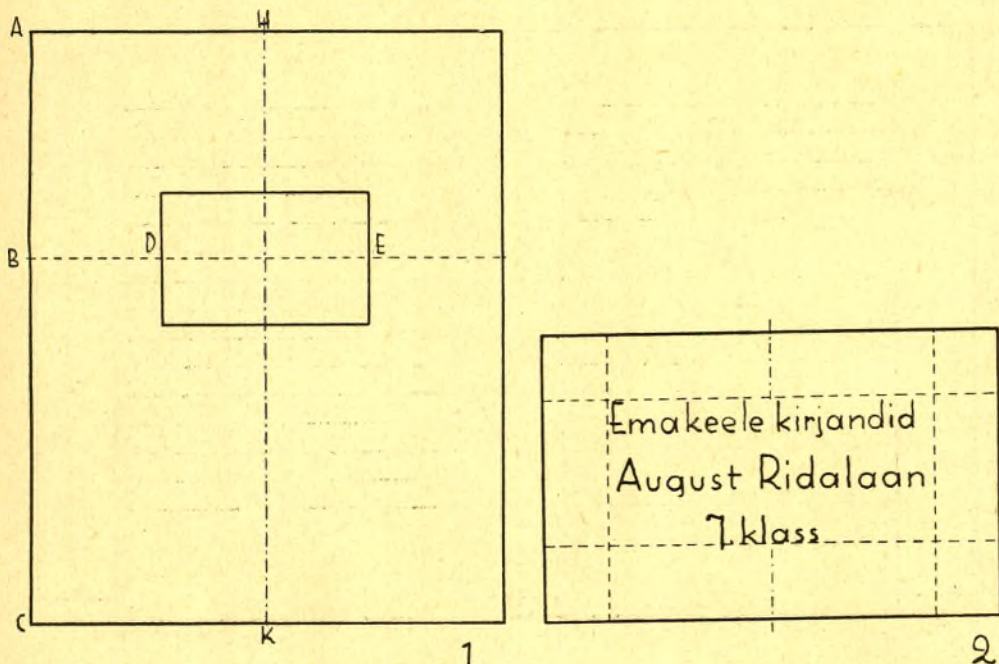
Õpilase iseseisva kirjandi peamiseks väärtuseks on tema sisulised väärtused; kuid inimese loomulik kooskõlatunne saab täielikku rahuldust vaid siis, kui sisu kandvad ideed ning tendentsid ka välises vormis kajastuvad. Seda kooskõlatunnet, mille alged on olemas igas lapses, tuleb arendada, sest elav kooskõlatunne on aluseks mitte ainult kõigi kauniste vormide mõistmisel, vaid kogu elu korraldamisel.

Kauni kirja kultuur ei ole uus. Oma õitsengu ta elas üle juba keskajaeis kloostrites — ajal, mil veel trükikunsti ei tuntud ja kõik raamatud käsitsi ümber kirjutati. Kui 19. saj. lõpupoolel tõusis uuesti huvi kauni raamatu ja kauni kirja vastu, siis need vanad käsi-kirjad osutusid parimaiks õpetajaiks sel alal; nende kõrval õpiti kauni mõju saamise saladusi ka esimestelt trükistelt — inkunaablilt, — sest siingi on rakendatud käsi-kirjade kunsti parimaid eeskujusid.

Käesolevas kirjutuses tahab autor esitada mõningaid ettepanekuid kõigepealt vihikute välimuse ja lineerimise kohta, uskudes, et asi laseks end korraldada, kui tekib selle järele nõudmine. Samuti esitab kirjutus mõningaid mõtteid kauni kirja pinna saamiseks. Need aga ei taha olla mingid standardnõuded, vaid sisaldavad ettepanekuid õpetajaile, kellel on huvi kauni kirja vastu ja kes tahaksid seda huvi istutada ka õpilastesse. Arvan, et kirja kohta antud mõtted on rakendatavad esmajoones keskkooli vanemais (VIII—X) klassides, mõningaid lihtsamaid võtteid aga saab ehk kasutada ka mittetäielise keskkooli V—VII klassideski. Reeglites leidub mõnda, mis laseb end rakendada igal pool — ka nn. „mustand“-vihikuis või kladedes; see osa aga, mis käsitleb erilisi dekoratiivseid võtteid, tuleks autori arvates kasutamisele ainult eriti kaunilt mõeldud töödes, nagu seinajaalehtedes, käsitsi kirjutatud õpilasalbumites jne.

2. Koolivihikute välimust puudutan lühidalt. Kõigepealt tahaksin märkida seda, et vihikute kaane paber võiks olla veidi kõvem ja vahest sümpaatsem oleks sinise kaanepaberi ja sinise lineerimise asemel kasutada näiteks kaaneks mingit rohekat või punakaspruunjat varjundit, koos lehtede roheline või punase lineerimisega.

Etiketid on üldiselt koolivihikute kaantele kleebitud väga hooletult ja ebakaunilt: üks kõrgemal, teine madalamal, üks keskjoonest paremale, teine vasakule ning mõni hoopis viltu. Samuti on etiketid ise sageli viltu lõigatud. Näib, et siin saaksime päris kauni kooskõlalise mõju, rakendades mõõtvahekordades sümmeetriat ja kuldloiget. Joonis nr. 1 esitabki ühe sellise näite. Siin etikett asetseb kaane keskeljel HK kõrgemal

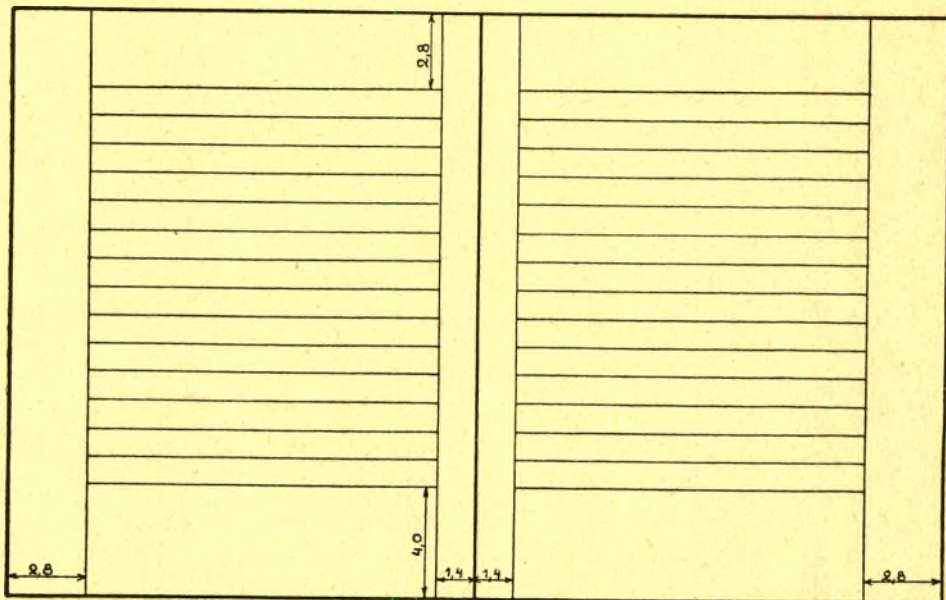

keskkohast, nõnda et AB ja BC annavad kuldloike vahekorra. Etiketi laius DE vahe- maaga BD samuti moodustab kuldloike; lõpuks ka etiketi enese kõrguse ja laiuse suhe on kuldloikeline. Teatavasti kuldloike esteetilise väärtuse suhtes on ju lahkuminevaid arvamusi, kuid eksperimentaalne esteetika kui ka autori poolt proovitud rakendamis- katsed on näidanud, et kuldloike vahekord siiski mõjub silmale täiesti meeldivalt ja kooskõllaliselt, kui see vahekord ei ole vastuolus vormi funktsiooniga (käesoleval juhul: kui kuldloike vahekord võimaldab vajalike pealkirjade vaba paigutust etiketil).

Nõnda kujuneb vihiku etiketi suuruseks umbes $4,7 \times 7,4$ cm, milline ongi küllaldane oma ülesande täitmiseks. Etiketil harilikult kirjutatakse vihiku nimetus, õpilase nimi ja klass, vahel ka aasta. Selle kolmerealise kirja pinna ilusat suurust ja paigutust näitab joonis nr. 2.

3. Koolides on kasutamisel nii lineeritud kui lineerimata vihikud. Maitse arendamise eesmärgil lineerimata leheküljed on ehk tõesti otstarbekohasemad. Ometi tekib teatavaid raskusi siin ridade korrapärasel juhtimisel, nõnda et paljud õpetajad neid ei riski kasu-

tamisele võtta. Käesoleva kirjutuse autor ei leia, et lineerimine iseenesest oleks ebaesteetiline; ebaesteetiliseks muudab lehekülje halb lineerimine. Ka vanade, väga kunstipäraselt mõjuvate käsikirjade leheküljed olid lineeritud: esiti tehti seda punase tindiga, hiljem tinapliatsiga. Käsikirjade eeskuju jälgides vihiku lineeritud topeltlehekülje üldpilt võiks olla näiteks selline, nagu ta esitatud joonisel nr. 3, kusjuures jooned võiksid olla kas sinised, rohelised või punased. Juhul, kui kirjutatakse üksiklehele, lineerimine peaks omama joonisel nr. 4 antud sümmeetrilise vormi. Praegustes vihikutes ebadekoratiivselt mõjub just joonte ulatumine puhtale sise- ja välisservale, nn. kuja-dele; samuti ebameeldiv on see, et alumine kuja on liiga kitsas ja sisekuja kipub hoopis puuduma.

3

Õpilasi tuleks harjutada kirjutama rea-joonte kohale, s.t. nõnda, et kirjutuse rida tõeliselt asub rea-joonest umbes 1 mm võrra kõrgemal.

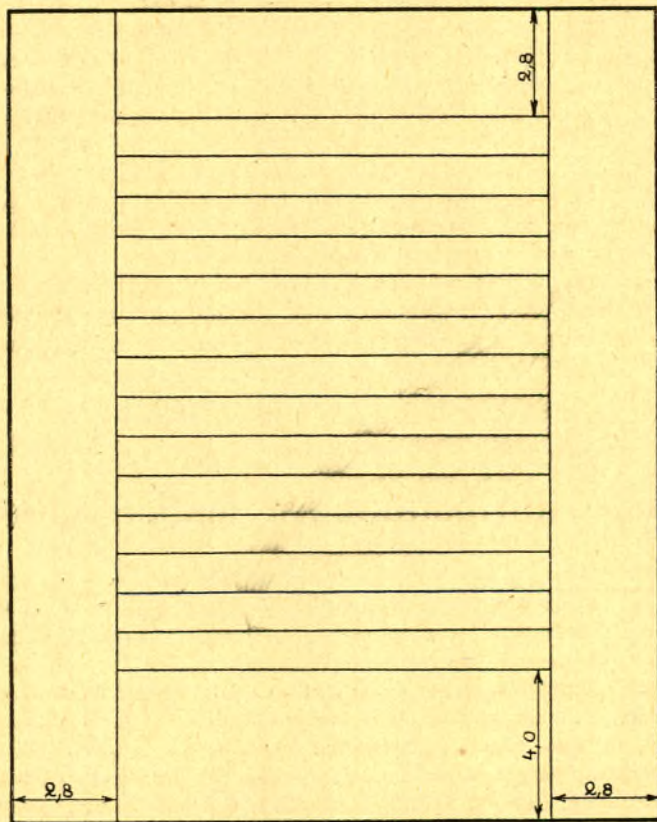
Teatud vilumust vajab ridade pikkuse ühtlustamine. On selge, et kirjutades ei saa sellele hakata mõtlema altes siis, kui on jõutud juba piirjooneni; aegsasti sellele mõeldes on aga võimalik kirjutada veidi kokkusurutumalt või veidi laiemalt, nõnda, et ridade pikkus saab kaunis ühtlane. Poolikute ridade tühja ruumi võib täita mingi lihtsa süle-ornamendiga samas värvuses kui pealkiri ja initsiaalid.

4. Kirjandite pealkiri võiks olla kirjutatud antiikva kirja suurte tähtedega või ka untsiaal-kirjas. Värvuselt ta võiks erineda tekstist — on kõige sobivam kasutada lehekülje joonestiku värvust. Kirjutamiseks siin võib kasutada kas harilikku sulge või $\frac{1}{2}$ -mm redis- või 1-mm lapiksulge, olenevalt käekirja suurusest, tugevusest ja sellest, kas on kasutatud nõör- või paiskirja.

Paljutarvitatav on pealkirjas sümmeetriline paigutus, s.t. nõnda, et poolik rida paigutatakse pinna keskjoonele sümmeetriliselt. Kergem on siiski pealkirja teksti rühmitamine

kirja pinna vasakpoolsesse ossa nõnda, kuidas sõnade arv ja mõte seda paremini võimaldavad. Sel puhul pealkirja ridade algused on ühel loodjoonel muude ridade algusega. Poolikuid ridu võib tähta lihtsa suleornamendiga.

Igal juhul, meil koolis tuleks täiesti loobuda joonistatud kirjast. Kirjade vorm on kujunenud tehnikast, s.t. sule kujust, sulehoiust ja käe rütmist. Just sel teel kirjad ongi omandanud erilise orgaanilise stiilsuse. Joonistatud kirjades õpilane kunagi ei suuda seda stiilipuhtust järele aimata, just ümberpöörduvalt, distsiplineerimata fantaasia kutsub teda tähti moonutama, nõnda et stiilitunde arendamise asemel kujuneb stiilitunde rikkumine.

4

5. Kirja pinna kaunistustena võib kasutada initsiaale; eriti kaunid on värvilised initsiaalid — pealkirjaga ühes värvuses. Ka initsiaalid tuleb kirjutada, mitte joonistada. Tarvitada siin võib $\frac{3}{4}$ —1 mm redissulge või 1—2 mm lapiksulge, olenevalt sellest, millise karakteri omab käekiri: kas jäme või peen, kas nõör- või paiskiri; olenevalt ka sellest, kas initsiaal on must või värviline: värvilises initsiaalis võib kasutada jämedamat joont. Kaldkirja juurde kuulub ka initsiaal kursiivkirjas.

Teatavaid raskusi tekitab initsiaali jaoks jõukohase ja sobiva kirja valik. Hariliku kirja suur täht selleks on vähe sobiv, võõralt mõjub ka ladina trükikirja suur täht; kasutada võiks aga nn. ümmarkirja (rondoo) või untsiaalkirja tähti, mis on nii kujult kui arenguliselt kirjatähtedele lähedasemad.

Kõige lihtsamal kujul initsiaal ei olegi muud kui mitmekordselt suurendatud tavaline suur täht. Rikkama mõjuga initsiaale saadakse, neid ornamendiga kaunistades. Vihus initsiaal ei tarvitseks olla suurem kui kahe joone vahe. Initsiaali vasak piir tavaliselt ühtib kirja pinna piiriga, kuid kasutatakse ka kas osalt või terveni tühjale külgpinnale (kõlgkujale) ulatuvaid initsiaale. Pealkirja, initsiaali ja teksti kogumõju tervikluse saamiseks initsiaali ja kogu lehekülje teksti vasakut äärt võib kitsa poordina palistada mingi värvilise suleornamendiga.

Peale alginitsiaali kasutatakse ka lõikeid (absatse) märkivaid initsiaale — sel puhul siis puudub vajadus taandridade järele. Tihti lõigete algul võivad initsiaalid aga ka puududa. Sel viimasel juhul teksti lõikeid tähistatakse kas taandrea varal või kasutatakse vana paragrahvi märki; kahte värvi tinti tarvitades paragrahvi märk valmistatakse initsiaaliga ühte värvi.

Tuleks hoolitseda, et lehekülje viimane rida ei oleks taandrida.

6. Kirja muudest kaunistusvõtetest võiks veel märkida punkti asendamist mingi muu, enam dekoratiivse märgiga, nagu: kaldkriips, ristike, tärnike, väike leheke jne.; kahevärvilises kirjas nad kirjutatakse tekstist erineva tindiga.

Koolivihikuis veel oleksid mõeldavad alg- ja lõppliistud. Liistude lihtsaks vormiks on joon, või ka 2—3-kordne joon. Rikkalikumatest vormidest võiks kasutada suleornamenti, kusjuures kaunistuse laius ei tarvitseks ületada 1—2 reaajoone vahet.

KARIN PADERNIK

Laste toitlustamisest lasteaedades.

Lasteaedades peab toit olema nii koostatud, et ta lapse keha nõudeid toidu suhtes rahuldaks. Seetõttu peab toit sisaldama ehituslikke toitaineid — valke, mineraalaineid ning vitamiine — rakkude ja kudede moodustamiseks ja keha funktsioonideks ning energiat-andvaid toitaineid — süsivesikuid ja rasva — jõuks ning soojuseks.

Täisväertuslikke valke andvad toiduained on piim, tailihad, kalad, juust, kohupiim, munad, veri, maks ja loomade siseelundid. Laps peab lasteaia saama päevas 300 g piima ja kokku 155 g liha, kala, muna ja kohupiima.

Laste vitamiinide ning mineraalainete tarviduse rahuldamiseks peab toit sisaldama päevas 130 g kartuleid, 150 g köögivilju ning 130 g marju ja puuvilju (või 130 g võrra köögivilja hulka suurendada), mida samuti kui köögivilju antagu lastele aasta läbi ka toorel kujul.

Et lastele oleks aasta läbi küllaldaselt marju ja puuvilju, tuleks neid vastaval hulgal talveks säilitada. Soovitavad säilitamisviisid on värselt säilitamine, kuivatamine, veehoidised, pudelihoidised, mahlad ja lihtsamad marjadest suhkruga keedetud salatid. Kuna kevadtalvel köögiviljad on vitamiinide poolest vaesed, tuleks sel ajal lastele anda rohelisti pealseid, nagu murulaugupealseid, petersellilehti, sibulapealseid jne. Neid pandagu lastele võileivale ja toitudesse. Toitudele lisatagu neid keetmata just enne laualeandmist. Rohelisi pealseid võiksid lasteaiaid ise kasvatada. Ka peab laps vitamiinide

tarbe rahuldamiseks saada 30 g võid, soovitav võileival kasutatult, ja talvel 1—2 supilusikatäit kalamaksaõli enne sööki.

Energiat-andvaid toiduaineid — leiba, sepikut, jahu, tangu, suhkrut — tuleks lastele anda tarviduse järgi; keskmiselt leiba ja sepikut 150 g, muid viljasaadusi 50 g päevas. Täisteraleivad, üldse jämedamaist jahudest valmistatud leivaliigid, on lapsele kasulikud, seetõttu tuleks neile anda leiba ja sepikut. Saia võiks kasutada ainult toitade valmistamiseks. Soovitav, et leib ja sepik ei oleks väga värske, tahke leib ja sepik on lapsele kasulikud, on kergemini seeditavad ja annavad hammastele rohkem tegevust.

Mis puutub lõunatoitudesse, siis võiks anda 2 korda nädalas suppe, olgu lihast, kalast või köögiviljadest, 2—3 korda nädalas liha, kala või veretõite ning üks päev nädalas ka taimetoidulise lõuna. Sel päeval olgu aga piimahulk suurem ja hommikueine rahuldagu suurema osa valgutarviduse.

Üldiselt peab laste toit olema nii valitud ja valmistatud, et see oleks maitsev, et lapsed seda isuga sööksid ja võimalikult paremini omastaksid; ka peab toit laste hammastele andma küllaldast poremistööd.

Toiduained, milledest lastetoite valmistatakse, olgu head, esmajärgulised, toidud korralikult ja puhtalt valmistatud ning korralikult ja puhtalt lauale antud.

Nr.	Toiduainete nimetus	Kaal grammides 1 lapse kohta päevas	Valku grammides	Rasva grammides	Süsi- vesikuid grammides	Kaloreid
1.	Rukkileiba	50	2,74	0,31	19,66	94,76
2.	Nisuleiba	100	5,79	0,46	56,07	258,83
3.	Nisujahu	10	1,01	0,07	7,16	34,11
4.	Kartulijahu	8	0,06	—	6,55	27,11
5.	Tangusid ja makarone	30	2,40	0,47	19,33	93,48
6.	Kartuleid	130	1,81	0,25	24,15	102,73
7.	Teisi köögivilju (kapsaid, porgandeid, kaalikaid, naereid, tomateid, sibulaid, kurke)	150	1,06	0,37	11,14	53,55
8.	Kuremarju	15	0,12	0,05	1,37	6,61
9.	Puuvilja ja marju (värskest)	100	0,28	—	10,92	45,51
10.	Kuivatatud puuvilja	15	0,15	0,25	7,31	32,29
11.	Suhkrut	45	—	—	42,53	174,37
12.	Maiustusi ja küpsiseid	10	0,74	0,22	7,20	34,57
13.	Kohvi	3	—	—	—	—
	Kokku taimseid toiduaineid:	—	16,16	2,45	213,39	964,52
14.	Liha	50	9,78	2,62	0,33	65,87
15.	Kala	50	7,84	1,98	—	50,62
16.	Piima	300	6,37	6,58	12,72	189,45
17.	Koorevõid	30	0,29	25,19	0,18	236,22
18.	Kohupiima	30	4,24	0,17	0,35	21,38
19.	Koort	20	0,84	4,93	0,34	51,21
20.	Mune	25 ($\frac{1}{2}$ muna)	3,04	3,37	0,14	34,47
	Kokku loomseid toiduaineid:	—	32,40	44,84	14,06	603,22
	K o k k u :	—	48,56	47,29	227,45	1567,74

Toitlustamisnormid eelkooliealistele lastele (3—7 aastani) on välja töötatud VNFSV HR Komissariaadi eelkooliealiste laste osakonna, Toitlusteadusliku Uurimise Kabineti, arstide ja pedagoogide poolt Moskvas.

Need normid on järgmised: lapse päevane kaloritarvidus on 2148,84 kal, neid peab laps saama 65,01 g valkudest, 69,31 g rasvast ja 302,71 g süsivesikuist.

Päevast toiduühulka antagu lastele hommikueinel 15—20%, lõunal 45—50%, einel 15—10% ja õhtueinel 25—20%.

Meie lasteaeades einestab laps 2 korda päevas, seega peab ühe lapse toit vastama järgmistele normidele (brutokaal; vt. tabel lk. 317).

Nimetatud toiduaineid on võimalik asendada, olenevalt hooajast ja kohapealseist oludest, kuid ainult järgmiste tabelite alusel, et ei muutuks toidu väärtus ja koostis.

Tabel leiva asendamiseks (100 g).

	Hulk	Valke	Rasva	Süsivesikuid
Saia	100	7,35	0,39	47,13
Nisujahu	80	7,44	0,74	56,52
Makarone	80	7,41	0,43	58,6
Tangusid	75	7,5	1,19	48,3

Tabel kartuli asendamiseks (100 g) valkude järgi.

	Hulk	Valke	Rasva	Süsivesikuid
Kartuleid	100	1,1	0,12	13,9
Peete	200	1,2	0,1	12,8
Porgandeid	200	1,2	0,3	11,4
Kapsaid	100	1,07	0,24	2,9
Kapsaid süsivesikute järgi	450	4,83	1,08	13,29

Tabel värskete õunte asendamiseks.

	Hulk	Valke	Rasva	Süsivesikuid
Värsked õunu	100	0,26	—	12,38
Kuivatatud õunu	30	0,27	—	13,08
Kuivatatud puuvilja	25	0,40	—	11,21

Tabel piima asendamiseks (100 g).

	Hulk	Valke	Rasva	Süsiv.	Lisada või vähendada aineid
Piima	100	3,27	3,81	3,93	—
Kohupiima	25	3,46	0,41	0,54	võid + 4 g
Koort	70	3,36	2,49	—	võid — 10 g
Liha	20	3,19	0,62	—	võid + 4 g
Kala	35	3,23	0,11	—	võid + 4 g
Juustu	13	3,20	3,15	—	—

Tabel liha asendamiseks (100 g).

	Hulk	Valke	Rasva	Süsiv.	Lisada või vähendada aineid
Liha	100	15,95	3,0	—	—
Kohupiima	115	15,98	0,68	2,48	võid + 3 g
Kala	170	15,78	0,51	—	võid + 3 g
Piima	480	15,68	12,28	18,85	võid — 19 g
Mune	135	15,98	15,5	0,67	võid — 15 g

Tabel kala asendamiseks (100 g)

	Hulk	Valke	Rasva	Süsiv.	Lisada või vähendada aineid
Kala . . .	100	9,28	0,29	—	—
Liha . . .	60	9,57	1,86	—	võid + 2 g
Kohupiima . . .	70	9,68	0,42	1,62	—
Piima . . .	300	9,81	11,43	18,85	võid — 14 g
Mune . . .	80	9,47	9,18	—	võid — 11 g

Tabel kohupiima asendamiseks (100 g).

	Hulk	Valke	Rasva	Süsiv.	Lisada või vähendada aineid
Kohupiima . . .	100	13,82	0,50	2,15	—
Liha . . .	85	13,51	2,53	—	võid — 3 g
Kala . . .	150	13,92	0,43	—	—
Piima . . .	400	13,08	15,24	15,72	võid — 19 g
Mune . . .	110	13,02	12,63	—	võid — 15 g

Tabel ühe muna asendamiseks (50 g).

	Hulk	Valke	Rasva	Süsiv.	Lisada või vähendada aineid
Muna . . .	50	5,92	5,74	0,25	—
Kohupiima . . .	40	5,53	0,24	0,86	võid + 7 g
Liha . . .	40	5,38	1,24	—	võid + 5 g
Kala . . .	60	5,56	0,18	—	võid + 7 g
Piima . . .	150	5,72	5,89	—	võid + 4 g
Juustu . . .	25	6,06	2,03	—	—

Jääkide protsendid.

Liha	25—30
Kala	40—50
Kartulid	35
Kapsad	30
Porgandid	20
Peet	20
Sibul	10—20

Rakendatud näited hooaegade järgi:

Talvhooaja näide:

Eineks: Kohvi, sepik, või, kala, kaalikaviilud, jõhvikaid.

Lõunaks: Uhepajatoit sealihast ja köögiviljadest. Kartulid. Karamell-jahupuder marjakastmega.

Ained: eineks — 150 g piima, 3 g kohvi, 20 g suhkrut, 100 g sepikut, 20 g võid, 50 g kala, kaalikaviilud või 100 g jõhvikaid;

lõunaks — 106 g liha, 150 g köögivilju, 130 g kartuleid, 50 g liha, 20 g võid, 50 g jahu, 150 g piima, 15 g jõhvikaid, 15 g kuivatatud puuvilja, 25 g suhkrut, 8 g kartulijahu.

Kevadhooaja näited:

1. **Eineks:** Kohv, kohupiima-murulaugu võisepik.
Lõunaks: Maksavorm. Lehtsalat. Kartulid. Mustikasupp mannapudruga.
Ained: eineks — 150 g piima, 3 g kohvi, 20 g suhkrut, 100 g sepikut, 30 g kohupiima, 20 g võid, 10 g hapukoort, 20 g murulauku;
lõunaks — 80 g maksa, 10 g võid, 0,5 muna, 250 g kartuleid, 10 g jahu, 30 g lehtsalatit, 10 g hapukoort, 50 g leiba, 130 g mustikaid, 8 g kartulijahu, 30 g suhkrut, 30 g mannat, 150 g piima.
2. **Eineks:** Piim, võileib muna ja redisega.
Lõunaks: Kalasupp. Jahupuder rabarbrikeedisega.
Ained: eineks — 250 g piima, 100 g sepikut, 0,5 muna, 20 g võid, 50 g rediseid; lõunaks — 135 g kala, 130 g kartuleid, 100 g köögivilja, 10 g võid, 5 g jahu, 20 g hapukoort, petersellilehti, 50 g leiba, 50 g jahu, 175 g piima, 45 g suhkrut, 100 g rabarbrit ja puuvilja.
3. **Eineks:** Mannapuder võiga. Piim. Puuvili.
Lõunaks: Hautatud vasikaliha-lõigud. Lehtsalat. Kartulid. Pilvesupp.
Ained: eineks — 65 g mannat, 250 g piima, 25 g suhkrut, 20 g võid, 130 g puuvilja; lõunaks — 80 g vasikaliha, 10 g võid, 10 g jahu, 50 g köögivilju, 200 g kartuleid, 30 g lehtsalatit, 20 g hapukoort, 75 g leiba, 175 g piima, 0,5 muna, 8 g kartulijahu, 30 g suhkrut.
4. **Eineks:** Piim, sepik, või, redised.
Lõunaks: Praetud kala. Kartulid. Lehtsalat. Piima-tangu-kaalikasupp. Puuvili.
Ained: eineks — 250 g piima, 100 g sepikut, 20 g võid, 50 g rediseid; lõunaks — 135 g kala, 10 g võid, 10 g jahu, 0,25 muna, 250 g kartuleid, 30 g lehtsalatit, 20 g hapukoort, 50 g leiba, 270 g piima, 30 g tangu, 70 g kaalikaid, 130 g puuvilja või marju, 45 g suhkrut.
5. **Eineks:** Herkulopuder, piim, või. Puuvili.
Lõunaks: Spinatisupp lihaga. Kohupiimavorm marjakastmega.
Ained: eineks — 50 g herkulot, 250 g piima, 20 g võid, 100 g marju; lõunaks — 80 g liha, 100 g köögivilju, 50 g spinatit, 130 g kartuleid, 20 g hapukoort, 100 g sepikut, 10 g võid, 40 g kohupiima, 0,25 muna, 50 g piima, 25 g suhkrut, 25 g leiba, 15 g jõhvikaid, 15 g kuivatatud puuvilja, 25 g suhkrut, 8 g kartulijahu.

Järgneva, suvise hooaja eine- ja lõunatoitude näiteid toome edaspidi.

Väljaandja: Hariduse Rahvakomissariaat. RK „Pedagoogiline Kirjandus“. Toimetuse kolleegium: A. Raud, A. Vaarandi, A. Valsiner. Vastutav ja tegevtoimetaja: J. Käis. Korrektor: J. Aavik. Toimetuse Hariduse Rahvakomissariaat, Tallinn, Tõnismägi 9. Telefon 437-85. Talitus: RK „Pedagoogiline Kirjandus“, Tallinn, Pärnu maantee 10. Telefon 412-13. Tellimishind: 12 kuud — Rbl. 17.—, 6 kuud — Rbl. 8.50. Laduda antud: 25. III 1941. Trüki antud: 10. IV 41. Trükipoognate arv: 4. Trükiarv: 5000 eksempl. Kaust: B 5. Paber: 73:103 cm 1/32. Trükikoja tellimise nr. 544. MB-4245. Trükikoda „Punane Täht“, Tallinn, Pikk tän. 54/58.

Печатано на эстонском языке. „Советская школа“. ГИЗ „Педагогическая Литература“, Таллин. Типография „Пунане Тэхт“, Таллин, улица Пикк 54/58.

TELLIGE, LUGEGE
JA LEVITAGE
BOLŠEVISTLIKKE
AJAKIRJU

SOTSIALISTLIK TÖÖ

Ajakiri käsitleb töö organiseerimise, planeerimise, töökaitse, sotsialistliku töövõistluse, stahhaanovliku liikumise, töö ratsionaliseerimise, leiutiste ja töötasu küsimusi. ENSV Ametiühingute Kesknõukogu ja Töö Rahvakomissariaadi väljaanne. Ilmub üks kord kuus. Tellimishind aastas rbl. 11.—, poolaastas rbl. 5.50, veerandaastas rbl. 3.—. Uksiknumber rbl. 1.—.

SOTSIAALKINDLUSTUS

Ajakiri käsitleb sotsiaalkindlustusega seotud küsimusi ja on tarvilik kõigile töötajale. ENSV Ametiühingute Kesknõukogu ja Sotsiaalkindlustuse Rahvakomissariaadi väljaanne. Ilmub kuus korda aastas. Tellimishind aastas rbl. 11.—, poolaastas rbl. 5.50. Uksiknumber rbl. 2.—.

*

AJAKIRJADE
TELLIMISI VÕTAVAD VASTU: RKK
MUUGIOSAKOND,
TALLINN — PÄRNU 10,
RKK RAAMATUKAUPLUSED,
AJALEHTEDE KONTORID,
POSTIASUTISED-SIDEKONTORID
JA RKK USALDUSMEHED.

Hind 1 rbl. 50 kop.

9166

PE ~~A~~ 18 3,41,4